

LEERPLICHT

WIE IS ER NIET ALS DE SCHOOLBEL RINKELT?

EVALUATIE 2009-2010

Vlaams Ministerie van onderwijs en vorming
Agentschap voor onderwijsdiensten (AgODi)
Afdeling Scholen Basisonderwijs en CLB
Afdeling Scholen Secundair onderwijs en DKO
Koning Albert II-laan 15 1210 Brussel
www.agodi.be

Vlaamse overheid

Eindredactie

Peter Bex, Ann Lips, Lise Van Proeyen
AgODi, Scholen Basisonderwijs en CLB
AgODi, Scholen Secundair onderwijs en DKO

Met medewerking van

Bea De Cuyper, Veerle Van De Velde, Pascal Van Droogenbroeck, Kurt Vandamme
AgODi, Scholen Basisonderwijs en CLB

Stany Criel, Michel De Winne, Els Verdonck
AgODi, Secundair Onderwijs en DKO

Goedele De Cock
AgODi, Stafdienst administrateur-generaal

Katrien Bonneux, Evi Neven
Departement Onderwijs en Vorming, Ondersteuningsbeleid

Depotnummer

D/2010/3241/457

Verantwoordelijke uitgever

Guy Janssens
Administrateur-generaal; Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi)

Lay-out

Departement Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Vandichel

Druk

Departement Onderwijs en Vorming
Management Ondersteunende Diensten
Drukkerij

Foto

<http://intra.ond.vlaanderen.be/fotobib/>

Inleiding	3
Korte samenvatting	4
Leerplicht: algemene situering	7
Hoofdstuk 1: Controle op de inschrijvingen in het basis- en secundair onderwijs	9
1. Reglementair kader.....	9
2. Procedure voor opvolging.....	10
2.1. Huidige procedure Vlaams Gewest.....	10
2.2. Procedure Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	13
2.3. Evaluatie	13
3. Resultaten	16
4. Besluit.....	21
Hoofdstuk 2: Opvolging van in- en uitschrijvingen	22
2.A. In- en uitschrijvingen in het basisonderwijs.....	22
1. Reglementair kader.....	22
2. Procedure voor opvolging.....	22
2.1. Huidige procedure.....	22
2.2. Evaluatie procedure.....	23
2.B. In- en uitschrijvingen in het secundair onderwijs.....	23
1. Reglementair kader.....	23
2. Procedure voor opvolging.....	24
2.1. Huidige procedure.....	24
2.2. Evaluatie procedure.....	26
3. Resultaten	27
3.1. Tijdige en laattijdige inschrijvingen	27
3.2. Verschillende categorieën van in- en uitschrijvingen	36
4. Besluit.....	47

Hoofdstuk 3: Opvolging van problematische afwezigheden	48
3.A. Problematische afwezigheden in het basisonderwijs	48
1. Reglementair kader	48
2. Procedure voor opvolging	49
2.1. Huidige procedure	49
2.2. Evaluatie	49
3. Resultaten	50
4. Besluit	55
3.B. Problematische afwezigheden in het secundair onderwijs	56
1. Reglementair kader	56
2. Procedure voor opvolging	57
2.1. Huidige procedure	57
2.2. Evaluatie procedure	58
3. Resultaten	60
3.1. Problematische afwezigheden	60
3.2. Zorgwekkende dossiers in het kader van problematische afwezigheden ..	69
3.3. Definitieve uitsluitingen	71
4. Besluit	73
Aanbevelingen	75
Glossarium	76
Afkortingenlijst	83
Overzicht van tabellen	84
Overzicht van figuren	88
Bronnen	89

Inleiding

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgOD*i*) staat in voor de uitvoering van het onderwijsbeleid in Vlaanderen. Leerplichtcontrole vormt één van de kerntaken van AgOD*i*. Voor het vierde jaar op rij presenteren wij dit rapport met de toepasselijke titel: “Wie is er niet als de schoolbel rinkelt?”. U vindt er de belangrijkste gegevens over schoolverzuim van het voorbije schooljaar 2009-2010 in terug.

We baseren ons voor de verschillende hoofdstukken op relevante cijfers en informatie afkomstig uit de volgende bronnen:

- de inschrijvings- en leerlingendatabank;
- de databank 'leerplichtcontrole';
- de databank 'in- en uitschrijvingen';
- de elektronische meldingen door scholen van leerplichtige leerlingen die 30 halve dagen problematisch afwezig waren in 2009-2010;
- de databank 'zorgwekkende dossiers schooljaar 2009-2010';
- de databank 'tuchtmeldingen 2009-2010'.

Deze databanken worden gevoed met informatie door de onderwijsinstellingen. Zij registreren in- en uitschrijvingen en melden problematische afwezigheden en tucht. Het rapport is een beschrijvende analyse van de gegevens van alle leerlingen die op 1 september 2009 nog leerplichtig waren.

We bespreken drie grote processen die plaatsvinden in het agentschap, namelijk de controle op de inschrijvingen (hoofdstuk 1), de controle op de in- en uitschrijvingen (hoofdstuk 2) en de registratie van de meldingen problematische afwezigheden (hoofdstuk 3). Telkens staan we stil bij de gevolgde procedure en de manier waarop wij die evalueren. Vervolgens belichten we de profielkenmerken van de leerlingen en hun schoolloopbaan. Elk hoofdstuk sluiten we af met een besluit.

De belangrijkste bevindingen zijn opgenomen in een korte samenvatting op pagina 4.

Korte samenvatting

Controle op de inschrijvingen

Dit rapport biedt een overzicht van de verschillende procedures waarmee het Agentschap voor Onderwijsdiensten de leerplicht opvolgt. De eerste procedure die we bekijken is de controle op de inschrijvingen. We gaan voor elke leerplichtige die op 1 september in het Vlaams Gewest woont na of hij/zij op de derde schooldag ingeschreven is in een onderwijsinstelling of op een andere manier aan de leerplicht voldoet. We schrijven de ouders aan van kinderen voor wie dit niet het geval is. Als we geen informatie van de ouders krijgen over hun kind, dan worden de dossiers doorgestuurd naar de gemeenten. Als ook de gemeente niet over meer informatie beschikt, bezorgen we het dossier van die leerling aan de procureur des Konings.

De grote meerderheid van de leerplichtige kinderen is ingeschreven in een onderwijsinstelling, volgt huisonderwijs of voldoet op een andere manier aan de leerplicht. Voor een minderheid van **0,1% van de kinderen** uit het rijksregister vinden we na het doorlopen van de procedure geen toereikend antwoord voor de inschrijvingscontrole en bestaan er dus twijfels over de invulling van de leerplicht. De dossiers van die kinderen worden doorgestuurd naar het parket of worden intern opgevolgd. Dit percentage is ongeveer hetzelfde als voor het schooljaar 2008-2009.

Als we het profiel bekijken van de leerlingen voor wie geen toereikend antwoord is gevonden tijdens de leerplichtcontrole, zien we dat ze procentueel vaker van **niet-Belgische nationaliteit** zijn. Ze wonen vaak in de **grootsteden**; in het secundair onderwijs komen de leerlingen ook uit de kleine steden en de overgangsgebieden. De **17-jarigen** zijn meer vertegenwoordigd dan de andere leeftijdsgroepen. Daarbij moet echter opgemerkt worden dat een deel van de 17-jarigen in de loop van het schooljaar 18 wordt en dus niet meer leerplichtig is op het einde van de controleprocedure. Bij het controlemoment op de derde schooldag zijn die jongeren echter wel nog leerplichtig.

Opvolging van in- en uitschrijvingen

In het secundair onderwijs bestaat er ook een centrale opvolging van het verloop van in- en uitschrijvingen van leerlingen in scholen¹ in het Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het basisonderwijs is dat nog niet het geval. De **opvolging van schoolveranderingen** gebeurt in het basisonderwijs lokaal door de uitschrijvende en de inschrijvende school.

Secundaire scholen doen steeds een elektronische zending als een leerling zich inschrijft of uitschrijft. Als een leerling een periode nergens ingeschreven is, nemen we een aantal administratieve stappen om het mogelijke absolute schoolverzuim van die leerlingen te beperken. Om een correcte opvolging van in- en uitschrijvingen waar te maken is het noodzakelijk dat scholen de elektronische zendingen consequent en tijdig doen.

Daarenboven hebben we ook een beeld van het aantal **tijdige inschrijvingen**, aangezien de scholen ons sinds 2007-2008 de inschrijvingen van de eerste drie schooldagen doorsturen.

¹ Dit zijn gesubsidieerde en gefinancierde scholen.

De cijfers tonen aan dat de meeste leerlingen een zeer standvastige schoolloopbaan hebben (95%). Dit percentage is ongeveer hetzelfde als vorig schooljaar. Bovendien is er niet bij elke leerling die een periode niet ingeschreven is sprake van bewust absoluut schoolverzuim. Sommige leerlingen stappen bijvoorbeeld over naar andere vormen van onderwijs, zoals Syntra, het huisonderwijs e.d. Toch stellen we vast dat een beperkte groep jongeren een heel instabiele schoolloopbaan heeft en dat die groep jongeren steeds hetzelfde profiel heeft.

Zeventienjarige leerlingen met een andere nationaliteit dan de Belgische die wonen in een **verstedelijkt** gebied, hebben de grootste kans op een periode waarin ze niet ingeschreven zijn in een school. Jongeren met een instabiele schoolloopbaan zijn meer vertegenwoordigd in de **B-stroom** van het voltijds onderwijs en in het **deeltijds** onderwijs en hebben vaker **schoolse vertraging** opgelopen. Ze waren ook meer problematisch afwezig tijdens het voorafgaande schooljaar. Tot slot zien we dat een instabiele loopbaan vaak samenhangt met een **laattijdige inschrijving**.

Opvolging van problematische afwezigheden

Het profiel van leerlingen die absoluut schoolverzuim laten optekenen stemt in grote mate overeen met het profiel van jongeren die problematisch afwezig zijn, ook wel relatief schoolverzuim genoemd. In het secundair onderwijs beschikken we al een aantal schooljaren over deze gegevens omdat scholen een elektronische zending doen voor leerlingen die 30 halve dagen problematisch afwezig zijn. In het basisonderwijs bestaan die zendingen ook sinds het schooljaar 2008-2009. In het **basisonderwijs** zien we dat we voor **0,25% van de leerlingen een melding problematische afwezigheid** krijgen. Het gaat om een **stijging** ten opzichte van vorig schooljaar. De verklaring daarvoor kan voor een groot deel gezocht worden in het feit dat 2009-2010 nog maar het tweede schooljaar is waarin de basisscholen een dergelijke melding moeten doen. We zien dat scholen bij iedere zending een leerproces doormaken, waarbij de kwaliteit van de zendingen schooljaar na schooljaar verbetert.

Uit de gegevens die de **secundaire scholen** ons bezorgen blijkt dat de meldingen van problematische afwezigheden blijven **toenemen**. Er is de voorbije jaren in het kader van het spijbelactieplan heel wat aandacht besteed aan het belang van een goede registratie van afwezigheden. Toch moeten we ons afvragen of deze stijging die zich schooljaar na schooljaar doorzet niet betekent dat de spijbelproblematiek toeneemt.

Net als bij absoluut schoolverzuim is er geen evenwichtige spreiding van leerlingen met problematische afwezigheden. Bij de **niet-Belgen** vindt men, relatief gezien², meer leerlingen terug met problematische afwezigheden. Vooral leerlingen met een Oost-Europese nationaliteit lijken vaker problematisch afwezig te zijn. Dat geldt zowel voor het secundair onderwijs als voor het basisonderwijs. In het deeltijds en buitengewoon secundair onderwijs is, tegen de verwachtingen in, een hoger percentage meisjes dan jongens problematisch afwezig. De meerderheid van de gemelde jongeren is **tussen 16 en 18 jaar** oud in het secundair onderwijs en 6 of 12 jaar oud in het basisonderwijs. Opvallend in het basisonderwijs is het feit dat de meeste meldingen voorkomen in het **eerste leerjaar en afnemen naarmate de leerjaren vorderen**. Dat toont aan dat de oorzaak van spijbelen in het basisonderwijs vooral moet worden gezocht bij de ouders en niet bij de kinderen.

De kinderen met een melding problematische afwezigheid wonen verhoudingsgewijs vaker in een **verstedelijkt** gebied. Vooral in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en in de grootsteden Antwerpen en Gent ligt het percentage problematische afwezigheden een stuk hoger dan in de andere gebieden. Zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs scoren leerlingen die doorgegeven worden als problematisch afwezig hoger op de indicatoren kansarmoede dan de totale schoolbevolking.

² Aantal meldingen problematische afwezigheden per nationaliteit ten opzichte van het aantal ingeschreven leerlingen per nationaliteit.

Op het vlak van de schoolloopbaan kunnen we stellen dat net als vorige schooljaren leerlingen met problematische afwezigheden in het secundair onderwijs veel prominenter aanwezig zijn in het **deeltijds onderwijs** dan in het voltijds gewoon en buitengewoon onderwijs. In het voltijds onderwijs situeren de meeste problematische afwezigheden zich in de eerste graad in de B-stroom en in de tweede en derde graad in het BSO, het onthaalonderwijs en het modulair onderwijs. Er blijkt een duidelijke samenhang te zijn tussen leerlingen met problematische afwezigheden en **schoolse vertraging**. In het basisonderwijs worden er verhoudingsgewijs meer leerlingen gemeld in het buitengewoon onderwijs.

Scholen die leerlingen melden in het secundair onderwijs, zien naast een gebrek aan motivatie bij de leerlingen een laag welbevinden op school en een problematische gezinssituatie als belangrijkste oorzaak van de afwezigheden. Het is voor scholen echter niet altijd gemakkelijk vast te stellen wat de oorzaak en wat het gevolg is van problematische afwezigheden. Bij leerlingen die zo frequent afwezig zijn, is er nog zelden sprake van één enkele oorzaak. Bijna altijd gaat het om een complexe problematiek, soms zelfs zo complex dat de school en het CLB niet meer alleen kunnen instaan voor de begeleiding. In die situaties wordt een beroep gedaan op externe instanties, meestal op de politie.

Naast het verzamelen van gegevens proberen we waar mogelijk toch ondersteuning te bieden aan scholen en CLB's die geconfronteerd worden met leerlingen voor wie de situatie uitzichtloos lijkt. Zowel bij leerlingen bij wie de problematische afwezigheden als zorgwekkend beschouwd kunnen worden, als bij leerlingen die zeer lang afwezig zijn ten gevolge van een definitieve uitsluiting, schrijven we op vraag van de school of het CLB een brief aan de ouders of we bezorgen het dossier aan de procureur des Konings. Dergelijke dossiers blijven zeer beperkt in aantal, enerzijds omdat **zorgwekkende dossiers** enkel aan AgODi bezorgd worden als men dat nodig acht en anderzijds omdat de nieuwe manier van melden van definitieve uitsluitingen nog onvoldoende ingeburgerd is.

Het aantal leerlingen bij wie de situatie echt zorgwekkend is, mag dan beperkt zijn; de problemen zijn des te groter, complexer en moeilijker op te lossen. Voor leerlingen die, al dan niet tijdelijk, niet functioneren binnen een schoolse context, zijn er momenteel bijna geen oplossingen voorhanden. Daarom is het nodig om over dit probleem te blijven overleggen en ook andere beleidsdomeinen, zoals Welzijn en Justitie, te blijven wijzen op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van deze jongeren.

Leerplicht: algemene situering

België is een van de weinige landen met een voltijdse leerplicht tot 16 jaar én een deeltijdse leerplicht tot 18 jaar. Er zijn nog een aantal Europese landen waar leerlingen leerplichtig zijn tot 18 jaar, zoals Duitsland, maar in de meeste Europese landen is men voltijds leerplichtig tot 15 of 16 jaar, zonder dat daar een deeltijdse leerplicht op volgt³.

De leerplicht in België werd in 1983 via de wet op de leerplicht verlengd van 14 jaar tot 18 jaar. Die wet kwam er in een periode met een hoge jeugdwerkloosheid en sociale problemen. De overheid zag een betere scholingsgraad toen als het middel bij uitstek om de tewerkstellingskansen en de positie van jongeren in de maatschappij te verbeteren⁴. Nu zijn kinderen leerplichtig vanaf 1 september van het kalenderjaar waarin ze 6 jaar worden tot 30 juni van het kalenderjaar waarin ze 18 jaar worden of tot hun 18e verjaardag als deze voor 30 juni valt. De duur van de leerplicht is altijd een voorwerp van discussie geweest. Ook nu nog zijn er 'believers' en 'non-believers' in het effect van de leerplicht. Studies wijzen uit dat leerlingen die kleuteronderwijs genoten minder risico lopen op leerachterstand tijdens het verdere verloop van hun schoolloopbaan. Daarom pleiten sommigen voor een vervroeging van de leerplicht naar 5 jaar.

Om ervoor te zorgen dat zo veel mogelijk kinderen naar het kleuteronderwijs gaan, zijn er een aantal acties rond kleuterparticipatie opgezet. Die acties richten zich vooral op de sensibilisering van de ouders. Ook moeten scholen nu een melding doen op 30 juni aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten van het aantal halve dagen aanwezigheid van hun kleuters in het betreffende schooljaar. Die aanwezigheid wordt gekoppeld aan de toelating tot het lager onderwijs⁵ en de schooltoelage.

In antwoord op het feit dat heel wat leerlingen een problematische schoolloopbaan kennen met zittenblijven, schoolveranderingen of spijbelen ontstond in juni 2006 het spijbelactieplan⁶. In dat plan staan twaalf groepen van acties die de voedingsbodem voor spijbelen moeten wegnemen door de ontwikkeling van een positief schoolklimaat en een intens contact met leerlingen en ouders⁷. Momenteel wordt het spijbelactieplan geëvalueerd.

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) verzamelt gegevens over inschrijvingen en problematische afwezigheden en voert controles uit. Daarvoor beschikken we over een aantal controleprocedures. Onder impuls van het spijbelactieplan werden die herbekeken en aangepast waar nodig. Die procedures zowel op kwantitatief als kwalitatief vlak zo sluitend mogelijk maken, vormt echter een blijvende uitdaging. Een correcte afwezigheidsregistratie maakt het mogelijk om afwezigheidsproblemen bij leerlingen snel te signaleren en daar gepast op te reageren, maar

3 European Commission, Eurydice, & Eurostat (2005). *Key data on education in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

4 Perquy, J. (1995-1996). Leerplicht vanuit de sociale dimensie. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en –Beleid*, 5-6, 281-282.

5 Decreet basisonderwijs van 25/02/1997, art.12, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 194 en 195 6° gewijzigd door decreten van 13/07/01, 14/02/03, 10/07/03, 07/05/04, 15/07/05, 07/07/06 en 20/03/09. Omzendbrief BaO/2001/10 "Toelatingsvoorwaarden leerlingen in het gewoon basisonderwijs", van 10/08/2001.

6 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). *Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim*. Brussel: auteur.

7 Vettenburg, N. & Verschelden, G. (2006). Over een aanpak van spijbelen en schoolverzuim: van controlerende naar ondersteunende tussenkomst en terug...? *Welwijs*, 17 (2), 12-17.

maakt het ook mogelijk accurate beleidsinformatie te verzamelen. Daarom hechten wij veel belang aan een nauwkeurige registratie van afwezigheden van leerlingen door scholen. Wij proberen die te waarborgen doordat het verificatiekorps erop toeziet dat scholen afwezigheden (op de juiste manier) registreren en problemen tijdig signaleren aan AgODi. Vanaf het schooljaar 2008-2009 moeten ook de scholen in het basisonderwijs hun problematische afwezigheden doorgeven aan AgODi. Daardoor kunnen we voldoende beleidsinformatie verzamelen.

We moeten er ons bewust van zijn dat onze centrale rol beperkingen heeft en dat bij de opvolging van leerplichtproblemen het belang van het lokale netwerk cruciaal is. Daarom bestaat een deel van de acties, zoals die in het spijbelactieplan van juni 2006 opgenomen zijn, vooral uit het overtuigen van anderen van het belang om regelmatig naar school te gaan.

We besteden aandacht aan communicatieacties gericht aan het grote publiek (bijvoorbeeld de website www.ond.vlaanderen.be/leerplicht). Andere initiatieven zijn bestemd voor specifieke doelgroepen (bijvoorbeeld huisartsen, lokale besturen).

Enkel de boodschap overbrengen volstaat uiteraard niet. Leerlingen die twee schooljaren op rij meer dan 30 halve dagen problematisch afwezig zijn of 15 opeenvolgende kalenderdagen niet in een school zijn ingeschreven, moeten hun schooltoelage terugbetalen. Zo is er een financiële impuls om het regelmatig schoolbezoek te bevorderen.

Met het Flankerend Lokaal Onderwijsbeleid sporen we lokale besturen aan om een actieve rol op te nemen op het vlak van leerplichtcontrole en kleuterparticipatie. Het spijbelactieplan vormde ook de aanzet om een aantal concrete afspraken te maken met belangrijke partners in de opvolging van spijbelen. We denken daarbij aan het protocol dat met de medische sector werd afgesloten. Ook is er een samenwerkingsprotocol afgesloten met de parketcriminologen Jeugd en Gezin voor de opvolging van de dossiers bij de parketten en met de Franse Gemeenschap wat de controle op de inschrijvingen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest betreft.

Hoofdstuk 1: Controle op de inschrijvingen in het basis- en secundair onderwijs

1. Reglementair kader

Een inschrijving is de eerste noodzakelijke voorwaarde om aan de leerplicht te voldoen. Met de controle op de inschrijvingen gaan we voor elk leerplichtig kind in het Vlaams Gewest na of het ingeschreven is in een school, een vormingsinstelling of in huisonderwijs⁸, uiterlijk⁹ de derde schooldag van september. Met 'uiterlijk' bedoelen we dat leerplichtigen een inschrijving moeten hebben op 1, 2 en/of 3 september. Als dat niet het geval is, controleren we of er een inschrijving is op een later tijdstip in het schooljaar.

Het reglementaire kader voor de controle op de inschrijvingen is voor het basisonderwijs vastgelegd in het besluit van de Vlaamse Regering over de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs van 12 november 1997 en voor het secundair onderwijs in het besluit van de Vlaamse Regering over de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs van 16 september 1997.

Die besluiten bepalen dat elke directie vóór de dertiende schooldag van september een lijst aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgOD) moet bezorgen met de namen van de leerlingen die uiterlijk op de derde schooldag van september zijn ingeschreven. In die zending moeten de scholen ook van iedere leerling aangeven of hij/zij aanwezig of (gewettigd) afwezig was tijdens de eerste drie schooldagen. Als de school hier in gebreke blijft, is er in principe een mogelijkheid tot sanctie voorzien. Dit is echter nog niet toegepast.

We gaan dan na, door de vergelijking van alle ingestuurde lijsten met de leerplichtigen uit het rijksregister, welke kinderen niet in een onderwijsinstelling zijn ingeschreven of huisonderwijs volgen. Vervolgens vragen we aan de ouders van die leerplichtigen om uitleg te geven waarom hun kind niet ingeschreven is. Als de ouders geen antwoord geven, worden de dossiers van de leerplichtigen doorgestuurd naar de gemeenten voor verder onderzoek. In de besluiten is verder opgenomen dat we, als uit het antwoord blijkt dat de leerling niet voldoet aan de leerplicht of als we onvoldoende informatie hebben over de leerplichtinvulling, een verslag naar de procureur des Konings sturen.

⁸ Daarnaast is ook een vrijstelling van de leerplicht mogelijk.

⁹ Wanneer we spreken over de derde schooldag betekent dat 'uiterlijk' de derde schooldag, omdat in de zending derde schooldag de inschrijvingen van de eerste, tweede en/of derde schooldag worden opgegeven. Voor meer uitleg over de zending derde schooldag: zie glossarium.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure Vlaams Gewest

De procedure voor de opvolging van de inschrijvingen begint in september en bestaat uit de volgende stappen:

Van het **rijksregister** krijgen we een globaal bestand van alle kinderen die in het Vlaams Gewest wonen op de controledag van de derde schooldag¹⁰ en die tot de leerplichtige leeftijdscategorie behoren (6- tot en met 17-jarigen¹¹). Het bestand omvat alle kinderen die ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister van een Vlaamse gemeente.

Een aantal kinderen is niet leerplichtig, ook al behoren ze tot de leeftijdscategorie van 6- tot en met 17-jarigen. Die kinderen zijn **vrijgesteld van de leerplicht** en halen we uit het bestand. Het gaat over kinderen die door een fysieke of mentale handicap door de CABO¹² een vrijstelling van de leerplicht kregen, en over jongeren die al een diploma van secundair onderwijs, een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad BSO of een kwalificatiegetuigschrift van opleidingsvorm 3 van het buitengewoon onderwijs behaalden.

Daarna halen we de leerlingen van wie we weten dat ze **ingeschreven** zijn uit het bestand van leerplichtigen. Dat zijn de leerlingen die ingeschreven zijn in een erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school, in een Syntra, in een school in het buitenland, in een andere instelling¹³ en leerlingen voor wie een verklaring van huisonderwijs ingediend werd.

Kinderen die nog in Vlaanderen gedomicilieerd zijn maar in het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in het Waals Gewest of in het buitenland verblijven**, worden van de verdere procedure uitgesloten. Hetzelfde geldt voor de kinderen die als **vermist** opgegeven zijn. De kinderen en jongeren die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden gecontroleerd door een gemeenschappelijke cel, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap en van de Franse Gemeenschap. Die controle gebeurt apart van de controle in het Vlaams Gewest.

De overblijvende leerlingen verdelen we in **twee groepen**, naar gelang van hun domicilielgemeente. Voor de gemeenten waarvan de kans klein is dat de leerlingen naar een Franstalige school gaan, schrijven we de ouders onmiddellijk aan.

Voor gemeenten waar de kans groot is dat de leerlingen naar een Franstalige school gaan, wachten we op **het bestand van de Franse Gemeenschap** waarin alle Vlaamse leerlingen zitten die op 1 oktober in een school van de Franse Gemeenschap ingeschreven zijn. Die gegevens ontvangen we half januari, wat voor vertraging in de procedure zorgt. Als de leerlingen ook in die bestanden niet terug te vinden zijn, schrijven we de **ouders** aan. De uitwisseling van gegevens met de Franse Gemeenschap werkt in twee richtingen. Wij bezorgen hun immers een bestand van alle Waalse leerlingen die in een school van de Vlaamse Gemeenschap ingeschreven zijn.

Als het antwoord van de ouders echter ontoereikend is, sturen we het dossier door naar het **parket**. In een aantal situaties wordt de leerplicht niet nageleefd, maar wordt beslist om het dossier niet naar het parket te sturen. Dat is bijvoorbeeld het geval voor jongeren die bijna 18 jaar zijn, voor kinderen voor wie een vrijstelling van de leerplicht aangevraagd is, maar voor wie de CABO nog geen beslissing heeft genomen, voor kinderen die huisonderwijs volgen, maar voor

¹⁰ In 2009-2010 was dat 3 september.

¹¹ We baseren ons op geboortejaren. Voor het schooljaar 2009-2010 gaat het over de kinderen geboren vanaf 01/01/1992 tot en met 31/12/2003. In de bespreking gebruiken we voor kinderen geboren in 2003 de term 6-jarigen, voor kinderen geboren in 2002 7-jarigen enzovoort.

¹² Commissie van Advies voor Buitengewoon Onderwijs, zie glossarium.

¹³ Instellingen die niet behoren tot de gefinancierde of gesubsidieerde scholen, maar waarvan de leerplichtigen die er ingeschreven zijn in eerste instantie beschouwd worden als te voldoen aan de leerplicht. Daaronder vallen onder meer de Europese scholen, de internationale scholen, de private scholen enzovoort.

wie nog geen verklaring van huisonderwijs werd ingediend en voor kinderen van wie de ouders kunnen aantonen dat ze actief op zoek zijn naar een school maar die door een specifieke problematiek nog niet gevonden hebben. Die dossiers volgen we intern op.

Krijgen we geen antwoord van de ouders, dan sturen we de gegevens van de leerlingen door naar de **gemeenten**. Wij geven aan de gemeenten het advies een wijkagent te sturen naar het thuisadres van de leerling en niet de ouders nogmaals aan te schrijven, omdat dat de procedure verlengt.

Als uit het antwoord van de gemeente blijkt dat er onvoldoende garantie is dat de leerplicht wordt nageleefd of als we geen informatie krijgen, sturen we de leerlingendossiers door naar het **parket**. Dat doen we niet voor de jongeren voor wie de leerplicht bijna ten einde is. Die dossiers sturen we niet meer naar de procureur, maar we volgen ze intern verder op. We sturen een aangepaste brief naar de ouders om hen te wijzen op het feit dat ze niet in orde zijn met de leerplicht en leggen uit welke formaliteiten ze moeten vervullen om wel in orde te zijn.

Als in de loop van de controleprocedure blijkt dat de leerling **toch nog ingeschreven** wordt in een school (laattijdige inschrijving na 1 oktober¹⁴) of in een andere instelling, schrappen we die leerlingen uit het bestand van niet-ingeschreven leerlingen. Dit is ook het geval als de aangeschreven ouders kunnen aantonen dat hun kinderen wel aan de leerplicht voldoen, bijvoorbeeld omdat ze ingeschreven zijn in een buitenlandse school, maar dat nog niet aan AgODi gemeld hebben.

Dankzij de zending derde schooldag zijn een **aantal bijkomende acties** mogelijk. Zo worden de scholen gecontacteerd als een leerling wel ingeschreven is de derde schooldag, maar niet op 1 oktober. Als de scholen geen informatie kunnen verschaffen, worden de ouders aangeschreven. Voor 135 leerlingen (in het basis- en secundair onderwijs) is een dergelijke actie ondernomen. Ook worden de ouders aangeschreven als hun kind niet ingeschreven is op de derde schooldag, maar wel op 1 oktober, omdat die leerlingen te laat ingeschreven zijn. In totaal ging het hier om 955 kinderen.

Het doorsturen van de dossiers naar de parketten is niet het absolute eindpunt van de opvolging van de inschrijvingen. Als achteraf, via de ouders of andere bronnen, blijkt dat de leerling toch ingeschreven was, sturen we een herroeping van het dossier naar het parket. Daarnaast koppelen de parketcriminologen de resultaten van hun onderzoek terug, en dat wordt in de databank toegevoegd. De opvolging van de inschrijvingen is dus een proces dat continu in beweging is en doorloopt in het volledige schooljaar en zelfs de maanden daarna. De cijfergegevens zullen dan ook variëren naar gelang van het moment van opvragen. Hoe later wij de gegevens opvragen, hoe meer kans dat een toereikende verklaring¹⁵ voor het al dan niet voldoen aan de leerplicht gevonden wordt, en hoe minder leerlingen geregistreerd staan als 'niet ingeschreven'. Dit rapport is dan ook een momentopname. Het kan dus zijn dat er achteraf nog antwoorden van ouders, gemeentes en parketten met betrekking tot de inschrijving in het schooljaar 2009-2010 aangekomen zijn.

Omdat we bij de controle op de inschrijvingen vertrekken van het bestand van het rijksregister, is een opdeling in basis- en secundair onderwijs niet zinvol, de procedure loopt namelijk volledig gelijk. Voor de bespreking van de resultaten kan een onderscheid echter wel nuttig zijn. Er is daarom een opsplitsing gemaakt naar gelang van de leeftijd van het kind. Kinderen van 6 tot en met 11 jaar (geboortejaren 2003 tot en met 1998) worden gerekend tot 'basisonderwijs', jongeren

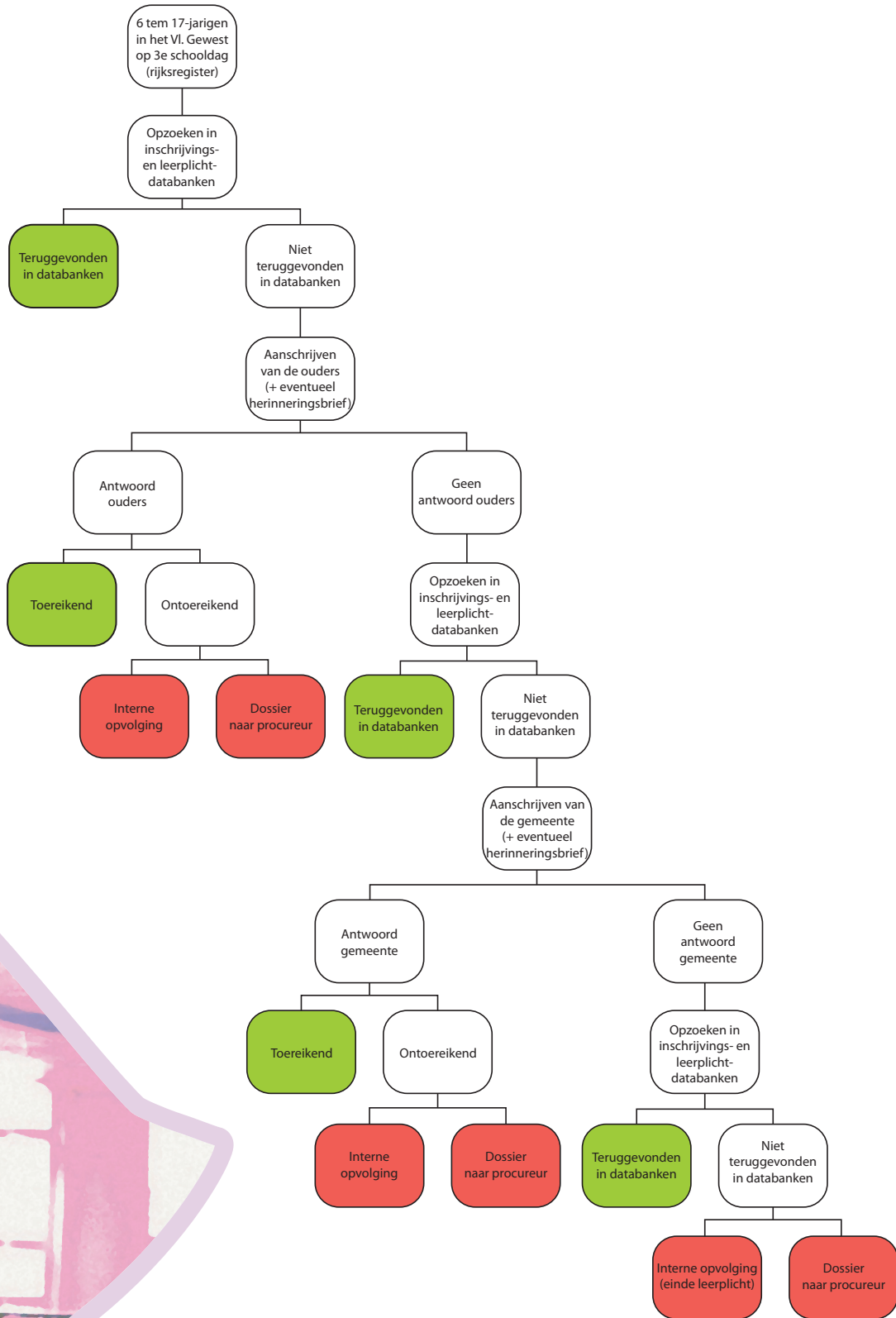
14 In- en uitschrijvingen worden opgevolgd in het secundair onderwijs vanaf 1 oktober via de zendingen late inschrijvingen en vroege uitschrijvingen. Voor het basisonderwijs kijken we naar de telling van 1 februari.

15 De leerling is teruggevonden in de inschrijvingsbestanden of uit het antwoord van ouders, gemeente of parket blijkt hij te voldoen aan de leerplicht.

van 12 tot en met 17 jaar (geboortejaren 1997 tot en met 1992) worden tot 'secundair onderwijs' gerekend¹⁶.

Hieronder is een vereenvoudigd schema van de verschillende stappen bij de controle op de inschrijvingen weergegeven.

Figuur 1: Schematisch overzicht van de verschillende stappen bij de controle van de inschrijvingen

¹⁶ Deze indeling stemt niet volledig overeen met het niveau waar de leerlingen effectief ingeschreven zijn, omdat sommige leerlingen op jongere of oudere leeftijd van het basisonderwijs naar het secundair kunnen overgaan.

2.2. Procedure Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Vanaf 2008-2009 worden de kinderen en jongeren die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gecontroleerd door een gemeenschappelijke cel, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap en van de Franse Gemeenschap. Daarvoor is een protocol afgesloten met de Franse Gemeenschap. Die cel heeft als opdracht om:

- 1) na te gaan of en hoe leerplichtigen die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voldoen aan de leerplicht;
- 2) leerplichtigen die niet voldoen aan de leerplicht op te sporen;
- 3) aan de dossiers van leerplichtigen die niet aan de leerplicht blijken te voldoen een nuttig gevolg te geven.

De cel schrijft de ouders van de niet-ingeschreven leerlingen aan. Geven de ouders geen antwoord, dan wordt de medewerking van de Brusselse gemeenten gevraagd. Daartoe is een engagementsverklaring met deze gemeenten afgesloten. Als ook dat onderzoek geen duidelijkheid schept over de invulling van de leerplicht of als blijkt dat de leerplichtwet wordt overtreden, gaan de dossiers naar het parket.

De controle op de inschrijvingen in Brussel vormt verder geen onderwerp van dit rapport.

2.3. Evaluatie

Basisonderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
Aantal kinderen in het rijksregister op de leerplichtige leeftijd	395 291	100,00	392 761	100,00
Aantal kinderen van wie de ouders en/of gemeente aangeschreven werden	2 892	0,73	3 144	0,80
Aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur	112	0,03	102	0,03
Secundair onderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
Aantal kinderen in het rijksregister op de leerplichtige leeftijd	430 139	100,00	425 407	100,00
Aantal kinderen van wie de ouders en/of gemeente aangeschreven werden	3 188	0,74	3 354	0,79
Aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur	501	0,12	465	0,11

Tabel 1: Overzicht procedurestappen controle op inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest

We stellen een lichte toename vast van het aantal kinderen van wie de ouders en/of de gemeente aangeschreven werden. Het aantal dossiers dat doorgestuurd werd naar de procureur is licht gedaald. In het basisonderwijs komt dit enkel naar voren in de absolute aantallen, niet in het percentage dossiers ten opzichte van de schoolbevolking.

Voor een tijdige en kwalitatief sterke afhandeling van de procedure zijn we voor de controle van de inschrijvingen afhankelijk van de aanlevering van gegevens door derden. Bij elke procedures-tap kunnen een aantal opmerkingen naar kwaliteit en tijdigheid van de opgeleverde gegevens gemaakt worden.

De vertrekbasis voor de controle op de inschrijvingen is het bestand van het rijksregister. Bij het gebruik van het rijksregister moet rekening gehouden worden met een aantal onvolkomenheden. De gemeenteregisters vormen de theoretische informatiebasis voor het rijksregister, maar die zijn niet perfect. Het kan bijvoorbeeld zijn dat personen naar het buitenland verhuisd zijn zonder dat bij de gemeente aan te geven. Ook kan de periode die verstrijkt tussen de gebeurtenis

(verhuis, overlijden...) en de aanpassing in het rijksregister oplopen van enkele weken tot enkele maanden. Dat verschilt van gemeente tot gemeente. In april 2010 hebben vertegenwoordigers van AgODi en het Departement Onderwijs en Vorming samengezeten met FOD Binnenlandse zaken om dit probleem aan te kaarten. Op dit overleg zijn een aantal afspraken gemaakt, zo zal FOD Binnenlandse zaken de gemeenten en steden sensibiliseren.

Om het opzoekingswerk voor de gemeenten zo veel mogelijk te beperken, worden de gegevens van de leerplichtigen een tweede keer gecontroleerd via een update van het rijksregister, vooraleer we de brieven naar de gemeenten versturen.

Enkel de gefinancierde en gesubsidieerde scholen zijn verplicht om mee te werken aan de controle op de inschrijvingen en om een bestand van ingeschreven leerlingen te bezorgen. De andere instellingen schrijven we ieder schooljaar opnieuw aan met de vraag mee te werken aan de leerplichtcontrole. Doordat dit op vrijwillige basis gebeurt, werken ze niet allemaal mee. Om tijdig over gegevens van alle instellingen te beschikken, besteden we veel aandacht aan het sensibiliseren van andere instellingen. We schrijven de andere instellingen aan begin van ieder schooljaar en bellen ze ook op.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 leveren de Syntra's gegevens aan van de leerplichtigen ingeschreven uiterlijk de derde schooldag, via het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming Syntra Vlaanderen. Dat zorgt ervoor dat we sneller beschikken over die inschrijvingsgegevens.

Voor inschrijvingsgegevens van scholen uit het buitenland zijn we afhankelijk van de ouders zelf.

Om de procedure sneller te laten verlopen, worden de gemeenten opgedeeld. Voor leerlingen uit gemeenten die traditioneel weinig leerlingen tellen die naar een Franstalige school gaan, wordt niet op de gegevens van de Franse Gemeenschap gewacht, zodat we de ouders sneller kunnen aanschrijven. Voor die gemeenten verstuurd we de brieven in november. Voor de overige gemeenten verstuurd we de brieven later (begin februari) naar de ouders.

Het is belangrijk dat de ouders zo vroeg mogelijk een signaal van de overheid krijgen als we geen inschrijving voor hun leerplichtige kinderen vinden. Daarom schrijven we eerst de ouders aan en daarna pas de gemeente, in plaats van omgekeerd. Dat heeft weliswaar tot gevolg dat meer ouders het gevoel hebben dat ze onterecht door de overheid op de vingers getikt worden als hun kinderen wel aan de leerplicht voldoen, maar anderzijds worden ouders sneller gemotiveerd om zich in orde te stellen met de leerplicht als dit niet het geval is.

Het aantal dossiers waarvoor de ouders werden aangeschreven is in 2009-2010 gestegen. We zien echter ook dat in 2009-2010 het aantal dossiers waarvoor ouders een toereikend antwoord bezorgden, gestegen is.

Basisonderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de ouders aangeschreven werden	2 892	100	3 144	100
Aantal dossiers waarvoor de ouders een toereikend antwoord bezorgden	1 391	48,10	1 784	56,74
Secundair onderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de ouders aangeschreven werden	3 188	100,00	3 354	100,00
Aantal dossiers waarvoor de ouders een toereikend antwoord bezorgden	1 438	45,11	2 188	65,24

Tabel 2: Overzicht toereikend antwoord van de ouders bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

Als de ouders geen antwoord geven, sturen we de dossiers naar de gemeenten. Dat gebeurde vanaf half januari tot midden maart. In maart en april stuurden we een herinneringsbrief naar de gemeenten voor de dossiers waarop we nog geen antwoord gekregen hadden. Het aantal dossiers dat werd doorgestuurd naar de gemeenten steeg in het basisonderwijs, maar daalde in het secundair onderwijs. De toereikende antwoorden van de gemeenten stegen zowel voor het basisonderwijs als voor het secundair onderwijs.

Basisonderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de gemeente aangeschreven werd	857	100,00	1 044	100,00
Aantal dossiers waarvoor de gemeente een antwoord bezorgde waaruit blijkt dat de leerling voldoet aan de leerplicht	586	68,38	723	69,25

Secundair onderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de gemeente aangeschreven werd	995	100,00	727	100,0
Aantal dossiers waarvoor de gemeente een antwoord bezorgde waaruit blijkt dat de leerling voldoet aan de leerplicht	339	34,10	430	59,15

Tabel 3: Overzicht toereikend antwoord van de gemeente bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

De laatste stap in de procedure is het doorsturen van de dossiers naar de procureurs. Zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs werd een deel van de dossiers in 2009-2010 doorgestuurd in mei en een tweede deel in juni.

In december werd al een aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur. Dat zijn dossiers die ook in 2008-2009 doorgestuurd zijn naar de procureur. Als opnieuw geen inschrijving wordt teruggevonden voor die leerlingen, sturen we de dossiers direct door naar de procureurs, zonder de volledige procedure te doorlopen.

Basisonderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
December	39	34,82	40	39,22
Januari	5	4,46	14	13,73
Februari	4	3,57	4	3,92
Maart	4	3,57	4	3,92
April	33	29,46	5	4,90
Mei	3	72,68	20	19,61
Juni	24	21,44	15	14,71
Totaal	112	100,00	102	100,00

Secundair onderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
November	101	20,16	0	0,00
December	4	0,80	361	77,97
Januari	5	1,00	9	1,94
Februari	2	0,40	11	2,38
Maart	8	1,60	9	1,94
April	51	10,18	8	1,73
Mei	3	0,60	45	9,68
Juni	327	65,26	22	4,75
Totaal	501	100,00	465	100,00

Tabel 4: Overzicht tijdstip doorsturen van dossiers naar parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

We streven ernaar om zo veel mogelijk feedback van de procureurs te verkrijgen. Om de feedback te bevorderen werd een formulier ontworpen met aankruisvelden, zodat de tijdsinvestering voor de parketcriminologen zo beperkt mogelijk gehouden werd.

We zien zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs een sterke toename van de feedback van de procureurs.

Basisonderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
Aantal dossiers doorgestuurd naar parket	112	100,00	102	100,00
Aantal dossiers achteraf herroepen	26	23,21	12	11,76
Aantal dossiers waarvoor door parket feedback bezorgd werd	54	48,21	89	87,25
Secundair onderwijs				
	2008-2009		2009-2010	
		%		%
Aantal dossiers doorgestuurd naar parket	501	100,00	465	100,00
Aantal dossiers achteraf herroepen	19	3,79	16	3,46
Aantal dossiers waarvoor door het parket feedback bezorgd werd	63	12,57	107	23,01

Tabel 5: Overzicht feedback van parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

We zien een afname bij het aantal dossiers dat doorgestuurd werd naar het parket. Het stijgen van het aantal toereikende antwoorden van ouders en gemeenten kan daarvoor een verklaring zijn.

In het basisonderwijs is het aantal dossiers dat herroepen¹⁷ werd gedaald, in het secundair onderwijs is dat ongeveer gelijk gebleven.

In het basisonderwijs zien we dat van de 102 kinderen van wie het dossier doorgestuurd is naar het parket, er 10 (9,8%) in het schooljaar 2008-2009 ook niet ingeschreven waren in het kleuteronderwijs.

3. Resultaten

De volgende tabel geeft een overzicht van het resultaat van de controle op de inschrijvingen¹⁸.

De gegevens geven de toestand weer van de controle op de inschrijvingen voor schooljaar 2009-2010. Zoals al eerder aangehaald is de controle op de inschrijvingen een continu proces. De cijfers weergegeven in dit rapport zijn dus alleen maar een momentopname.

Elke jongere komt in deze cijfers maar één keer voor, ook al heeft hij/zij tijdens het schooljaar een overstap tussen verschillende van de opgesomde categorieën¹⁹ gemaakt. De jongere zal dan geteld zijn onder de categorie waar hij/zij het eerst teruggevonden wordt tijdens het proces van de controle op de inschrijvingen²⁰. Dat zal voor de meeste leerlingen overeenkomen met de toestand op de derde schooldag.

¹⁷ Dossiers waarvoor nog een toereikend antwoord kwam van ouders en/of gemeenten, nadat de dossiers al vertrokken waren naar het parket.

¹⁸ Kinderen van 6 tot en met 11 jaar (geboortejaren 2003 tot en met 1998) gerekend onder 'basisonderwijs', jongeren van 12 tot en met 17 jaar (geboortejaren 1997 tot en met 1992) onder 'secundair onderwijs'.

¹⁹ Zie tabel 6.

²⁰ Zie schema in bijlage 1.

Op basis van deze cijfers kan men dus geen sluitende conclusies maken over het totale aantal leerlingen dat huisonderwijs volgde, in een buitenlandse school ingeschreven was, dat naar de procureur verstuurd werd.... in schooljaar 2009-2010.

Enkele voorbeelden om dit te verduidelijken:

- Een leerling wordt niet teruggevonden bij de controle op de inschrijvingen. De brieven naar de ouders en naar de gemeente blijven onbeantwoord. Dit dossier wordt naar de procureur gestuurd, maar achteraf ontvangen we een inschrijvingsbewijs voor deze leerling afkomstig van een private school. Het dossier wordt bij het parket herroepen. Deze leerling wordt hier onder de rubriek 'inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen' vermeld.
- Een leerling is de derde schooldag ingeschreven in een gesubsidieerde school en schakelt daarna over naar huisonderwijs: deze leerling wordt hier onder rubriek 'inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen' vermeld.
- Een leerling is uiterlijk de derde schooldag nergens ingeschreven, maar de ouders sturen in de loop van het schooljaar een inschrijvingsbewijs van een buitenlandse school op: deze leerling wordt hier onder rubriek 'inschrijvingen in buitenlandse scholen' vermeld.
- Een leerling die vermist is, maar nog wel ingeschreven is in een school, wordt hier onder rubriek 'inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen' vermeld.

Basisonderwijs		
	Aantal	%
Personen in het rijksregister in het Vlaams Gewest	392 761	100,00
Vrijstelling door diploma	-	-
Vrijstelling door de CABO	174	0,04
Verblijft niet (meer) in het Vlaams Gewest*	1 091	0,28
Inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen ²¹	380 503	96,88
Inschrijvingen in individueel huisonderwijs	19	0,005
Inschrijvingen in scholen van de Franse Gemeenschap	8 832	2,25
Inschrijvingen in buitenlandse scholen	2 038	0,52
Niet ingeschreven, opvolging door procureur	86	0,02
Niet ingeschreven, interne opvolging	18	0,005
Secundair onderwijs		
	Aantal	%
Personen in het rijksregister in het Vlaams Gewest	425 407	100,00
Vrijstelling door diploma	513	0,12
Vrijstelling door de CABO	228	0,05
Verblijft niet (meer) in het Vlaams Gewest*	903	0,21
Inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen ²²	408 012	95,91
Inschrijvingen in individueel huisonderwijs	78	0,02
Inschrijvingen in scholen van de Franse Gemeenschap	12 774	3,00
Inschrijvingen in buitenlandse scholen	2 067	0,49
Niet ingeschreven, opvolging door procureur	430	0,10
Niet ingeschreven, interne opvolging	402 ²³	0,09

* In deze categorie zijn de kinderen opgenomen van wie gekend is dat ze buiten het Vlaams Gewest verblijven, de kinderen van wie de verblijfplaats niet gekend is (ambtshalve afschrijvingen, vermiste kinderen) en de kinderen die door de transmissietijd tussen de gemeenteregisters en het centrale rijksregister ten onrechte in het bestand opgenomen zijn.

Tabel 6: Overzicht van het resultaat van de controle op de inschrijvingen voor 6- tot en met 17-jarigen in het Vlaams Gewest voor schooljaar 2009-2010

Uit het overzicht blijkt dat voor 99,9% van de kinderen uit de leerplichtige leeftijdscategorie van het rijksregister een toereikende verklaring tijdens de controle op de inschrijving gevonden wordt. Die kinderen zijn dus ofwel ingeschreven in een instelling of in huisonderwijs, ofwel vrijgesteld van de leerplicht, ofwel verblijven ze niet in het Vlaams Gewest. Dit cijfer is hetzelfde als in 2008-2009²⁴. In het basisonderwijs is voor 0,02% van de leerplichtigen het antwoord op de invulling van de leerplicht niet toereikend. Dit is hetzelfde als in 2008-2009²⁵. In het secundair onderwijs gaat het om 0,20% van de leerplichtigen. Dat is vergelijkbaar met 2008-2009, waar het 0,18% bedroeg²⁶.

²¹ Gesubsidieerde en gefinancierde scholen en de andere instellingen.

²² Zie voetnoot 20.

²³ Hier zitten ook de jongeren in die tijdens de leerplichtcontrole 18 worden. Zij worden niet meer doorgestuurd naar het parket aangezien dit weinig zin heeft, maar ze worden wel nog eens aangeschreven om hen te wijzen op het belang van inschrijving in een school en het halen van een eindexamen. In 2009-2010 ging het om 284 jongeren.

²⁴ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

²⁵ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

²⁶ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Leerlinggebonden kenmerken

In de volgende tabellen willen we van de groep kinderen van wie de informatie in verband met de controle op de inschrijvingen ontoereikend is, of van wie we geen enkele informatie gekregen hebben, bepaalde kenmerken onderzoeken.

Nationaliteit

In de onderstaande tabel wordt het verschil bekeken tussen de leerplichtigen met een Belgische nationaliteit en de leerlingen met een niet-Belgische nationaliteit²⁷.

Basisonderwijs				
Nationaliteit	Antwoord toereikend ²⁸	%	Antwoord niet toereikend ²⁹	%
Belgische	366 796	99,98	73	0,02
Niet-Belgisch	25 856	99,90	26	0,10
Totaal	392 657	99,97	104	0,03

Secundair onderwijs				
Nationaliteit	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
Belgische	401 468	99,93	279	0,07
Niet-Belgisch	23 107	97,66	553	2,34
Totaal	424 575	99,80	832	0,20

Tabel 7: Terugggevonden inschrijvingen voor 6- tot en met 17- jarigen in het Vlaams Gewest volgens onderscheid Belgische nationaliteit / niet-Belgische nationaliteit

We zien dat er procentueel meer niet-Belgen zijn voor wie we geen toereikend antwoord bij de controle op de inschrijving gekregen hebben. Vooral in het secundair onderwijs is er een duidelijk verschil tussen de kinderen met een Belgische en met een niet-Belgische nationaliteit.

Geslacht

In de onderstaande tabel bekijken we de verdeling tussen jongens en meisjes bij de controle op de inschrijvingen.

Basisonderwijs				
Geslacht	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
M	200 647	99,97	56	0,03
V	192 010	99,98	48	0,02
Totaal	392 657	99,97	104	0,03

Secundair onderwijs				
Geslacht	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
M	207 016	99,78	454	0,22
V	217 559	99,83	378	0,17
Totaal	424 575	99,80	832	0,20

Tabel 8: Controle op inschrijvingen voor 6- tot en met 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geslacht

Procentueel gezien is er praktisch geen verschil op te merken wat betreft geslacht voor de controle op de inschrijvingen in het basisonderwijs. In het secundair onderwijs zien we een lichte meerderheid bij de jongens voor de categorie 'antwoord niet toereikend'. Dat komt overeen met vorig schooljaar³⁰.

27 Zie glossarium.

28 Zie glossarium.

29 Zie glossarium.

30 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Geboortejaar

In de onderstaande tabel bekijken we de verdeling per geboortejaar bij de controle op de inschrijvingen.

Basisonderwijs				
Geboortejaar	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
2003	64 093	99,98	16	0,02
2002	63 894	99,97	20	0,03
2001	64 662	99,98	11	0,02
2000	66 269	99,97	20	0,03
1999	66 265	99,98	16	0,02
1998	67 474	99,97	21	0,03
Totaal	392 657	99,97	104	0,03
Secundair onderwijs				
Geboortejaar	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
1997	69 047	99,96	27	0,04
1996	68 923	99,90	71	0,10
1995	69 116	99,86	95	0,14
1994	69 759	99,87	90	0,13
1993	72 851	99,81	141	0,19
1992	74 879	99,46	408	0,54
Totaal	424 575	99,80	832	0,20

Tabel 9: Controle op inschrijvingen voor 6- tot en met 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geboortejaar

Wat opvalt, is het grote aantal 17-jarigen (geboren in 1992) voor wie geen toereikend antwoord voor de controle op de inschrijving is. In het secundair onderwijs vinden we voor acht keer zoveel leerlingen geen toereikend antwoord als in het basisonderwijs. Dat is hetzelfde als in 2008-2009³¹. Op de ijkdatum van de derde schooldag zijn die leerlingen nog leerplichtig, voor een aantal van hen stopt de leerplicht echter in de loop van het schooljaar (als ze achttien jaar worden voor het einde van het schooljaar).

³¹ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Woonplaats

In de onderstaande tabel bekijken we de verstedelijkingsgraad van de woonplaats van de leerplichtigen binnen de controle op de inschrijvingen.

Basisonderwijs				
Verstedelijkingsgraad ³²	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
grootsteden	45 808	99,86	66	0,14
regionale centrumsteden	48 098	99,99	7	0,01
kleine steden	80 510	99,99	3	0,00
stedelijke rand	60 184	99,98	11	0,02
overgangsgebied	93 923	99,99	8	0,01
platteland	64 135	99,99	9	0,01
Totaal	392 657	99,97	104	0,03

Secundair onderwijs				
Verstedelijkingsgraad	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
grootsteden	44 445	98,98	458	1,02
regionale centrumsteden	88 572	99,91	84	0,09
kleine steden	103 181	99,88	127	0,12
stedelijke rand	70 088	99,96	26	0,04
overgangsgebied	52 139	99,87	59	0,11
platteland	66 150	99,88	78	0,12
Totaal	424 575	99,80	832	0,20

Tabel 10: Controle op inschrijvingen voor 6- tot en met 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens graad van verstedelijking

In de grootsteden Antwerpen en Gent zijn er procentueel gezien de meeste kinderen voor wie geen inschrijving teruggevonden werd. Vooral in het secundair onderwijs scoren de beide grootsteden hoog.

4. Besluit

Veruit de meeste leerplichtigen in het Vlaams Gewest, namelijk 99,9%, voldoen aan de leerplicht. Dat is vergelijkbaar met de voorgaande schooljaren. Het aantal leerplichtigen voor wie het antwoord op de controle van de inschrijvingen niet toereikend was bleef nagenoeg constant zowel in het basisonderwijs als in het secundair onderwijs.

Het aantal dossiers waarvoor de ouders en/of de gemeenten aangeschreven werden steeg licht. Het aantal toereikende antwoorden dat we ontvingen van de ouders en van de gemeenten steeg ook, zowel voor het basisonderwijs als voor het secundair onderwijs. Er is een lichte daling van het aantal dossiers dat naar het parket ging maar een sterke stijging in het aantal dossiers waarvoor wij van het parket feedback ontvingen.

Een verdere analyse toont aan dat leerlingen die niet voldoen aan de leerplicht procentueel gezien meer niet-Belgen zijn en vooral wonen in de grootsteden. In deze groep zijn de 17-jarigen oververtegenwoordigd. Hierbij moet echter opgemerkt worden dat een deel van de 17-jarigen in de loop van het schooljaar 18 wordt en dus niet meer leerplichtig is op het einde van de controleprocedure. Bij het controlemoment op de derde schooldag zijn deze jongeren echter wel nog leerplichtig.

Het verschil tussen jongens en meisjes is minimaal.

³² Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Hoofdstuk 2: Opvolging van in- en uitschrijvingen

2.A. IN- EN UITSCHRIJVINGEN IN HET BASISONDERWIJS

1. Reglementair kader

In het basisonderwijs is de regelgeving op schoolveranderen vervat in het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, art. 21 en in de omzendbrief schoolveranderen BaO/97/12 van 17 juni 1997.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

De verantwoordelijkheid voor schoolveranderen ligt volledig bij de ouders. Zij oordelen of het verantwoord is dat hun kind in de loop van het schooljaar van school verandert.

De procedure ziet er concreet als volgt uit. Ouders schrijven hun kind in een nieuwe school in en melden ook aan de nieuwe school wat de oude school van het kind was. Daarna is het de verantwoordelijkheid van de directie van de nieuwe school om de schoolverandering schriftelijk mee te delen aan de directie van de oude school, die dan uitschrijft. De nieuwe inschrijving is rechtsgeldig de eerste schooldag na die mededeling. Bij de overgang van schoolonderwijs naar huisonderwijs of omgekeerd, moet de school een melding doen aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgOD).

Die procedure van schoolverandering wordt ook ondersteund via een centrale controle op de dubbele inschrijvingen, die loopt op de derde schooldag van september en op de eerste schooldag van oktober en februari. Op die teldagen ontvangen wij van alle scholen voor het basisonderwijs een bestand van ingeschreven leerlingen. Als zich dubbele inschrijvingen voordoen op deze teldagen, wordt dat gesignaleerd aan de scholen zodat zij contact kunnen opnemen met de ouders.

Vanaf 2007-2008 moeten de scholen via een zending derde schooldag de aan- en afwezigheden van de kinderen op de eerste drie schooldagen doorgeven. Kinderen die ofwel drie dagen problematisch afwezig waren, ofwel een combinatie hadden van problematische afwezigheid en/of niet ingeschreven zijn op een van de drie eerste schooldagen (bijvoorbeeld: de leerling is op dag 1 en 2 problematisch afwezig en op dag 3 niet langer ingeschreven), worden verder opgevolgd. De ouders krijgen een brief waarin duidelijk wordt gesteld dat dit niet kan. Voor het basisonderwijs waren er zo 626 leerlingen. Dit aantal is ongeveer gelijk gebleven met 2008-2009, waar er brieven verstuurd werden voor 646 leerlingen.

Daarnaast worden ook de ouders aangeschreven van wie de kinderen niet zijn ingeschreven op de derde schooldag, maar wel op 1 oktober. In 2009-2010 ging het om 216 kinderen.

2.2. Evaluatie procedure

Omdat de procedure van schoolverandering lokaal wordt opgevolgd door de scholen en omdat er geen gegevens centraal worden opgevraagd, zijn er geen beleidsgegevens beschikbaar over de schoolveranderingen in het basisonderwijs.

2.B. IN- EN UITSCHRIJVINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

1. Reglementair kader

Het besluit van de Vlaamse Regering³³ dat aan de basis ligt van de opvolging van in- en uitschrijvingen van leerlingen stelt dat elke directie vóór de 13e schooldag een lijst bezorgt aan AgODi met de namen van de ingeschreven leerlingen. De scholen geven daarbij de gegevens door van de derde schooldag. In dat besluit is een sanctieprocedure voorzien voor scholen die de gegevens niet tijdig bezorgen. Meer concrete instructies over de zendingen van in- en uitschrijvingen zijn terug te vinden in de omzendbrieven over afwezigheden en in- en uitschrijvingen³⁴. Die omzendbrieven vermelden dat de scholen alle in- en uitschrijvingen na 1 oktober moeten melden aan AgODi via EDISON³⁵, een systeem om via elektronische weg gegevens uit te wisselen. Als een school een leerling inschrijft is het de verantwoordelijkheid van die school om onmiddellijk het leerlingendossier op te vragen aan de uitschrijvende school.

Een inschrijving in een school geldt voor de duur van de hele schoolloopbaan in die school. Als een leerling van school verandert, kan dit:

- ofwel het initiatief zijn van de ouders of de meerderjarige leerling zelf;
- ofwel het gevolg zijn van een definitieve uitsluiting;
- ofwel kan een school in zeer uitzonderlijke gevallen een leerling uitschrijven die voortdurend problematisch afwezig is. Dat kan weliswaar pas nadat alle mogelijke begeleidingsinspanningen geen gunstige verandering met zich mee hebben gebracht³⁶.

Vanaf het schooljaar 2007-2008 moet een leerling die in de loop van het schooljaar uitschrijft en binnen de 15 kalenderdagen niet in een andere school is ingeschreven, zijn schooltoelage terugbetalen. Ook als een leerling niet of niet langer ingeschreven is op de laatste schooldag van juni vordert de afdeling studietoelagen van het Ministerie van Onderwijs en Vorming de schooltoelage van die leerling terug³⁷.

33 Besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 03/09/2007.

34 SO/2005/04 'Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs' (d.d. 08/07/2005), SO/2002/05/bus0 'Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs' (d.d. 15/08/02) en SO/2007/05 'Zendingen van leerlingengegevens in het secundair onderwijs' (d.d. 30/08/2007).

35 Elektronisch Doorgeven van Informatie tussen Schoolinstellingen en het Onderwijsdepartement.

36 SO/2005/04 'Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs' (d.d. 08/07/2005), SO/2002/05/bus0 'Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs' (d.d. 15/08/02).

37 Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, art. 16-18.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

De interne procedure die we uitgewerkt hebben om de in- en uitschrijvingen van leerlingen in secundaire scholen³⁸ op te volgen, probeert tegen te gaan dat er zich absoluut schoolverzuim (dit wil zeggen nergens ingeschreven zijn) voordoet bij leerplichtige leerlingen die zich uitschrijven uit een school.

Als er bij een schoolverandering op de uitschrijving onmiddellijk een inschrijving volgt in een andere erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school³⁹ van het Nederlandstalige onderwijs en wij daarvan tijdig op de hoogte gebracht zijn, is er geen probleem.

Als een leerling echter volgens onze gegevens na 8 dagen⁴⁰ nog altijd niet ingeschreven is in een school, sturen we een brief naar de uitschrijvende school met de vraag of bij hen bekend is waar de leerling ingeschreven is of wat de nieuwe situatie is. Als de leerling toch ingeschreven blijkt te zijn, vragen we aan de school die de leerling inschreef om ons de inschrijvingsgegevens te bezorgen.

Het is ook mogelijk dat de uitschrijvende school aangeeft dat een leerling niet ingeschreven is in een school, maar zich ingeschreven heeft bij de VDAB, gaan werken is, opgenomen is in een instelling voor Bijzondere Jeugdzorg enz. Als de leerling minderjarig is, krijgen de ouders een brief waarin we hen meer uitleg geven over de leerplicht en hoe ze daaraan moeten voldoen.

Wanneer de uitschrijvende school de inschrijvende school niet kent, dan schrijven we 10 dagen later de ouders aan. Ook het CLB⁴¹ brengen we per brief op de hoogte van deze leerlingen.

Als de uitschrijvende school aangeeft dat de leerling overgestapt is naar een buitenlandse school of huisonderwijs, of door ziekte/ handicap geen onderwijs kan volgen, dan krijgen de ouders een aparte brief om hen te vragen dat te bevestigen en hen te wijzen op de wettelijke vereisten (attest buitenlandse school, verklaring huisonderwijs, aanvraag vrijstelling leerplicht).

Als de ouders niet antwoorden, sturen we na 21 dagen een herinneringsbrief. Als blijkt uit hun antwoord dat de jongere niet aan de leerplicht voldoet, dan schrijven we opnieuw de ouders aan om hen te wijzen op de leerplicht. Als een leerling opgenomen is in een instelling voor Bijzondere Jeugdzorg⁴² vragen we de ouders naar de einddatum van de opname. De opvolging van de in- en uitschrijvingen start dan opnieuw vanaf deze datum.

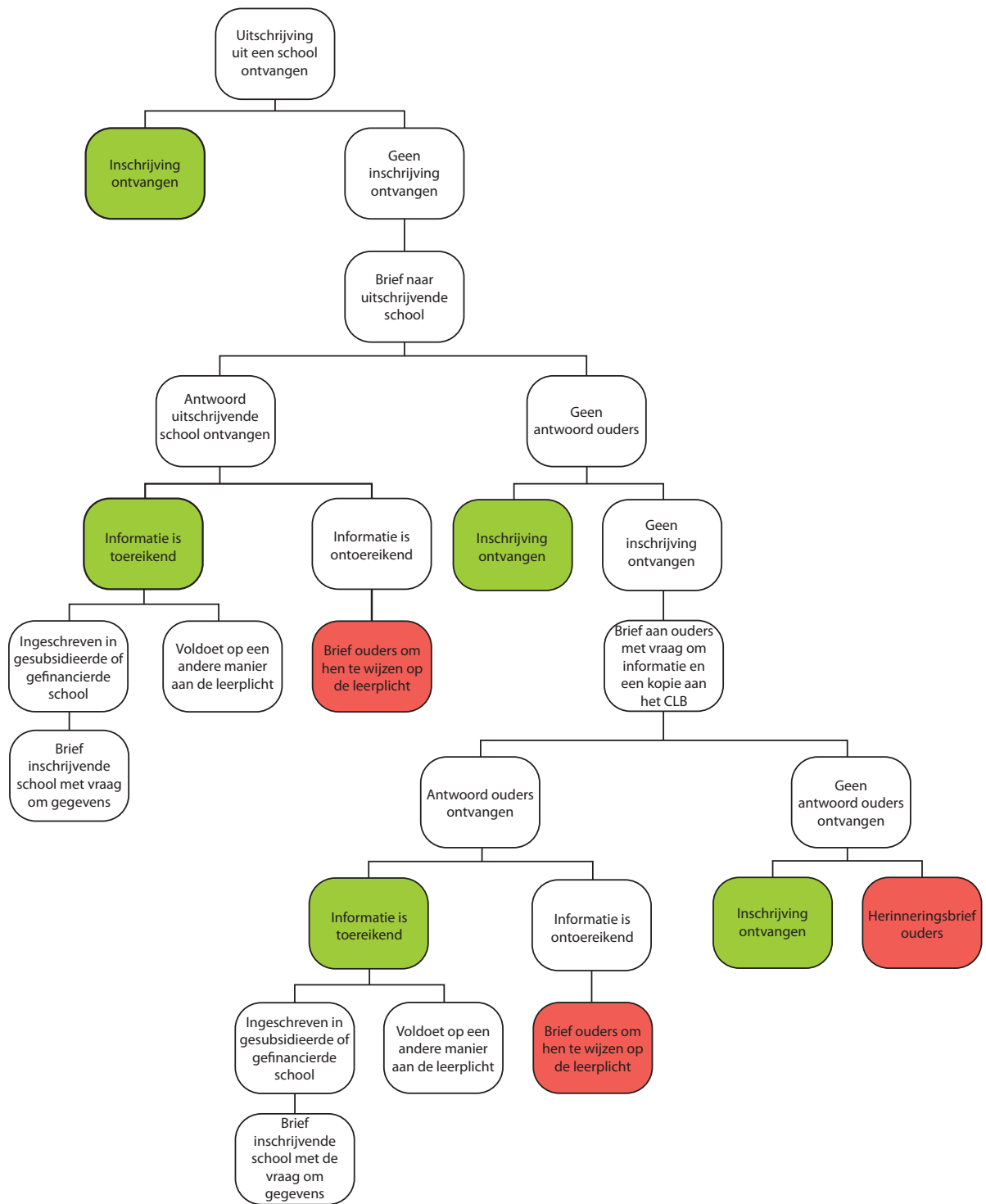
38 Gesubsidieerde/gefinancierde scholen.

39 Dit kan ook een Syntra zijn.

40 Als we in deze procedure over dagen spreken hebben we het steeds over kalenderdagen en niet over lesdagen.

41 Voor groot - Antwerpen brengen we ook het Centraal Meldpunt (CMP) op de hoogte.

42 Meestal blijven jongeren echter ingeschreven in de school bij een opname in de Bijzondere Jeugdzorg. Ze zijn dan van rechtswege gewettigd afwezig op de school.

Figuur 2: Schematisch overzicht van de verschillende stappen bij de opvolging van in- en uitschrijvingen

2.2. Evaluatie procedure

Omdat we binnen AgODi voor het secundair onderwijs de in- en uitschrijvingen centraal opvolgen, kunnen we daar een aantal (administratieve) stappen aan koppelen. In het schooljaar 2009-2010 stuurden we voor de opvolging van de in- en uitschrijvingen in totaal 8 486 brieven.

Administratieve stappen bij opvolging procedure	Aantal
Brief naar de uitschrijvende school	2 306
Brief naar vermoedelijk inschrijvende school	251
1e brief naar de ouders	2 569
Brief naar het CLB	2 569
Brief centraal meldpunt stad Antwerpen	257
Herinneringsbrief naar de ouders	357
2e brief ouders - voldoet niet	2
2e brief naar de ouders - welzijn	0
Brief Syntra betreffende uitschrijvingen	133
1e brief naar de ouders buitenland	16
1e brief naar de ouders huisonderwijs	23
1e brief naar de ouders vrijstelling	1
1e brief naar de ouders hoger onderwijs	2
Totaal	8 486

Tabel 11: Overzicht van het aantal verstuurde brieven bij de opvolging van in- en uitschrijvingen

Als we 8 dagen na een uitschrijving nog geen inschrijvingsgegevens ontvangen hebben, krijgt in het merendeel van de gevallen⁴³ de uitschrijvende school een brief. Dat zijn 2 306 brieven waarin we de uitschrijvende school om extra informatie vragen omdat er mogelijk sprake is van absoluut schoolverzuim. Op het totale aantal leerplichtige leerlingen ingeschreven in het secundair onderwijs van het schooljaar 2009-2010 is dat aantal beperkt, namelijk 0,6%.

De uitschrijvende school geeft in 251 gevallen een vermoedelijke nieuwe school op die wij vervolgens aanschrijven met de vraag om de inschrijvingsgegevens te bezorgen.

In 2 569 gevallen krijgen de ouders een eerste brief, bijvoorbeeld omdat de uitschrijvende school niets weet over de nieuwe situatie van de leerling of omdat de nieuwe situatie mogelijk niet voldoet (bijvoorbeeld een minderjarige leerling die ingeschreven is bij de VDAB, in het volwassenenonderwijs, gaat werken...). Ook het CLB wordt van deze situaties op de hoogte gebracht.

Uit het aantal herinneringsbrieven blijkt ten slotte dat we in 1 op de 7 gevallen ouders een tweede keer moeten aanschrijven. Waar we een antwoord van de ouders kregen, bleek maar uit 2 antwoorden dat de jongere niet aan de leerplicht voldeed.

Een knelpunt dat ook in het evaluatierapport spijbelen en schoolverzuim⁴⁴ naar voren wordt gebracht, is dat onze interne procedure geen sluitstuk heeft. Na de herinneringsbrief aan de ouders ondernemen we geen verdere stappen meer, ook niet als de ouders niet antwoorden of als uit hun antwoord blijkt dat hun kind niet aan de leerplicht voldoet.

Brieven schrijven volstaat uiteraard niet voor de opvolging van deze leerlingen. Net als bij problematische afwezigheden blijft de lokale opvolging het belangrijkste.

Het decreet over de centra voor leerlingenbegeleiding⁴⁵ stelt dat een CLB zijn bevoegdheid en verantwoordelijkheid behoudt als een leerling van school verandert tot die leerling ingeschreven is in een school die door een ander centrum wordt bediend. Als een leerling bovendien voor een

⁴³ Dat gebeurt niet wanneer bij een uitschrijving wordt opgegeven dat de leerling niet in een school is ingeschreven (maar bijvoorbeeld uit werken gaat of ingeschreven is bij de VDAB).

⁴⁴ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). *Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim* (p. 25-29). Brussel: auteur.

⁴⁵ Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding van 01/12/1998, art. 29.

bepaalde periode niet ingeschreven is in een school, blijft het CLB verantwoordelijk tot het einde van de periode van niet-inschrijving. Hoewel dit omschreven is in de decretale opdracht van de CLB's vrezen we dat CLB's leerlingen die niet in een school ingeschreven zijn soms uit het oog verliezen. Bovendien ervaren CLB's dat ze geen drukkingsmiddel hebben om in het geval van onwil de leerlingen weer naar school te krijgen. Lokale afspraken met politie en justitie kunnen daar mogelijk verandering in brengen.

Om de opvolging van in- en uitschrijvingen sluitend te maken is het noodzakelijk dat onze gegevens betrouwbaar en volledig zijn. Kunnen we ervan uitgaan dat scholen steeds even consequent hun in- en uitschrijvingen melden, ook na 1 februari? Lokale bevestigingen, bijvoorbeeld door LOP-deskundigen, leveren soms andere cijfers op dan diegene waar wij over beschikken. Het is nodig te onderzoeken waar die verschillen aan te wijten zijn en erover te waken dat scholen steeds hun gegevens tijdig en correct doorgeven. Zeker voor de koppeling aan de schooltoelagen, kan het niet doorgeven van een inschrijving zware gevolgen hebben voor de leerling en zijn ouders. Er ligt dus een belangrijke taak bij de verificateur die moet controleren en sensibiliseren om correcte gegevens te bezorgen aan AgODi.

3. Resultaten

Het in kaart brengen van de in- en uitschrijvingen is vrij ingewikkeld. Meestal is een leerling ingeschreven op 1 september en blijft die leerling ingeschreven in dezelfde school tot het einde van het schooljaar of voor de rest van zijn schoolcarrière. Voor een aantal leerlingen verloopt dat echter niet zo. Een leerling kan te laat inschrijven, om welke reden dan ook van school veranderen of de school vroegtijdig verlaten. Dat kan leiden tot een periode van absoluut schoolverzuim, waarbij een leerling (tijdelijk) niet ingeschreven is in een school.

Omdat we verwachten dat de lengte van de periode dat een leerling niet ingeschreven is mee bepalend kan zijn voor de verdere schoolloopbaan van die jongere, hebben we de leerlingen en hun in- en uitschrijvingen ondergebracht in een aantal categorieën.

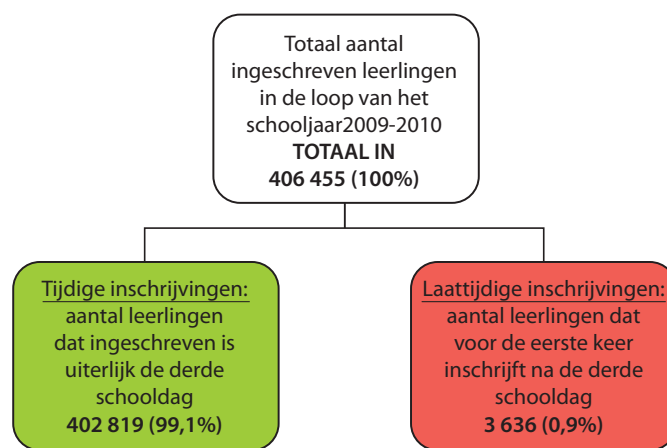
In de resultaten zijn de cijfers opgenomen over de in- en uitschrijvingen van leerplichtige leerlingen in gefinancierde en gesubsidieerde scholen van het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3.1. Tijdige en laattijdige inschrijvingen

Wat?

Een eerste categorie die we onderscheiden zijn de leerlingen die **laattijdig inschrijven** in een school. Die leerlingen bekijken we apart, los van hun verdere verloop van in- en uitschrijvingen. Ze hebben met elkaar gemeenschappelijk dat ze de start van het schooljaar gemist hebben.

Tot en met het schooljaar 2006-2007 werd daarvoor gekeken naar de leerlingen die op 1 oktober nog niet ingeschreven waren, maar later tijdens de loop van het schooljaar inschreven. Omdat leerlingen ook voor 1 oktober laattijdig kunnen inschrijven, kijken we sinds het schooljaar 2007-2008 naar de inschrijvingen op de derde schooldag.

Figuur 3: Indeling van ingeschreven leerlingen in tijdig en laattijdig ingeschreven leerlingen

Het totale aantal ingeschreven leerlingen is het aantal leerlingen ingeschreven op de derde schooldag in een school voor secundair onderwijs gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse overheid, plus het aantal leerlingen dat zich voor de eerste keer inschrijft na de derde schooldag⁴⁶. Iets meer dan 99% van de leerlingen is ingeschreven op de derde schooldag. Bijna 1% van de leerlingen schrijft zich voor de eerste keer in na de derde schooldag. Bij deze cijfers merken we op dat bijna de helft van de laattijdige inschrijvingen plaatsvond in het onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)⁴⁷. Omdat dit meestal gaat over leerlingen die pas in de loop van het schooljaar in Vlaanderen komen wonen, is het laattijdig inschrijven hier een heel ander gegeven dan bij jongeren uit Vlaanderen die zich pas na 3 september inschrijven in een school. Als we de OKAN-leerlingen buiten beschouwing laten, vinden we dat 1 912 van de 403 259, of amper 0,5% van de leerlingen, zich na de 3e schooldag van september inschreef.

In de onderstaande tabel kunt u zien hoe het aantal laattijdige inschrijvingen evolueert tijdens de laatste 5 schooljaren.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
2005-2006	411 346	99,5	2 130	0,5
2006-2007	411 538	99,5	2 153	0,5
2007-2008	409 012	98,9	4 474	1,1
2008-2009	406 974	99,2	3 375	0,8
2009-2010	402 819	99,1	3 636	0,9

Tabel 12: Evolutie in het aantal leerplichtige leerlingen dat zich tijdig of laattijdig inschrijft

De stijging van het aantal laattijdige inschrijvingen in 2007-2008, is te wijten aan de verschuiving van de teldatum. Leerlingen die zich pas inschrijven na de derde schooldag, vallen sindsdien onder laattijdige inschrijvingen, waar men tot en met 2006-2007 pas als laattijdig werd geregistreerd bij een inschrijving na 1 oktober. De cijfers vanaf 2007-2008 geven dus, dankzij de telling derde schooldag, een juister beeld van het aantal tijdige inschrijvingen. In 2009-2010 is het percentage laattijdige inschrijvingen zeer licht gestegen ten opzichte van 2008-2009.

De scholen geven ook de aan- en afwezigheden door op de eerste drie schooldagen. In 2009-2010 waren 405 leerlingen of 0,1% van de ingeschreven leerlingen op al deze dagen problematisch afwezig⁴⁸ of kenden een combinatie van niet-ingeschreven zijn en problematische afwezigheid. Dat aantal is vergelijkbaar met het schooljaar 2008-2009, toen ging het over 410 leerlingen (of 0,1%).

⁴⁶ Tussen de zending van de inschrijvingen uiterlijk de derde schooldag en die van 1 oktober, gebeurt er geen registratie van in- en uitschrijvingen. Als we het dus hebben over laattijdige inschrijvingen, gaat het in realiteit om leerlingen die doorgegeven zijn door de scholen met de zending van 1 oktober of via een inschrijving na 1 oktober.

⁴⁷ Zie glossarium.

⁴⁸ Zie glossarium.

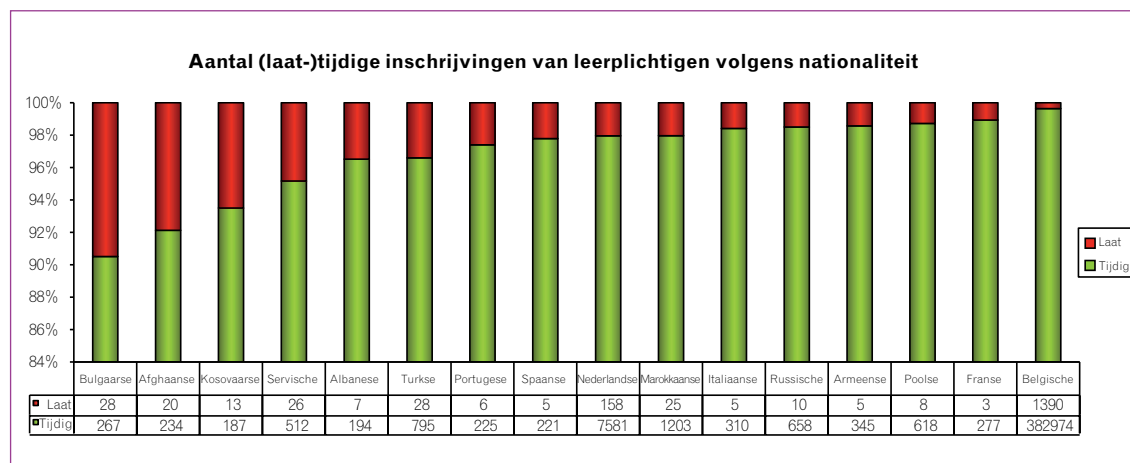
We schreven de ouders van die leerlingen aan om hen erop te wijzen dat een inschrijving alleen niet volstaat.

Leerlinggebonden kenmerken van leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven

Hoewel het net als in het hoofdstuk over de controle op de inschrijvingen om een beperkte groep leerlingen gaat die zich laattijdig inschrijft, bekijken we van die leerlingen hieronder een aantal kenmerken van de leerling en zijn schoolloopbaan. In deze cijfers zullen we de leerlingen uit de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers telkens buiten beschouwing laten. **Dat is anders dan in de rapporten van vorige jaren, dus vergelijking met cijfers van de voorbije jaren vraagt enige waakzaamheid.**

Nationaliteit

In de onderstaande grafiek geven we het percentage leerlingen weer met een tijdige of laattijdige inschrijving per nationaliteit⁴⁹. De Belgen omvatten zowel de autochtone Belgen als de nieuwe Belgen.

Figuur 4: Percentage laattijdige of tijdige inschrijvingen volgens nationaliteit (niet-OKAN)

Uit bovenstaande grafiek kunnen we afleiden dat leerlingen met een vreemde nationaliteit vaker laattijdig inschrijven dan leerlingen met de Belgische nationaliteit. Dat stellen we al verschillende jaren vast en die vaststelling houdt ook stand nu we de leerlingen buiten beschouwing laten van wie de eerste inschrijving in een onthaalklas is. Dat kan erop wijzen dat er ook in de loop van het schooljaar leerlingen instromen uit het buitenland, maar niet noodzakelijk in een onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers. Er is dus niet noodzakelijk sprake van absoluut schoolverzuim.

Strikt genomen zijn deze leerlingen met een andere nationaliteit niet allemaal leerplichtig, want de wet op de leerplicht zegt dat kinderen met een vreemde nationaliteit pas moeten voldoen aan de bepalingen van de leerplicht vanaf de 60e dag nadat ze ingeschreven werden in het vreemdelingenregister, in het wachtregister of in het bevolkingsregister. Het is echter niet mogelijk om te achterhalen hoeveel van deze leerlingen die laattijdig inschrijven door deze reden nog niet leerplichtig zijn.

⁴⁹ We nemen enkel de nationaliteiten op in de grafiek waarvan er 200 of meer leerlingen ingeschreven waren in een secundaire school in 2009-2010.

Geslacht

In de onderstaande tabel geven we het percentage leerlingen dat tijdig of laattijdig inschrijft volgens geslacht.

Geslacht	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
M	203 920	99,4	1 128	0,6
V	197 427	99,6	784	0,4
Totaal	401 347	99,5	1 912	0,5

Tabel 13: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geslacht (niet-OKAN)

Het percentage jongens dat laattijdig inschrijft ligt iets hoger dan het percentage meisjes dat laattijdig inschrijft.

Geboortejaar

In de onderstaande tabel geven we het percentage leerlingen dat tijdig of laattijdig inschrijft volgens geboortejaar.

Geboortejaar	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
1992	71 599	99,2	553	0,8
1993	70 871	99,3	474	0,7
1994	68 353	99,5	330	0,5
1995	68 249	99,7	233	0,3
1996	67 162	99,8	166	0,2
>=1997	55 113	99,7	156	0,3
Totaal	401 347	99,5	1 912	0,5

Tabel 14: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geboortejaar (niet-OKAN)

Laattijdig inschrijven stijgt met de leeftijd. Vooral bij 16- en 17-jarigen ligt het percentage laattijdige inschrijvingen hoger. Een deel van deze leerlingen was op één van de drie eerste schooldagen wel ingeschreven in een Syntra⁵⁰. Het gaat om 57 leerlingen geboren in 1992, 65 leerlingen geboren in 1993 en 29 leerlingen geboren in 1994.

Woonplaats

Uit de onderstaande tabel kan men het aantal leerlingen dat tijdig of laattijdig inschrijft zien volgens de graad van verstedelijking van hun woonplaats.

	Verstedelingsgraad ⁵¹	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
VL. G.	grootsteden	39 524	98,7	501	1,3
	regionale centrumsteden	49 001	99,5	226	0,5
	kleine steden	81 441	99,5	378	0,5
	stedelijke rand	53 823	99,7	150	0,3
	overgangsgebied	94 383	99,7	286	0,3
	platteland	65 078	99,8	155	0,2
B.H.G.		8 104	98,3	137	1,7
andere		9 993	99,2	79	0,8
Totaal		401 347	99,5	1 912	0,5

Tabel 15: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens graad van verstedelijking (niet-OKAN)

Leerlingen die in grootsteden wonen, schrijven vaker laattijdig in. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat het geval, maar daar is de kans dan weer groter dat de leerlingen zijn overgestapt van een school van de Franse Gemeenschap.

⁵⁰ zie glossarium.

⁵¹ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Hetzelfde kan worden gezegd van de leerlingen in de categorie 'andere'. Dat zijn leerlingen die wonen in het Franstalige landsgedeelte of in het buitenland. Ook bij hen is de kans groter dat zij voorheen ingeschreven waren in een school buiten Vlaanderen.

Indicatoren kansarmoede

Het PISA-onderzoek toont aan dat de sociaal-economische status (SES) van leerlingen in Vlaanderen een grote invloed heeft op hun prestaties⁵². In Vlaanderen is ervoor gekozen om enkele variabelen die deze SES van leerlingen bepalen en een invloed uitoefenen op hun schoolloopbaan te vertalen naar indicatoren. Zo kunnen we vaststellen welke scholen voor bijkomende uitdagingen staan inzake het creëren van gelijke onderwijskansen voor hun leerlingen met een kansarme achtergrond.

Sinds schooljaar 2001-2002 worden vijf 'gelijke kansen' indicatoren opgevraagd aan de scholen om scholen met ten minste 10% GOK-leerlingen extra omkadering te geven. De berekening van die extra omkadering is gebaseerd op de hoeveelheid leerlingen die scoren op de indicatoren opleidingsniveau van de moeder, schooltoelage, thuistaal⁵³, trekkende bevolking en thuisloos die een school heeft.

Een leerling scoort op de indicator thuistaal als een leerling thuis met niemand, ofwel met een minderheid van de gezinsleden⁵⁴ Nederlands spreekt. Voor de indicator opleidingsniveau van de moeder worden de leerlingen in aanmerking genomen van wie de moeder geen diploma van het secundair onderwijs of studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad van het beroepssecundair onderwijs of van een daarmee gelijkwaardig studiebewijs behaalde. Een leerling scoort op de indicator schooltoelage als hij of zij een schooltoelage krijgt. Als een leerling echter door te veel problematische afwezigheden zijn schooltoelage verliest, wordt die leerling toch in aanmerking genomen voor de berekening van de werkingsmiddelen van de school.

Een thuisloze leerling is een leerling die tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband is opgenomen door een persoon, een gezin, een voorziening of een sociale dienst in het kader van de bijzondere jeugdbijstand.

Een 'trekkende' leerling is een leerling van wie de ouders behoren tot de trekkende bevolking. Dat wil zeggen dat de ouders binnenschippers, kermis- of circusartiesten, of woonwagenbewoners zijn. Woonwagenbewoners zijn personen met een nomadische cultuur die zich legaal in België bevinden en die traditioneel in een woonwagen wonen of gewoond hebben, in het bijzonder de autochtone voyageurs en de zigeuners, en degenen die met deze personen samenleven of er in de eerste graad van afstammen.

In de onderstaande tabel geven we weer hoeveel procent van de laattijdig ingeschreven leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs scoort op ten minste één van de bovenvermelde indicatoren⁵⁵.

52 De Meyer, I. (2007). *Wetenschappelijke vaardigheden voor de toekomst. De eerste resultaten van PISA*. Gent.

53 Thuistaal telt voor het bepalen van de GOK-omkadering enkel mee als aantikken op deze indicator wordt gecombineerd met een van de andere indicatoren. De leerlingen die hierop (in combinatie) aantikken, krijgen wel een zwaarder gewicht.

54 Hierbij worden broers en zussen beschouwd als één gezinslid.

55 De indicator buurt laten we buiten beschouwing, omdat die berekend wordt zodanig dat een kwart van de leerlingen dat meetelt voor de werkingstoelagen hierop scoort. Het leerlingenbestand voor 2009-2010 is een combinatie van leerlingen op 1 februari 2009 en 1 oktober 2009. Dat geeft een vertekend beeld, omdat sommige leerlingen hier dubbel in zitten, andere komen hier niet in voor.

	% laattijdig ingeschreven leerlingen	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	30,3	8,5
Laag opleidingsniveau van de moeder	50,3	22,8
Trekkende bevolking	0,8	0,1
Thuisloos	2,2	0,3
Schooltoelage	29,1	25,9

Tabel 16: Leerlingen uit het gewoon onderwijs die scoren op één of meer kansarmoede-indicatoren volgens tijdigheid van inschrijving (niet-OKAN)

Uit de cijfers kunnen we afleiden dat bij de leerlingen die laattijdig inschrijven er meer dan drie keer zoveel geen Nederlands gesproken wordt in het gezin dan in de totale schoolbevolking. In het rapport van vorig schooljaar⁵⁶ schreven we dat zelfs 43% van de leerlingen die laattijdig inschreven als thuistaal niet het Nederlands hadden. Toen werden de OKAN-leerlingen ook nog in de cijfers opgenomen. Als we deze leerlingen dit schooljaar ook bij in de cijfers betrekken, vinden we een percentage van 48,2%. We merken dus op dat er geen werkelijke daling is van dit percentage, maar dat er ook bij leerlingen die niet in de onthaalklassen inschrijven een verband is tussen laattijdig inschrijven en niet het Nederlands als thuistaal hebben. Dat is weer in overeenstemming met de bevindingen bij figuur 4 over de nationaliteiten: leerlingen met een vreemde nationaliteit schrijven vaker laattijdig in dan leerlingen met de Belgische nationaliteit.

Ongeveer de helft van de laattijdige inschrijvers heeft een laaggeschoolde moeder. Deze bevinding blijft dezelfde ongeacht of we de OKAN-leerlingen erin betrekken of niet. Voor de indicator thuisloos is de situatie dezelfde als bij de indicator thuistaal niet-Nederlands. Er lijkt een daling te zijn tegenover vorig jaar, maar dat is zeker niet zo. Als we de OKAN-leerlingen dit schooljaar bij in de cijfers nemen, vinden we een percentage van 6,5%. Het is dus eerder opvallend dat er zonder de OKAN-leerlingen nog steeds 2,2% van de laattijdige inschrijvers aantikt op de indicator thuisloos, terwijl dat in de totale schoolbevolking amper 0,3% is.

In het verleden stelden we in tegenstelling tot de verwachtingen m.b.t. het ontvangen van een schooltoelage echter een omgekeerde relatie vast. Binnen de groep van leerlingen die laattijdig inschrijft, zagen we een ondervertegenwoordiging van jongeren die een schooltoelage kregen. Aangezien er een sterke positieve relatie bestaat tussen laattijdig inschrijven enerzijds en thuistaal niet-Nederlands, laag opleidingsniveau van de moeder en de indicatoren thuisloos en trekkende bevolking anderzijds, deed dat vermoeden dat het vooral de zwakste groepen zijn die nog het minst een schooltoelage aanvragen. Daarentegen wisten we dat veel van de leerlingen die laattijdig inschreven niet de Belgische nationaliteit hadden, waardoor ze dikwijls niet in aanmerking kwamen voor een studietoelage.

In de cijfers van dit jaar vinden we dit effect niet terug, we vinden zelfs een hoger percentage aantickers op schooltoelage terug bij laattijdige inschrijvers dan bij het percentage in de totale schoolbevolking. Deze schijnbaar opmerkelijke stijging ten opzichte van vorig jaar is echter vooral te wijten aan het feit dat we de OKAN-leerlingen hier niet in opnamen. Als we net zoals vorig jaar de OKAN-leerlingen in de cijfers zouden betrekken, vinden we dat 15,7% van de laattijdige inschrijvers aantikt op studietoelage, wat meer in de lijn ligt van de cijfers uit de vorige rapporten.

⁵⁶ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur. (p. 31).

Schoolloopbaan van leerplichtige leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven

Hoofdstructuur⁵⁷

In de onderstaande tabel bekijken we waar we de tijdige en laattijdige leerlingen kunnen situeren binnen het voltijds, deeltijds of buitengewoon onderwijs

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
Voltijds onderwijs	382 661	99,7	1 113	0,3
Deeltijds onderwijs	4 221	87,9	582	12,1
Buitengewoon onderwijs	14 465	98,5	217	1,5
Totaal	401 347	99,5	1 912	0,5

Tabel 17: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens hoofdstructuur (niet-OKAN)

In het deeltijds onderwijs is het aantal laattijdige inschrijvingen het hoogst. We merken echter wel op dat 78 van deze 582 leerlingen op één van de drie eerste schooldagen waren ingeschreven in een Syntra. Ook in het buitengewoon onderwijs zien we iets meer leerlingen die laattijdig inschrijven dan in het voltijds onderwijs.

A- of B-stroom (eerste graad)

Hieronder bekijken we de verdeling van de tijdige en laattijdige inschrijvingen van de leerlingen in de eerste graad over de A- en B- stroom.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
A-stroom	116 173	99,8	184	0,2
B-stroom	20 591	98,5	306	1,5
Totaal	136 764	99,6	490	0,4

Tabel 18: Tijdige en laattijdige inschrijvingen in de eerste graad volgens de A- of B-stroom

In de A-stroom van de eerste graad schrijven er procentueel gezien weinig leerlingen laattijdig in. In de B-stroom van de eerste graad is dat percentage daarentegen veel hoger. Daar ligt het percentage zelfs vijf keer zo hoog als het percentage in het volledige voltijdse secundaire onderwijs (niet-OKAN). Ook ten opzichte van vorig schooljaar⁵⁸ is het percentage laattijdige inschrijvers weer gestegen in de B-stroom. Toen ging het om 0,9%. Anderzijds ligt het percentage nog steeds lager dan het percentage van twee jaar geleden (2,3%)⁵⁹.

Onderwijsvorm

In de onderstaande tabel vindt u de opsplitsing in de verschillende onderwijsvormen, aangevuld met de eerste graad en het onthaalonderwijs. Dit levert het volledige beeld op van het voltijds onderwijs.

⁵⁷ Zie glossarium.

⁵⁸ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

⁵⁹ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
<i>Eerste graad</i>	136 764	99,6	490	0,4
ASO	112 872	99,9	105	0,1
KSO	49 192	99,2	394	0,8
TSO	5 062	99,7	14	0,3
BSO	77 385	99,9	105	0,1
<i>Modulair</i>	1 177	99,6	5	0,4
<i>Onthaalklas</i>	1 472	46,1	1 724	53,9
Niet gekend ⁶⁰	209	100	0	0
Totaal	384 133	99,3	2 837	0,7

Tabel 19: Tijdige en laattijdige inschrijvingen per onderwijsvorm in het gewoon voltijds onderwijs

Zoals we ook al eerder schreven, stellen we het hoogste percentage laattijdige inschrijvingen vast in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN).

In de opdeling per onderwijsvorm stellen we vast dat het hoogste percentage leerlingen laattijdig inschrijft in het BSO. In het ASO, KSO en TSO komt laattijdig inschrijven veel minder voor.

Studiegebied (tweede en derde graad)

In deze tabel geven we de tijdige en laattijdige inschrijvingen weer per studiegebied⁶¹.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
Algemeen secundair onderwijs	110 280	99,9	103	0,1
Auto	1 736	99,7	5	0,3
Ballet	52	100	0	0
Beeldende kunsten	3 947	99,7	10	0,3
Bouw	3 976	99,7	12	0,3
Chemie	3 835	99,9	2	0,1
Decoratieve technieken	1 156	98,4	19	1,6
Fotografie	219	100	0	0
Grafische communicatie en media	1 515	99,9	1	0,1
Handel	26 917	99,4	153	0,6
Hout	6 616	99,7	22	0,3
Juwelen	77	98,7	1	1,3
Koeling en warmte	645	99,8	1	0,2
Land- en tuinbouw	4 569	99,9	6	0,1
Lichaamsverzorging	6 728	99,5	32	0,5
Maritieme opleidingen	200	100	0	0
Mechanica-elektriciteit	24 727	99,7	85	0,3
Mode	1 522	99,7	4	0,3
Muziekinstrumentenbouw	1	100	0	0
Optiek	7	100	0	0
Orthopedische technieken	19	100	0	0
Personenzorg	31 953	99,6	130	0,4
Podiumkunsten	1 063	99,6	4	0,4
Sport	7 138	99,9	8	0,1
Tandtechnieken	22	100	0	0
Textiel	54	100	0	0
Toerisme	1 803	99,4	10	0,6
Voeding	4 908	99,7	15	0,3
Totaal	245 685	99,7	623	0,3

Tabel 20: Tijdige en laattijdige inschrijvingen per studiegebied in de tweede en derde graad van het gewoon voltijds onderwijs

⁶⁰ Deze groep is niet gekend omdat zij enkel ingeschreven waren op de derde schooldag, daarna niet meer. In de zending derde schooldag zit echter geen informatie over de onderwijsvorm vevat.

⁶¹ Zie glossarium.

Het studiegebied met het hoogste percentage laattijdige inschrijvingen, is het studiegebied Decoratieve technieken. We spreken hier echter over kleine absolute aantallen. Verder is er maar één studiegebied waarvan het percentage boven de andere studiegebieden uitsteekt, maar dit is het kleine studiegebied Juwelen, waar er slechts één laattijdige inschrijving was.

Problematisch afwezig in 2008-2009

Uit de gegevens over de nationaliteit van de leerlingen die laattijdig inschrijven en het hoge aantal leerlingen dat laattijdig inschrijft in de onthaalklas blijkt dat niet alle laattijdige inschrijvingen te wijten zijn aan bewust spijbelgedrag. Toch bekijken we in de onderstaande tabel de relatie tussen de laattijdige inschrijvingen in 2009-2010 en de problematische afwezigheden in 2008-2009.

	Tijdige inschrijvingen 2009-2010	%	Laattijdige inschrijvingen 2009-2010	%
Problematisch afwezig 2008-2009	2 644	89,4	315	10,6
Niet problematisch afwezig 2008-2009	398 703	99,6	1 597	0,4
Totaal	401 347	99,5	1 912	0,5

Tabel 21: Tijdige en laattijdige inschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar (niet-OKAN)

Meer dan 10% van de leerlingen met problematische afwezigheden in het schooljaar 2008-2009 schreef zich in het schooljaar 2009-2010 laattijdig in. Dat is een heel hoog percentage ten opzichte van het gemiddelde van 0,5% bij de volledige schoolbevolking. Er lijkt dus een samenhang te zijn tussen problematische afwezigheden en laattijdig inschrijven. Die samenhang vonden we ook de voorbije jaren terug⁶².

Schoolse vertraging

In de onderstaande tabel wordt de relatie tussen tijdig/laattijdig inschrijven en schoolse vertraging bekeken.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
3 j of meer vertraging	1 132	94,3	69	5,7
2 j vertraging	12 542	97,4	329	2,6
1 j vertraging	77 327	99,5	420	0,5
Geen vertraging	285 952	99,9	278	0,1
1 of meer j voorsprong	4 322	99,7	12	0,3
Totaal	381 275	99,7	1 108	0,3

Tabel 22: De schoolse vertraging van leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen)

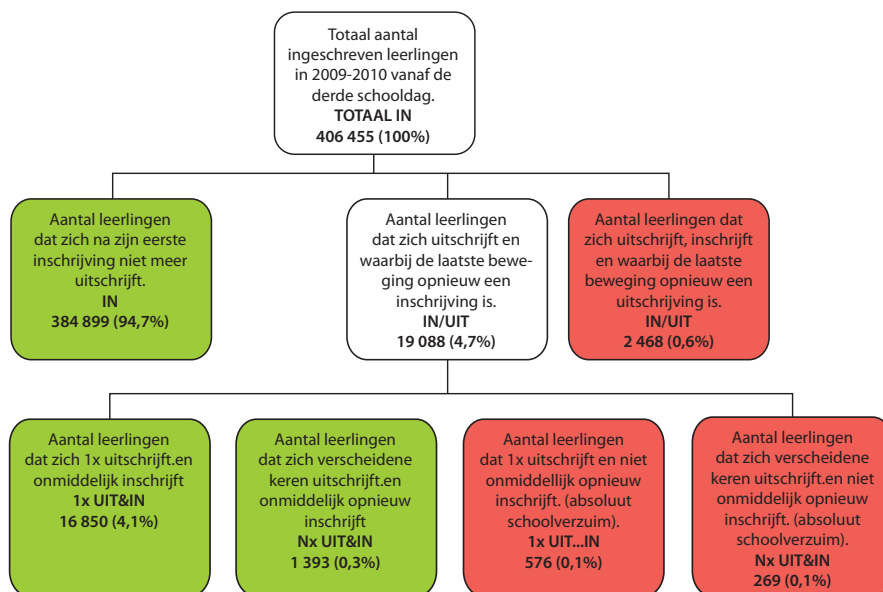
De cijfers lijken de stelling te bevestigen dat er een sterke samenhang bestaat tussen laattijdig inschrijven en schoolse vertraging. Net zoals vorig schooljaar, heeft bijna drie vierde van de leerlingen dat zich laattijdig inschreef in het gewoon voltijds secundair onderwijs, een schoolse vertraging van ten minste 1 jaar. Bij leerlingen die tijdig inschrijven heeft ongeveer een vierde een schoolse vertraging van ten minste 1 jaar.

⁶² Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur en Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

3.2. Verschillende categorieën van in- en uitschrijvingen

Wat?

We categoriseren de in- en uitgeschreven leerlingen volgens de beweging die ze maken na hun inschrijving. Naarmate ze frequenter in- en uitschrijven en meer dagen absoluut schoolverzuim laten optekenen, verwachten we dat dit een negatief effect zal hebben op hun verdere schoolloopbaan. Hieronder ziet u een schematische voorstelling van de verschillende categorieën die we verder meer gedetailleerd zullen bekijken.

Figuur 5: Indeling van ingeschreven leerlingen volgens verschillende categorieën

TOTAAL IN: Het totale aantal ingeschreven leerlingen. Dat zijn alle leerlingen die zich inschrijven uiterlijk de derde schooldag plus alle leerlingen die zich voor de eerste keer inschrijven na de derde schooldag. We nemen alle leerlingen in aanmerking die zich in de loop van het schooljaar inschreven in een school voor secundair onderwijs.

In de bovenstaande uitleg bedoelen we met een 'school' een 'school voor voltijds of deeltijds, gewoon of buitengewoon secundair onderwijs, gefinancierd of gesubsidieerd door de Vlaamse Gemeenschap'. AgODi is in het kader van de leerplichtcontrole ook op de hoogte van in- en uitschrijvingen in Syntra, huisonderwijs of privéonderwijs. Deze laatste instellingen bezorgen de inschrijvingsgegevens op vrijwillige basis aan AgODi; ze worden niet geverifieerd. Om de leerlingen in onderstaande categorieën te verdelen, nemen we al deze gegevens ook in aanmerking. Maar dat gebeurt alleen op voorwaarde dat de leerling in de loop van het schooljaar ook ten minste een dag ingeschreven was in het gefinancierd of gesubsidieerd onderwijs. Na tabel 28 komen we hier nog eens op terug.

IN: De grootste groep van deze leerlingen schrijft zich na zijn eerste inschrijving niet meer uit, maar blijft ingeschreven voor de rest van het schooljaar. In het diagram duiden we deze groep aan met de kleur groen, omdat er met deze groep, eens ze ingeschreven zijn, geen probleem is op het vlak van absoluut schoolverzuim.

UIT/IN: Een aantal leerlingen blijft niet ingeschreven voor het volledige schooljaar in éénzelfde school of éénzelfde studierichting, maar schrijft zich uit en schrijft zich vervolgens opnieuw in. Afhankelijk van het feit of er tussen de uitschrijving en de inschrijving een periode van absoluut schoolverzuim zit, krijgen we verschillende categorieën die we hieronder verder beschrijven.

1XUIT&IN: Dit zijn leerlingen die zich éénmaal uitschrijven en onmiddellijk weer inschrijven. Het gaat hierbij niet altijd om schoolveranderingen. Ook veranderingen van studierichting binnen dezelfde school worden doorgegeven via een zending van een nieuwe inschrijving. Er is bij deze leerlingen geen sprake van absoluut schoolverzuim, vandaar dat ze ook in het groen gemarkeerd staan.

NXUIT&IN: Leerlingen die zich verschillende keren uitschrijven, maar onmiddellijk opnieuw inschrijven hebben waarschijnlijk niet de vlotste schoolloopbaan, maar omdat ze geen enkele dag zonder school zitten staan ze in het groen gemarkeerd. Vanuit het standpunt van de leerplicht is er geen probleem.

1XUIT...IN: Deze leerlingen staan in het rood gemarkeerd, omdat er zich tussen de dag van uitschrijving en de dag van inschrijving een periode voordoet van absoluut schoolverzuim. Hoe groot het probleem is, hangt af van de lengte van de periode van absoluut schoolverzuim. In Tabel 24 diepen we dit verder uit.

NXUIT...IN: Leerlingen die verschillende keren uitschrijven en daarbij nog absoluut schoolverzuim laten optekenen, beschouwen we als een probleemgroep en markeren we daarom in het rood. Hoeveel keer ze uitschrijven, vindt u terug in tabel 23. Wat de duur van het absoluut schoolverzuim betreft staan de gegevens in tabel 24.

Er is een verschil tussen leerlingen die twee keer van school en/of studierichting veranderen en leerlingen die vijf keer van school of studierichting veranderen in éénzelfde schooljaar. Dergelijke veranderingen kunnen namelijk een grote invloed hebben op de schoolloopbaan van een leerling. Vandaar dat we in de onderstaande tabel weergeven hoeveel veranderingen deze leerlingen ondergaan.

Aantal veranderingen	NXUIT&IN	%	NXUIT...IN	%
2X	1 255	90,1	195	72,5
3X	113	8,1	52	19,3
4X	25	1,8	18	6,7
5X of meer	0	0	4	1,5
Totaal	1 393	100	269	100

Tabel 23: leerlingen die zich verschillende keren uitschrijven en opnieuw inschrijven in 2009-2010 volgens de frequentie van schoolveranderingen.

De meeste leerlingen die verschillende keren in- en uitschrijven beperken zich tot twee veranderingen van school en/of studierichting. Dat geldt zowel voor leerlingen die onmiddellijk opnieuw inschrijven als voor leerlingen die absoluut schoolverzuim laten optekenen.

Aantal dagen absoluut schoolverzuim	1XUIT...IN	%	NXUIT...IN	%
1-10 dagen	396	68,8	168	62,5
11-20 dagen	63	10,9	33	12,3
21-40 dagen	67	11,6	38	14,1
41-80 dagen	33	5,7	21	7,8
Meer dan 80 dagen	17	3,0	9	3,3
Totaal	576	100	269	100

Tabel 24: leerlingen die zich uitschrijven maar niet onmiddellijk opnieuw inschrijven volgens het aantal dagen schoolverzuim

Bij ongeveer een derde van de leerlingen dat zich eenmaal uitschrijft, bedraagt de periode tussen een uitschrijving en een inschrijving minder dan 10 kalenderdagen.

Zoals we eerder vermeldden, melden scholen zowel wijzigingen van administratieve groep als wijzigingen van school met een zending van vroege uitschrijving en een late inschrijving aan AgOD*i*. Leerlingen die ten minste één dergelijke wijziging doen in de loop van een schooljaar hebben een minder standvastige schoolloopbaan dan de leerlingen uit de categorie IN. In on-

derstaande tabel maken we een onderscheid tussen de verschillende soorten wijzigingen. Alle leerlingen uit de categorieën UIT&IN en UIT...IN zijn hierin opgenomen, alsook 444 leerlingen uit de categorie IN/UIT die voor hun laatste uitschrijving ook een andere schoolverandering of een verandering van studierichting ondergingen. Zoals ook in de tabellen hierboven bleek, zijn er heel wat leerlingen die verscheidene veranderingen op een jaar doen. In onderstaande tabel nemen we de wijzigingen van het hele schooljaar samen. Als een leerling bijvoorbeeld eenmaal van studierichting verandert binnen de school en later ook nog van school verandert, komt hij/zij in onderstaande tabel bij 'schoolverandering met wijziging studierichting'. Er zijn ook leerlingen die zich in de loop van het schooljaar uitschrijven uit een bepaalde school en studierichting en zich een tijdje later opnieuw inschrijven. Hier is dus geen sprake van een wijziging van school of studierichting. Er is wel mogelijk schoolverzuim, al is het ook mogelijk dat die leerling bijvoorbeeld in Wallonië of in het buitenland naar school ging.

Soort wijziging		Aantal leerlingen	Percentage van de volledige schoolbevolking
Schoolverandering	met wijziging studierichting	8 265	2,0
	zonder wijziging studierichting	3 984	1,0
Geen schoolverandering	wel wijziging studierichting	7 195	1,8
	enkel wijziging vestigingsplaats binnen school	13	0,0
Geen wijziging school of studierichting	minstens een dag mogelijk schoolverzuim	75	0,0
Totaal		19 532	4,8

Tabel 25: leerlingen die zich uit- en inschrijven volgens de soort van wijziging

Uit deze tabel leiden we af dat 3% van de schoolbevolking in de loop van het schooljaar van school verandert. Daarenboven verandert bijna 2% van de leerlingen binnen de eigen school van studierichting.

IN/UIT:

De laatste groep leerlingen die we apart bekijken zijn leerlingen die zich uitschrijven zonder zich opnieuw in te schrijven. Deze leerlingen zijn mogelijk absolute schoolverzuimers en markeren we in het rood. De grootte van het probleem hangt in dit geval samen met het moment van de uitschrijving. Hoe vroeger men immers uitgeschreven is, hoe langer de mogelijke periode van absoluut schoolverzuim. Dat betekent niet noodzakelijk dat al deze leerlingen niet meer aan de leerplicht voldoen. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat zij naar het buitenland gegaan zijn of ingeschreven zijn in een school van de Franse Gemeenschap. Heel wat van deze leerlingen zijn trouwens niet meer leerplichtig omdat ze bij hun uitschrijving de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Dat laatste wordt in kaart gebracht in tabel 27.

In de onderstaande tabel geven we deze groep leerlingen weer volgens het moment van hun laatste uitschrijving die niet opnieuw door een inschrijving gevolgd wordt.

Moment van laatste uitschrijving	IN/UIT	%
September 2009 ⁶³	247	10,0
Oktober 2009	114	4,6
November 2009	133	5,4
December 2009	49	2,0
Januari 2010	302	12,2
Februari 2010	274	11,1
Maart 2010	422	17,1
April 2010	346	14,0
Mei 2010	353	14,3
Juni 2010	228	9,2
Totaal	2 468	100

Tabel 26: leerlingen die zich na een uitschrijving niet opnieuw inschrijven volgens het moment van uitschrijving

Eens de kerstvakantie voorbij is, schrijven leerlingen zich vaker uit zonder dat ze zich opnieuw inschrijven. Veel van deze leerlingen zijn echter meerderjarig bij uitschrijving. In dit geval is er geen leerplicht. In de onderstaande tabel geven we hier een beeld van.

Moment van laatste uitschrijving	IN/UIT	%
Januari 2010	53	17,5
Februari 2010	143	52,2
Maart 2010	261	61,8
April 2010	214	61,8
Mei 2010	217	61,5
Juni 2010	109	47,8
Totaal	997	40,4

Tabel 27: Leerlingen die in de maand van uitschrijven meerderjarig zijn of worden volgens de maand van uitschrijving

Iets minder dan de helft van de leerlingen die zich uitschrijft na de kerstvakantie, is niet meer leerplichtig. Als we alle leerlingen beschouwen in de categorie IN/UIT, zien we dat 1 211 leerlingen (49%) op 30 juni 2010 meerderjarig waren.

Na de beschrijving van de verschillende categorieën gaan we nu achtereenvolgens kijken wat de kenmerken zijn van de leerlingen die tot deze verschillende categorieën behoren en hoe hun schoolloopbaan eruitziet. In wat volgt nemen we een aantal categorieën samen voor de bespreking. In de tabellen bespreken we de categorieën van leerlingen:

- die zich na hun inschrijving niet meer uitschrijven (**IN**);
- die zich na een uitschrijving onmiddellijk opnieuw inschrijven (**UIT&IN**);
- die zich na een uitschrijving NIET onmiddellijk opnieuw inschrijven (absoluut schoolverzuim) (**UIT...IN**);
- die zich na hun uitschrijving niet meer inschrijven (mogelijk absoluut schoolverzuim)⁶⁴ (**IN/UIT**).

⁶³ In september worden er aan AgODi nog geen vroege uitschrijvingen gemeld. In deze rij zijn de leerlingen opgenomen die voorkwamen in de zending met de aanwezigheidsgegevens van de eerste drie schooldagen, maar niet meer in de elektronische zendingen die vanaf 1 oktober gebeurden.

⁶⁴ Leerlingen die wel voldoen aan de leerplicht zijn bijvoorbeeld leerlingen die zich inschrijven in een school van de Franse Gemeenschap, naar het buitenland gegaan zijn of van het geboortjaar 1992 zijn maar in de loop van het schooljaar 2009-2010 de leeftijd van 18 jaar bereikt hebben.

In de onderstaande tabel bekijken we hoe deze categorieën van in- en uitschrijvingen geëvolueerd zijn tijdens de laatste vijf schooljaren.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
2005-2006	397 217	95,7	15 194	3,7	662	0,2	1 985	0,5
2006-2007	394 060	95,3	17 012	4,1	548	0,1	2 071	0,5
2007-2008	393 415	95,2	16 957	4,1	545	0,1	2 569	0,6
2008-2009	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6
2009-2010	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,5

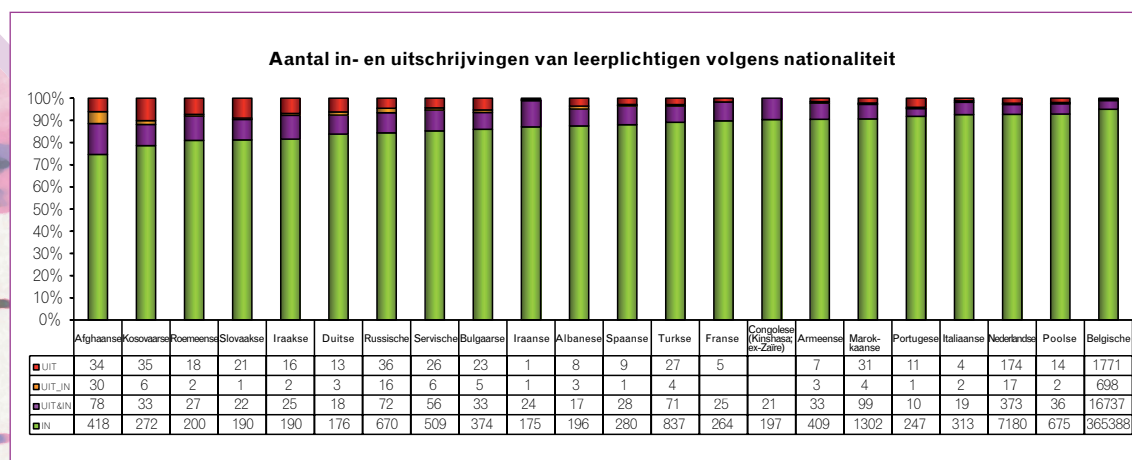
Tabel 28: Evolutie van in- en uitschrijvingen

Relatief zien we geen grote veranderingen over de laatste vijf schooljaren. Ten opzichte van het schooljaar 2008-2009 zien we in de absolute aantallen wel een daling in de categorie IN/UIT en een stijging in de categorieën UIT&IN en UIT...IN. Die valt echter deels te verklaren door een verschil in werkwijze. Tot in het vorige rapport⁶⁵ werden alleen de in- en uitschrijvingen in aanmerking genomen binnen de scholen voor secundair onderwijs die gefinancierd of gesubsidieerd worden door de Vlaamse Gemeenschap. AgODi is in het kader van de leerplichtcontrole echter ook op de hoogte van in- en uitschrijvingen in Syntra, huisonderwijs of privéonderwijs. Zoals ook eerder vermeld, nemen we in dit rapport al deze gegevens ook in aanmerking op voorwaarde dat de leerling in de loop van het schooljaar ten minste een dag ingeschreven was in het gefinancierd of gesubsidieerd onderwijs. Als we in onderstaande beschrijving schoolkenmerken beschrijven, gebruiken we steeds de eerste inschrijving die we terugvinden in het gefinancierd of gesubsidieerd onderwijs. Zo zal een leerling die eerst is ingeschreven in een Syntra, dan overstapt naar een gesubsidieerde school voor deeltijds secundair onderwijs en zich nog later in het schooljaar inschrijft in het huisonderwijs, voorkomen in de categorie UIT&IN of UIT...IN en geteld worden bij het deeltijds secundair onderwijs. Een leerling die vanuit een Syntra de overstap maakt naar huisonderwijs zonder een andere inschrijving in een gefinancierde of gesubsidieerde school, komt helemaal niet voor in dit rapport.

Leerlinggebonden kenmerken van leerlingen die in- en uitschrijven per categorie

Net als bij de laattijdige inschrijvingen toetsen we deze vier categorieën van leerlingen die in- en uitschrijven aan de verschillende leerling- en schoolloopbaankenmerken die voorheen al aan bod kwamen.

Nationaliteit

Figuur 6: Percentage in- en uitschrijvingen volgens nationaliteit

65 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

In de bovenstaande grafiek delen we de leerlingen die in- en uitschrijven in per nationaliteit⁶⁶. De Belgen omvatten zowel de autochtone Belgen als de nieuwe Belgen. Het percentage niet-Belgen dat uitschrijft zonder opnieuw in te schrijven, is hoger dan bij de Belgen. Een terugkeer naar het land van herkomst kan een verklaring zijn. Bij een vergelijking met de rapporten van de vorige twee schooljaren⁶⁷ zien we dat het dezelfde nationaliteiten zijn die jaar na jaar het laagst scoren op het percentage leerlingen in de categorie 'IN'. Dat zijn bijvoorbeeld de leerlingen met Slovaakse, Afghaanse of Roemeense nationaliteit. Leerlingen met Kosovaarse nationaliteit waren nog niet opgenomen in de vorige rapporten, omdat er geen 200 Kosovaarse leerlingen inschreven in het Vlaamse onderwijs.

Geslacht

In de onderstaande tabel geven we de in- en uitschrijvingen weer volgens het geslacht van de leerling.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
M	194 562	94	10 382	5	524	0,3	1 405	0,7
V	190 337	95,4	7 861	3,9	321	0,2	1 063	0,5
Totaal	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 29: In- en uitschrijvingen volgens geslacht

Bij jongens noteren we iets meer veranderingen in hun schoolloopbaan dan bij meisjes. Jongens schrijven ook iets vaker uit zonder zich opnieuw in te schrijven of tekenen iets vaker een periode van absoluut schoolverzuim op tussen een uit- en een inschrijving.

Geboortejaar

In de onderstaande tabel geven we de in- en uitschrijvingen weer volgens het geboortejaar van de leerling.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
1998 of later	872	97,8	9	1	1	0,1	10	1,1
1997	53 458	97,5	1 220	2,2	35	0,1	132	0,2
1996	65 143	96	2 479	3,7	53	0,1	162	0,2
1995	65 076	94,4	3 627	5,3	89	0,1	159	0,2
1994	65 108	94,1	3 712	5,4	173	0,2	232	0,3
1993	66 734	92,7	4 635	6,4	286	0,4	356	0,5
1992	68 508	94,2	2 561	3,5	208	0,3	1 417	1,9
Totaal	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 30: In- en uitschrijvingen volgens geboortejaar

Hoe jonger de leerling hoe standvastiger de schoolloopbaan. Een uitzondering lijkt het hoge percentage in de categorie IN/UIT bij de leerlingen geboren in 1998 of later, maar dit gaat over zeer kleine absolute aantallen. Veranderingen van school of studierichting waarbij een leerling zich onmiddellijk opnieuw inschrijft ziet men vaker bij leerlingen tussen 14 en 16 jaar. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat dit momenten zijn waarop een studiekeuze moet worden gemaakt. Hierbij merken we op dat een deel van de leerlingen van het geboortejaar 1992 18 jaar werd in de loop van het schooljaar 2009-2010 en dus niet langer leerplichtig is. Dit werd ook besproken in tabel 27.

⁶⁶ We nemen enkel de nationaliteiten op waarvan er minstens 200 leerlingen ingeschreven waren in een secundaire school in 2009-2010.

⁶⁷ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur en Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Woonplaats

Uit de onderstaande tabel kan men onder andere afleiden of leerlingen die een bepaalde periode niet ingeschreven zijn in een school vaker in een verstedelijkt gebied wonen.

	Verstedelijkingsgraad ⁶⁸	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
VI. G.									
	grootsteden	38 156	92,9	2 336	5,7	120	0,3	458	1,1
	regionale centrumsteden	46 851	94,2	2 426	4,9	126	0,3	326	0,7
	kleine steden	77 787	94,5	3 943	4,8	169	0,2	445	0,5
	stedelijke rand	51 626	95,3	2 204	4,1	102	0,2	252	0,5
	overgangsgebied	90 669	95,3	3 851	4	198	0,2	451	0,5
	platteland	62 438	95,5	2 611	4	99	0,2	243	0,4
B.H.G.		7 801	92,1	522	6,2	28	0,3	121	1,4
Andere		9 571	94,8	350	3,5	3	0	172	1,7
Totaal		384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 31: In- en uitschrijvingen volgens woonplaats

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat er een samenhang bestaat tussen de standvastigheid van de schoolloopbaan en de woonplaats van de leerling. Zoals verwacht hebben leerlingen uit de grootsteden Antwerpen en Gent en leerlingen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer schoolwisselingen en meer absoluut schoolverzuim dan leerlingen die wonen in het overgangsgebied of het platteland. De grootste groep leerlingen die zich na een uitschrijving niet meer inschrijft behoort tot de categorie 'andere', m.a.w. de leerlingen die wonen in het buitenland of het Franstalige landsgedeelte. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat deze leerlingen overgestapt zijn naar een school buiten het Vlaams Gewest.

Indicatoren kansarmoede

In onderstaande tabel is weergegeven hoeveel procent van de leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs scoort op één of meerdere kansarmoede-indicatoren. Meer uitleg over deze indicatoren vindt u op pagina 31.

	% IN	% UIT&IN	% UIT...IN	% IN/UIT	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	8,7	13,8	18,2	27,2	9,0
Laag opleidingsniveau van de moeder	22,3	35,4	50,8	50,0	23,1
Trekkende bevolking	0,1	0,2	0,1	0,8	0,1
Thuisloos	0,3	1,1	3,2	4,7	0,3
Schooltoelage	25,5	32,9	28,9	13,0	25,8

Tabel 32: In- en uitschrijvingen in het gewoon secundair onderwijs volgens de kansarmoede-indicatoren

Leerlingen met een onstabiele schoolloopbaan scoren hoog op de kansarmoede-indicatoren. Terwijl 9,0% van de leerlingen geen Nederlands spreekt in het gezin is dat percentage voor leerlingen die zich niet opnieuw inschrijven na een uitschrijving gelijk aan 27,2%. Ongeveer de helft van de leerlingen die een periode van absoluut schoolverzuim laat optekenen, heeft een laaggeschoolde moeder.

Die cijfers liggen in de lijn van de cijfers die we de vorige jaren terugvonden, behalve dat er dit schooljaar een opmerkelijk laag percentage leerlingen een schooltoelage krijgt in de categorie IN/UIT.

⁶⁸ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Schoolloopbaan van leerlingen die in- en uitschrijven per categorie

In de onderstaande tabel bekijken we hoe de verschillende hoofdstructuren - voltijds, deeltijds en buitengewoon onderwijs - zich tot elkaar verhouden op het vlak van in- en uitschrijvingen van leerlingen.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Voltijds onderwijs	367 993	95,1	16 545	4,3	686	0,2	1 746	0,5
Deeltijds onderwijs	3 367	70,1	785	16,3	106	2,2	545	11,3
Buitengewoon onderwijs	13 539	92,2	913	6,2	53	0,4	177	1,2
Totaal	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 33: In- en uitschrijvingen volgens hoofdstructuur

De cijfers voor het deeltijds onderwijs zijn zeer verschillend van de cijfers in het voltijds en buitengewoon onderwijs. Maar 70 procent van de leerlingen schrijft zich na een eerste inschrijving niet meer uit. In de rapporten van de voorbije jaren⁶⁹ schreven we dat dit te wijten kon zijn aan veranderingen van werkcomponent die sommige centra voor deeltijds onderwijs nog steeds doorgeven via zendingen van vroege uitschrijving en late inschrijving. In dit rapport zijn die veranderingen er echter uitgefilterd. We spreken alleen van een wijziging als er ook echt een wijziging is van administratieve groep of van school. Ook leerlingen die de overstap maken van het deeltijds onderwijs naar een Syntra zijn niet langer opgenomen in de categorie IN/UIT, maar worden sinds dit schooljaar opgenomen in de categorieën UIT&IN of UIT...IN. We kunnen dus concluderen dat de cijfers bevestigen dat leerlingen uit het deeltijds onderwijs een veel minder standvastige schoolloopbaan hebben dan leerlingen uit het voltijds onderwijs. Interessant om op te merken, is dat 427 van deze 545 leerlingen (of 78,3%) meerderjarig was bij het uitschrijven.

Ten opzichte van vorig jaar lijkt er ook een daling te zijn van het percentage in de categorie UIT&IN in het buitengewoon secundair onderwijs. Dit percentage zakt van 8% in 2008-2009 naar 6,2% in 2009-2010. De daling is vermoedelijk te wijten aan een meer correcte weergave van de cijfers. Heel wat uit- en inschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs zijn eigenlijk meldingen van een verandering van type of van verblijfsregeling van de leerling. Net zoals de veranderingen van werkcomponent in het deeltijds onderwijs, hebben we die er dit jaar uitgefilterd. Met andere woorden, leerlingen die enkel een wijziging van verblijfsregeling hebben, komen in de categorie IN. Als er effectief een wijziging is van school of administratieve groep spreken we van een verandering.

A- of B-stroom (eerste graad)

Hoe de in- en uitschrijvingen zich verhouden in de eerste graad vindt u terug in de onderstaande tabel.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
A-stroom	112 426	96,6	3 717	3,2	76	0,1	138	0,1
B-stroom	19 474	93,2	1 251	6	66	0,3	106	0,5
Totaal	131 900	96,1	4 968	3,6	142	0,1	244	0,2

Tabel 34: In- en uitschrijvingen volgens A- of B-stroom

Veranderingen van school- of studierichting komen vaker voor in de B-stroom dan in de A-stroom, maar we merken op dat absoluut schoolverzuim in de eerste graad niet zo frequent voorkomt. Ook het percentage uitschrijvingen waar geen inschrijving op volgt, is beperkt in de eerste graad.

⁶⁹ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur en Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Onderwijsvorm

De cijfers per onderwijsvorm in het gewoon voltijds secundair onderwijs zien eruit als volgt:

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Eerste graad	131 900	96,1	4 968	3,6	142	0,1	244	0,2
ASO	108 575	96,1	4 217	3,7	55	0	130	0,1
BSO	45 769	92,3	2 933	5,9	295	0,6	589	1,2
TSO	73 628	95,0	3 549	4,6	99	0,1	214	0,3
KSO	4 784	94,2	257	5,1	13	0,3	22	0,4
Modulair	822	69,5	342	28,9	6	0,5	12	1,0
Onthaalklas	2 515	78,7	279	8,7	76	2,4	326	10,2
Niet gekend	0	0	0	0	0	0	209	100
Totaal	367 993	95,1	16 545	4,3	686	0,2	1 746	0,5

Tabel 35: In- en uitschrijvingen volgens onderwijsvorm

Wat de onderwijsvormen betreft, zien we dezelfde trend als bij de laattijdige inschrijvingen en problematische afwezigheden, namelijk meer absoluut schoolverzuim in het BSO dan in het ASO, KSO en TSO.

Ook uit deze cijfers blijkt dat de schoolloopbaan van de leerlingen uit de onthaalklas de minst standvastige is. Een tiende van de leerlingen uit de onthaalklas schrijft zich in de loop van het schooljaar uit zonder zich opnieuw in te schrijven in het Vlaamse onderwijs. Een terugkeer naar het land van herkomst behoort hier tot de mogelijke verklaringen. Er zijn bij de onthaalleerlingen ook vaker uit- en inschrijvingen, al dan niet met een periode van absoluut schoolverzuim.

In het modulair onderwijs valt het hoge percentage leerlingen op in de categorie UIT&IN. Dit zijn voornamelijk leerlingen die van studierichting veranderen.

Studiegebied (tweede en derde graad)

In de onderstaande tabel geven we de in- en uitschrijvingen door per studiegebied.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Algemeen secundair onderwijs	106 177	96,2	4 023	3,6	53	0	130	0,1
Auto	1 588	91,2	119	6,8	8	0,5	26	1,5
Ballet	52	100		0		0		0
Beeldende kunsten	3 716	93,9	213	5,4	10	0,3	18	0,5
Bouw	3 669	92	286	7,2	9	0,2	24	0,6
Chemie	3 645	95	181	4,7	2	0,1	9	0,2
Decoratieve technieken	1 072	91,2	76	6,5	4	0,3	23	2
Fotografie	205	93,6	13	5,9		0	1	0,5
Grafische communicatie en media	1 390	91,7	117	7,7	2	0,1	7	0,5
Handel	25 330	93,6	1 469	5,4	76	0,3	195	0,7
Hout	6 158	92,8	404	6,1	36	0,5	40	0,6
Juwelen	74	94,9	2	2,6		0	2	2,6
Koeling en warmte	559	86,5	69	10,7	3	0,5	15	2,3
Land- en tuinbouw	4 332	94,7	207	4,5	15	0,3	21	0,5
Lichaamsverzorging	6 254	92,5	391	5,8	45	0,7	70	1
Maritieme opleidingen	182	91	11	5,5	2	1	5	2,5
Mechanica-elektriciteit	23 245	93,7	1 387	5,6	74	0,3	106	0,4
Mode	1 414	92,7	86	5,6	11	0,7	15	1
Muziekinstrumentenbouw	1	100	0	0	0	0	0	0
Optiek	7	100	0	0	0	0	0	0

Orthopedische technieken	19	100	0	0	0	0	0	0
Personenzorg	30 438	94,9	1 391	4,3	70	0,2	184	0,6
Podiumkunsten	1 016	95,2	44	4,1	3	0,3	4	0,4
Sport	6 676	93,4	445	6,2	9	0,1	16	0,2
Tandtechnieken	19	86,4	3	13,6	0	0	0	0
Textiel	51	94,4	3	5,6	0	0	0	0
Toerisme	1 713	94,5	83	4,6	4	0,2	13	0,7
Voeding	4 574	92,9	274	5,6	32	0,7	43	0,9
Totaal	233 576	94,8	11 297	4,6	468	0,2	967	0,4

Tabel 36: In- en uitschrijvingen volgens studiegebied

Uitschrijvingen zonder dat er een inschrijving op volgt zien we vaker in de studiegebieden Maritieme opleidingen, Koeling en Warmte, Juwelen, Decoratieve technieken en Auto, al merken we op dat het hier niet altijd over grote absolute aantallen gaat.

Problematisch afwezig in 2008-2009

In deze tabel bekijken we of de leerlingen met de minst standvastige schoolloopbaan ook vaker door scholen als problematisch afwezig gemeld werden in het schooljaar 2008-2009.

	IN 2009-2010	%	UIT&IN 2009-2010	%	UIT...IN 2009-2010	%	IN/UIT 2009-2010	%
Problematisch afwezig 2008-2009	2 056	69,1	509	17,1	72	2,4	340	11,4
Niet problematisch afwezig 2008-2009	382 843	94,9	17 734	4,4	773	0,2	2 128	0,5
Totaal	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 37: In- en uitschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar

Er lijkt net zoals in de vorige jaren⁷⁰ een grote samenhang te zijn tussen de in- en uitschrijvingen van leerlingen en hun problematische afwezigheid in het schooljaar daarvoor. Meer dan 30% van de leerlingen die in 2008-2009 ten minste 30 halve dagen B-codes⁷¹ verzameld hebben, heeft in 2009-2010 ten minste één wijziging van school of administratieve groep, terwijl dit voor de totale schoolbevolking maar iets meer dan 5% is. Opmerkelijk is ook het hoge percentage in de categorie IN/UIT. Net als vorig jaar, is dat gelijk aan 11,4% bij de leerlingen die het voorgaande schooljaar gemeld werden als problematisch afwezig.

Schoolse vertraging

Of er een samenhang is tussen standvastigheid in een schoolloopbaan en schoolse vertraging⁷² kunnen we afleiden uit de onderstaande tabel.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
3 jaar of meer vertraging	906	75,4	196	16,3	20	1,7	79	6,6
2 jaar vertraging	10 974	85,3	1 496	11,6	133	1	268	2,1
1 jaar vertraging	71 665	92,2	5 283	6,8	274	0,4	525	0,7
Geen vertraging	276 877	96,7	8 861	3,1	177	0,1	315	0,1
1 jaar of meer voor	4 234	97,7	88	2	0	0	12	0,3
Totaal	364 656	95,4	15 924	4,2	604	0,2	1 199	0,3

Tabel 38: De schoolse vertraging van leerlingen die in- en uitschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen)

70 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur en Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

71 Zie glossarium.

72 Zie glossarium.

Het is inderdaad zo dat leerlingen die in de voorbije jaren al schoolse vertraging hebben opgelopen, ook in de loop van het schooljaar meer wijzigen van school of administratieve groep. Hoe meer schoolse vertraging, hoe lager het percentage is in de categorie IN en hoe hoger in de andere categorieën.

Uit de cijfers is ook af te leiden dat 872 van de 1 199 leerlingen die zich niet meer inschrijven na een laatste uitschrijving minimum 1 jaar schoolse vertraging hebben. Dat is 72,7%, terwijl het percentage leerlingen met schoolse vertraging in de categorie IN maar 23% bedraagt.

Uitschrijvingen wegens definitieve uitsluiting

Bij een uitschrijving kan de school aanduiden wanneer een leerling uitgeschreven is wegens een definitieve uitsluiting. In de onderstaande tabel geven we de leerlingen weer van wie scholen vermelden dat ze om die reden werden uitgeschreven.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Definitieve uitsluiting	/	/	1 253	81,8	128	8,4	150	9,8
Geen definitieve uitsluiting	384 899	95,1	16 990	4,2	717	0,2	2 318	0,6
Totaal	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 39: Uitschrijvingen wegens van definitieve uitsluiting

Bovenstaande cijfers geven geen totaalbeeld van definitieve uitsluitingen in Vlaanderen. Leerlingen die definitief uitgesloten worden, moeten immers ingeschreven blijven tot er een nieuwe school gevonden is. Bovendien is het mogelijk om een leerling uit te sluiten op 31 augustus van het lopende schooljaar. Die leerlingen worden niet uitgeschreven in de loop van het schooljaar en zijn bijgevolg niet in deze cijfers opgenomen.

In principe, wanneer scholen de regelgeving strikt toepassen, zou geen enkele leerling absoluut schoolverzuim kunnen hebben als hij uitgeschreven wordt als gevolg van een definitieve uitsluiting. De regelgeving⁷³ schrijft namelijk voor dat deze leerlingen ingeschreven moeten blijven tot er een andere school gevonden wordt. Blijkbaar gebeurt het bij ruim 8% van de leerlingen toch dat ze na een definitieve uitschrijving wegens tucht een bepaalde periode nergens ingeschreven zijn. Bijna 10% van de uitgesloten leerlingen schrijft zich uit zonder opnieuw in te schrijven. Het is mogelijk dat het gaat om leerlingen die geen andere school vinden en voor wie de uitsluitende school beslist heeft de leerling toch uit te schrijven. Het is ook mogelijk dat de leerling niet meer wenst ingeschreven te worden in een school en, in het beste geval, op een andere manier aan de leerplicht voldoet. In het slechtste geval voldoet de leerling helemaal niet aan de leerplicht.

Tijdigheid van de inschrijving

In onderstaande tabel bekijken we de relatie tussen de tijdigheid of laattijdigheid van de inschrijving ten opzichte van de verschillende categorieën van in- en uitschrijvingen.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Laattijdig	2 678	73,7	378	10,4	171	4,7	409	11,2
Tijdig	382 221	94,9	17 865	4,4	674	0,2	2 059	0,5
Totaal	384 899	94,7	18 243	4,5	845	0,2	2 468	0,6

Tabel 40: Relatie tussen tijdigheid/laattijdigheid van de inschrijving en het verloop van het schooljaar

Meer dan een kwart van de leerlingen dat laattijdig inschrijft vertoont een instabiel verloop van het schooljaar, tegenover 5% van de leerlingen die tijdig inschrijven. Er is dus een samenhang tussen laattijdig inschrijven en een instabiele schoolloopbaan.

⁷³ Decreet betreffende het onderwijs-II van 31 juli 1990, art. 74 undecies.

4. Besluit

De meerderheid van de leerplichtige leerlingen heeft een standvastige schoolloopbaan. Van de leerlingen die zich in de loop van het schooljaar 2009-2010 inschreven in een school voor secundair onderwijs, was 99,1% al ingeschreven op de derde schooldag. Ook zien we dat 94,7% van deze leerlingen zich na de eerste inschrijving niet meer uitschreef.

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten probeert er via zijn interne procedure voor te zorgen dat leerplichtige leerlingen zo weinig mogelijk schoolverzuim optekenen. Voor de opvolging van de in- en uitschrijvingen is het agentschap natuurlijk afhankelijk van de gegevens die de scholen doorsturen. Een degelijke opvolging en aansporing van de schoolsecretariaten is hier dus noodzakelijk. Leerlingen die nergens ingeschreven zijn, krijgen een brief toegestuurd om hen te wijzen op de leerplicht. Nu de schooltoelage teruggevorderd kan worden na 15 dagen zonder inschrijving, is er een bijkomende stimulans voor de ouders en leerlingen om zich zo snel mogelijk opnieuw in te schrijven.

Als we de groep laattijdige inschrijvers bekijken, moeten we eerst opmerken dat een behoorlijk deel daarvan instroomt uit het buitenland. Meer dan een derde van de laattijdige inschrijvingen vindt immers plaats in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers. Daarenboven zien we dat zelfs als we de leerlingen die zich voor het eerst inschrijven in deze OKAN-klassen buiten beschouwing laten, het percentage laattijdige inschrijvers het laagste is bij de Belgen.

Verder zien we dat laattijdige inschrijvingen vaker voorkomen bij jongens, bij 16- en 17-jarigen en bij leerlingen die wonen in Brussel, Antwerpen of Gent. Opvallend is dat de helft van deze leerlingen een moeder heeft met een laag opleidingsniveau, terwijl gemiddeld maar een kwart van de leerlingen uit het Vlaamse onderwijs aantikt op deze kansarmoede-indicator. Ook op de indicator 'thuis taal niet Nederlands' tikken de laattijdige inschrijvers procentueel drie keer meer aan dan het gemiddelde. Er is ook een samenhang met de schoolloopbaan. Zo stellen we vast dat er in het deeltijds onderwijs 12% laattijdige inschrijvingen zijn. Binnen het voltijds onderwijs wordt er vaker laattijdig ingeschreven in het BSO dan in het ASO, TSO of KSO. Ook merken we een sterk verhoogd percentage laattijdige inschrijvingen bij leerlingen die tijdens het schooljaar daarvoor problematisch afwezig waren en bij leerlingen die enkele jaren schoolse vertraging hebben. Daarenboven constateren we dat dezelfde bevindingen jaar na jaar weerspiegeld worden in onze cijfers.

We hebben ook een opdeling gemaakt van de leerlingen volgens hun in- en uitschrijvingen. De meeste leerlingen schrijven zich eenmaal in en veranderen dan niet meer van school of van studierichting. Iets meer dan 5% van de leerlingen doet dat wel. Bij de meerderheid volgt er onmiddellijk een inschrijving op de uitschrijving. Er zijn echter ook leerlingen bij wie een nieuwe inschrijving op zich laat wachten, of bij wie er geen nieuwe inschrijving volgt.

Bij die laatste groepen is er mogelijk absoluut schoolverzuim. Dat is echter niet noodzakelijk zo. Bijna de helft van de leerlingen die zich na de kerstvakantie uitschrijft is niet meer leerplichtig omdat men meerderjarig geworden is. We zien ook procentueel meer uitschrijvingen zonder inschrijving bij niet-Belgen. Dat kan erop wijzen dat een deel van deze leerlingen teruggekeerd is naar het land van herkomst.

Het profiel van een leerling zonder standvastige schoolloopbaan komt overeen met dat van een leerling die laattijdig inschrijft. Weer zien we dat uitschrijvingen tijdens het schooljaar vaker voorkomen bij jongens, bij 17-jarigen en bij leerlingen uit Brussel, Antwerpen en Gent. Ook is er een hoger percentage uitschrijvingen bij leerlingen uit het deeltijds onderwijs, bij leerlingen met schoolse vertraging en bij leerlingen die het jaar daarvoor problematische afwezig waren. Ten slotte merken we op dat maar 73,7% van de leerlingen die zich laattijdig inschrijft zich voor het einde van het schooljaar nooit meer uitschrijft, terwijl dat bij leerlingen die zich tijdig inschrijven bijna 95% is.

Hoofdstuk 3: Opvolging van problematische afwezigheden

3.A. PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN IN HET BASISONDERWIJS

1. Reglementair kader

De regelgeving over afwezigheden in het basisonderwijs is terug te vinden in het besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs van 12 november 1997 en in de omzendbrief afwezigheden van leerlingen in het basisonderwijs van 16 augustus 2002.

Het uitgangspunt van deze regelgeving is dat het vooral de scholen zijn die lokaal problematische afwezigheden opvolgen, in nauwe samenwerking met het CLB en andere lokale partners. Het is zeer belangrijk dat scholen bewust omgaan met deze afwezigheidsproblematiek en dat zij aandacht hebben voor achterliggende redenen en oorzaken van problematische afwezigheden. Alleen zo kan een school problematische afwezigheden detecteren die misschien op het eerste zicht aanvaardbaar lijken.

Problematische afwezigheden kunnen onder bepaalde voorwaarden beschouwd worden als gewettigde afwezigheden, zodat de leerling zijn statuut van regelmatige leerling niet verliest. Voor problematische afwezigheden tot en met 10 halve dagen zijn er geen specifieke voorwaarden, wat echter niet betekent dat de school geen begeleidingsinspanningen moet leveren. Afspraken rond afwezigheden moeten worden opgenomen in het schoolreglement en als er problematische afwezigheden zijn, moet er contact opgenomen worden met de ouders. Er hoeft echter nog geen schriftelijk dossier opgemaakt te worden.

Na 10 halve dagen problematische afwezigheid moet aan volgende voorwaarden voldaan zijn, om die te kunnen omzetten in gewettigde afwezigheden:

- De school heeft de problematische afwezigheid gemeld aan het CLB;
- De school werkt samen met het CLB aan de begeleiding van de leerling. Er moet een schriftelijk begeleidingsdossier opgemaakt zijn.

Het begeleidingsdossier moet op school ter inzage zijn voor de verificateur. Die gaat na of de school voldoende begeleidingsinspanningen heeft geleverd en bijgevolg de problematische afwezigheden als gewettigd kunnen worden beschouwd.

Los van deze administratieve richtlijnen blijft het echter zeer belangrijk dat scholen een degelijk beleid voeren in verband met (problematische) afwezigheden van hun leerlingen en dat zij het gesprek aangaan met de betrokken ouders. Zo is het uiteraard ook mogelijk dat scholen al vroeger een beroep kunnen doen op het CLB als dat nodig blijkt.

Bij een schoolverandering in de loop van een schooljaar, moet de uitschrijvende school binnen een week de gegevens over problematische afwezigheden bezorgen aan de nieuwe school. Zo is

er een betere continuïteit in de opvolging van de problematische afwezigheden bij schoolverandering.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 heeft de problematische afwezigheid van een leerling ook invloed op de schooltoelage. Als een leerling twee schooljaren op rij 30 of meer halve schooldagen problematisch afwezig is geweest, verliest hij zijn schooltoelage.

Om deze koppeling mogelijk te maken moeten de scholen vanaf 2008-2009 een elektronische melding doen bij het Agentschap voor Onderwijsdiensten zodra een leerling 30 halve dagen problematische afwezigheid heeft verzameld. Deze gegevens zijn ook een belangrijke bron voor beleidsinformatie over de problematische afwezigheden in het basisonderwijs. Aan de hand van deze gegevens kan worden onderzocht of er eventueel aanvullende beleidsmaatregelen nodig zijn.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

Bij problematische afwezigheden probeert de school op verschillende manieren contact te leggen met de ouders om een zicht te krijgen op de reden van de afwezigheden en moedigt zij de ouders aan om hun kind weer regelmatig naar school te brengen. De school wordt daarbij ondersteund door het CLB, dat naast preventie en remediëring ook een belangrijke rol heeft als brug naar andere hulpverleningsinstanties, het Comité Bijzondere Jeugdzorg, ...

Als de situatie na inspanningen van de school en het CLB niet verbetert, kan de school of het CLB dat aan AgODi doorgeven als zorgwekkend dossier. In overleg met de school en het CLB schrijven we de ouders aan. In de brief wordt ook vermeld dat het dossier kan worden doorgestuurd naar de procureur voor een strafrechtelijke vervolging wat enige druk op de ouders zet. De school en het CLB krijgen een kopie van de brief.

Tussen het Nederlandse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en AgODi is er in 2009-2010 een vertrouwelijkheidscontract afgesloten. Vanaf het schooljaar 2010-2011 worden zorgwekkende dossiers PA van leerlingen die in Nederland wonen en in België naar school gaan, doorgegeven aan de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO). Deze dienst geeft de dossiers dan door aan de bevoegde leerplichtambtenaar. Op zijn beurt geeft DUO spijbeldossiers door aan AgODi van leerlingen die in België wonen en in Nederland naar school gaan.

2.2. Evaluatie

Er moet worden opgemerkt dat de cijfers weergegeven in dit rapport een momentopname zijn. Het kan dus zijn dat deze aantallen daarna nog gewijzigd zijn als gevolg van verdere kwaliteitscontroles door AgODi op de meldingen van de scholen.

In 2009-2010 is er voor 1 013 leerlingen in het basisonderwijs een melding problematische afwezigheid gebeurd. In verhouding tot de totale schoolbevolking⁷⁴ gaat het hier om 0,25% van de leerlingen. Dit percentage ligt hoger dan in 2008-2009. Dat was echter het eerste schooljaar waarin de scholen een melding problematische afwezigheden moesten doen aan AgODi. Een zekere foutenmarge was dus niet uit te sluiten. Bij iedere zending ondergaan scholen immers een leerproces, waarbij de kwaliteit van de zendingen schooljaar na schooljaar verbetert.

⁷⁴ De leerlingen vanaf geboortjaar 2003, ingeschreven in het basisonderwijs, op telmoment 01/02/2010.

	2008-2009	2009-2010
Aantal meldingen	797	1 013
% t.o.v. schoolbevolking	0,19	0,25

Tabel 41: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden

Als we dit opdelen naar lager- en kleuteronderwijs, krijgen we volgende aantallen:

	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
2008-2009⁷⁵		
Lager onderwijs	699	0,17
Kleuteronderwijs	98	2,47
Totaal	797	0,19
2009-2010		
Lager onderwijs	904	0,22
Kleuteronderwijs	109	2,63
Totaal	1.013	0,25

Tabel 42: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden in kleuter- en lager onderwijs

Voor het kleuteronderwijs is het belangrijk om op te merken dat er enkel een melding problematische afwezigheid moet gebeuren voor leerplichtige kleuters. Het aantal meldingen ligt daar procentueel gezien hoog. De verklaring daarvoor kan waarschijnlijk gezocht worden in het feit dat ouders zich er meestal niet van bewust zijn dat hun kinderen vanaf een bepaalde leeftijd leerplichtig zijn, ook al zitten ze nog in het kleuteronderwijs.

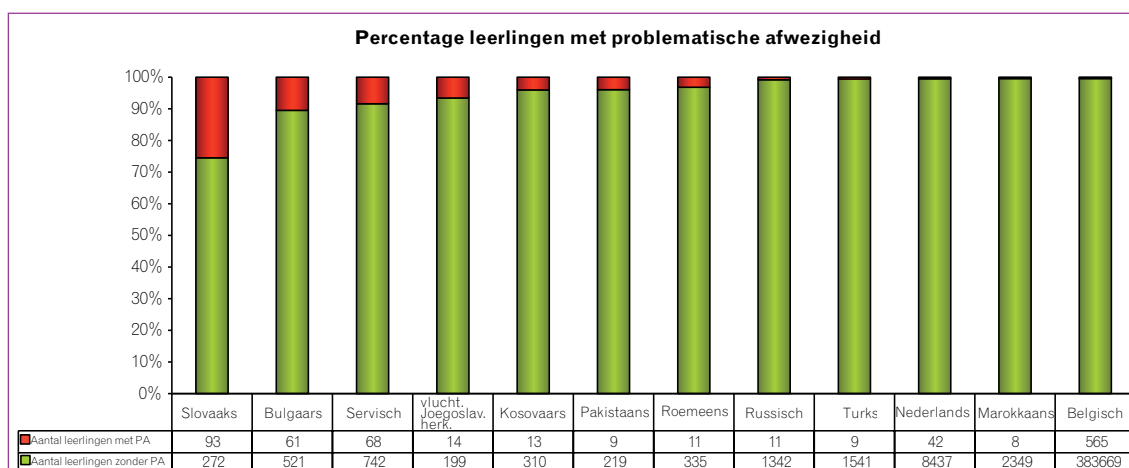
3. Resultaten

Leerlinggebonden kenmerken

Nationaliteit

In onderstaande grafiek zien we een vergelijking van het aantal kinderen met problematische afwezigheden (PA) en deze zonder problematische afwezigheden, volgens nationaliteit. De Belgen omvatten zowel de autochtone als de nieuwe Belgen. In de grafiek is de top 10 van meest voorkomende nationaliteiten in de zending PA weergegeven. Omdat we bij de leerlingen van Roemeense en Russische nationaliteit en Turkse en Pakistaanse nationaliteit evenveel kinderen zien met PA, geven we echter 12 nationaliteiten weer.

⁷⁵ De percentages hier weergegeven verschillen van die in het rapport 2008-2009 (Ministerie van Onderwijs en Vorming, *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie schooljaar 2008-2009*, Brussel: auteur). Toen is het aantal meldingen in het kleuteronderwijs verkeerdelijk afgezet tegenover de hele schoolbevolking in het kleuteronderwijs. De percentages hier vermeld voor 2008-2009 zijn afgezet tegen de schoolbevolking van leerlingen vanaf geboortjaar 2002, ingeschreven in het basisonderwijs, op telmoment 1 februari 2009.

Figuur 7: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden volgens nationaliteit

Uit de bovenstaande grafiek kan men afleiden dat het percentage meldingen problematische afwezigheid hoger ligt bij kinderen met een Oost-Europese nationaliteit. Wij vermoeden dat een aantal van deze kinderen behoort tot de Roma-bevolking. Zoals men ook ziet bij de problematische afwezigheden in het secundair onderwijs, is het niet evident om deze kinderen regelmatig naar school te laten gaan.

Geslacht

In de onderstaande tabel zien we de meldingen problematische afwezigheid opgedeeld volgens het geslacht van de leerling.

Geslacht	Aantal meldingen	% t.o.v. de schoolbevolking
M	546	0,26
V	467	0,23
Totaal	1 013	0,25

Tabel 43: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geslacht

We zien hier dat het percentage jongens dat gemeld wordt iets groter is dan het percentage meisjes.

Geboortejaar

In de onderstaande tabel zien we de meldingen problematische afwezigheid volgens geboortejaar.

Geboortejaar	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
1995	1	0,91
1996	6	0,51
1997	75	0,53
1998	139	0,21
1999	118	0,18
2000	140	0,21
2001	135	0,21
2002	161	0,25
2003	237	0,36
2004	1	0,00
Totaal	1 013	0,25

Tabel 44: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geboortejaar

Het grootste aantal meldingen vinden we terug bij de kinderen geboren in 1997 en 2003. Het zijn dus de 12- en 6-jarigen die het sterkste vertegenwoordigd zijn. Een deel van de 6-jarigen zit nog in

het kleuteronderwijs, ouders zijn er zich dan niet altijd van bewust dat hun kinderen wel degelijk leerplichtig zijn en regelmatig naar school moeten gaan.

Woonplaats

Hieronder ziet u de opdeling van de meldingen problematische afwezigheid naar verstedelijkingsgraad van de woonplaats van de leerling.

	Verstedelijkingsgraad ⁷⁶	Aantal meldingen	% t.o.v. school-bevolking
V.L. G.	grootsteden	446	0,93
	regionale centrumsteden	127	0,25
	kleine steden	170	0,21
	stedelijke rand	68	0,13
	overgangsgebied	99	0,10
	platteland	36	0,06
B.H.G.		55	0,41
Andere		12	0,31
Totaal		1 013	0,25

Tabel 45: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, naar verstedelijkingsgraad van de woonplaats

Uit de tabel kunnen we afleiden dat de meeste leerlingen met een melding problematische afwezigheid in de verstedelijkte gebieden wonen. Vooral de grootsteden Antwerpen en Gent zijn goed vertegenwoordigd. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft in verhouding veel leerlingen met problematische afwezigheden. Vorig schooljaar konden we dezelfde conclusies trekken⁷⁷.

Indicatoren kansarmoede

In de onderstaande tabel geven we weer hoeveel procent van de leerlingen uit het gewoon basisonderwijs die scholen melden als problematisch afwezig, beantwoorden aan de kansarmoede-indicatoren. Meer informatie over deze indicatoren vindt u op pagina 31.

Indicator	% leerlingen met problematische afwezigheid	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	69,07	13,84
Laag opleidingsniveau van de moeder	74,15	22,02
Trekkende bevolking	26,69	0,43
Thuisloos	0,99	0,39
Schooltoelage	22,60	24,03

Tabel 46: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden die beantwoorden aan een of meer van de 4 indicatoren voor kansarmoede

We zien in bovenstaande tabel dat de leerlingen die worden doorgegeven als problematisch afwezig, hoog scoren op de indicatoren kansarmoede. In vergelijking met vorig schooljaar⁷⁸ zijn de percentages per indicator zelfs gestegen, behalve voor de indicator 'thuisloos'.

Vooral voor de trekkende bevolking is het percentage beduidend hoger dan het percentage van de totale schoolbevolking. Dit was ook vorig schooljaar het geval⁷⁹. Er is een mogelijke link met de nationaliteit van de leerlingen, die vooral Oost-Europees is.

⁷⁶ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

⁷⁷ Ministerie van Onderwijs en Vorming, *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

⁷⁸ Ministerie van Onderwijs en Vorming, *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

⁷⁹ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Net zoals vorig schooljaar scoren de indicator thuistaal niet-Nederlands en de indicator laag opleidingsniveau moeder hier zeer hoog ten opzichte van het percentage van de totale schoolbevolking.

De indicator schooltoelage is de enige indicator waar het percentage van leerlingen met problematische afwezigheid lager ligt dan het percentage van de totale schoolbevolking.

Schoolloopbaankenmerken

Als we het aantal meldingen problematische afwezigheden opdelen naar hoofdstructuur, krijgen we volgende aantallen:

Hoofdstructuur	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Gewoon kleuteronderwijs	101	2,77
Buitengewoon kleuteronderwijs	8	1,59
Gewoon lager onderwijs	635	0,17
Buitengewoon lager onderwijs	269	0,97
Totaal	1 013	0,25

Tabel 47: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, opgedeeld naar hoofdstructuur

Procentueel zijn er meer meldingen van problematische afwezigheid in het buitengewoon lager onderwijs dan in het gewoon lager onderwijs. Dat was ook het geval in 2008-2009⁸⁰.

Als we de verdeling in het gewoon lager onderwijs bekijken over de leerjaren, krijgen we volgend beeld.

Leerjaar	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
1e leerjaar	234	0,35
2e leerjaar	113	0,18
3e leerjaar	91	0,15
4e leerjaar	90	0,15
5e leerjaar	60	0,10
6e leerjaar	47	0,08
Totaal	635	0,17

Tabel 48: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden in het gewoon lager onderwijs, naar leerjaar

We zien dat het grootste aantal meldingen procentueel gezien voorkomt in het eerste leerjaar en dat dit vermindert naar gelang de leerlingen in een hoger leerjaar zitten. Dat was ook het geval in 2008-2009⁸¹ en wijst erop dat de oorzaak voor spijbelen in het lager onderwijs vooral gezocht moet worden bij de ouders en niet bij de kinderen. Een aantal ouders zijn blijkbaar niet altijd overtuigd van het regelmatig naar school gaan als de kinderen nog jong zijn.

80 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

81 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden

Als we bekijken in welke maand leerlingen hun 30 halve dagen B-codes verzamelen, dan krijgen we volgend beeld.

maand	1e B-code		10e B-code		30e B-code	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
sept.	545	53,80	174	17,18	46	4,54
okt.	190	18,76	194	19,15	83	8,19
nov.	99	9,77	177	17,47	65	6,42
dec.	54	5,33	137	13,52	63	6,22
jan.	62	6,12	138	13,62	187	18,46
feb.	29	2,86	77	7,60	99	9,77
mrt.	22	2,17	62	6,12	122	12,04
apr.	8	0,79	23	2,27	76	7,50
mei	3	0,30	25	2,47	96	9,48
jun.	1	0,10	6	0,59	176	17,37
Totaal	1.013	100,00	1.013	100,00	1.013	100,00

Tabel 49: Spreiding in de tijd van de problematische afwezigheden

Het grootste gedeelte van de 1e B-codes wordt al verzameld in de maand september. Ook de 10e B-code wordt vooral verzameld in het eerste trimester van het schooljaar. Ongeveer een vierde van het aantal 30e B-codes wordt eveneens in het eerste trimester verzameld, met een piek in januari. Opvallend is dat ook in mei en juni een behoorlijk aantal leerlingen het aantal van 30 halve dagen B-codes nog haalt, bijna een vierde.

Zorgwekkende dossiers

Als de school en het CLB alle mogelijke inspanningen hebben gedaan en er geen verbetering is in het dossier, kunnen zij het dossier doorsturen als zorgwekkend dossier naar AgODi. Er wordt naar de ouders een waarschuwende brief gestuurd, waarin gewezen wordt op de verplichtingen inzake de leerplicht. Als het nodig is, wordt het dossier doorgestuurd naar de procureur.

In 2009-2010 bedroeg het aantal zorgwekkende dossiers 24. Dat is minder dan in 2008-2009, waar het aantal 35 bedroeg. Het aantal zorgwekkende dossiers is zeer beperkt vergeleken met het aantal meldingen problematische afwezigheden (2,37%). Toch is het hoger dan in het secundair onderwijs, waar de verhouding zorgwekkende dossiers – meldingen problematische afwezigheden 1% is (zie 3.2).

Opgedeeld naar hoofdstructuur geeft dat de volgende aantallen:

Hoofdstructuur	Aantal	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheid
Gewoon onderwijs	13	1,77
Buitengewoon kleuteronderwijs	11	3,97
Totaal	24	2,37

Tabel 50: Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar hoofdstructuur

Zoals bij de meldingen problematische afwezigheid (zie Tabel 47) komen er procentueel meer dossiers uit het buitengewoon onderwijs.

In 15 dossiers stuurden we een brief naar de ouders. De school en het CLB kregen telkens een kopie van die brief.

Waar het sturen van een brief niet opportuun was of als er geen vooruitgang werd geboekt, werd het dossier doorgestuurd naar de procureur. Dat gebeurde voor 1 dossier.

Als we het aantal zorgwekkende dossiers opdelen naar geboortjaar, dan krijgen we volgend beeld.

Geboortejaar	Aantal dossiers	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheid
1997	5	6,67
1998	2	1,44
1999	7	5,93
2000	3	2,14
2001	1	0,74
2002	2	1,24
2003	4	1,69
Totaal	24	2,37

Tabel 51: Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar geboortejaar

De zorgwekkende dossiers gaan vaker om de oudere kinderen, met het hoogste aantal – zowel in absolute aantallen als procentueel – bij de groep van kinderen geboren in 1997. Het gaat hier natuurlijk wel om erg kleine aantallen, dus het trekken van conclusies is moeilijk.

4. Besluit

In het schooljaar 2009-2010 kregen we voor 1 013 leerlingen of 0,25% van de schoolbevolking een melding problematische afwezigheid. Dit percentage ligt hoger dan in 2008-2009, maar daar kan een zekere foutenmarge niet uitgesloten worden. 2008-2009 was immers het eerste schooljaar waarin de scholen een melding problematische afwezigheid moesten doen. Verwacht wordt dat het aantal meldingen zal stijgen, naarmate de scholen meer vertrouwd geraken met deze zending.

Procentueel gezien stellen we vast dat de meeste meldingen doorgezonden worden vanuit het buitengewoon onderwijs.

De jongste en de oudste leerlingen, de 6- en 12-jarigen, zijn het sterkst vertegenwoordigd in de meldingen problematische afwezigheden. We zien dat het grootste aantal meldingen in het lager onderwijs voorkomt in het eerste leerjaar en procentueel afneemt naarmate de leerjaren vorderen. Dat wijst erop dat de oorzaak van spijbelen in het lager onderwijs vooral moet gezocht worden bij de ouders en niet bij de kinderen zelf. Bij de zorgwekkende dossiers zijn vooral de oudere leerlingen het sterkst vertegenwoordigd.

Ze wonen vooral in verstedelijkte gebieden en hebben in verhouding vaker een Oost-Europese nationaliteit. Jongens zijn in de meldingen iets sterker vertegenwoordigd dan meisjes.

De leerlingen die doorgestuurd worden als zijnde problematisch afwezig, scoren hoog op de indicatoren kansarmoede. Vooral het percentage trekkende bevolking is beduidend hoger dan dat van de totale schoolbevolking. Een mogelijke link met de nationaliteit van deze leerlingen, die vaak Oost-Europees is, en het vermoeden dat het vaak om Roma-kinderen gaat, is niet ondenkbaar. Ook op de indicatoren thuistaal niet-Nederlands en laag opleidingsniveau moeder scoren ze zeer hoog ten opzichte van het percentage van de totale schoolbevolking.

3.B. PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

1. Reglementair kader

Problematische afwezigheden

De regelgeving over de opvolging van afwezigheden is terug te vinden in het besluit over de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs⁸². In dat besluit onderscheidt men drie categorieën van afwezigheden:

- afwezigheden die van rechtswege gewettigd zijn;
- afwezigheden die gewettigd kunnen worden door de school;
- problematische afwezigheden.

In dit hoofdstuk bespreken we vooral de laatste categorie. Daarnaast besteden we aandacht aan de groep leerlingen die definitief uitgesloten wordt. Een deel van die leerlingen stapelt afwezigheden op, al zijn die gewettigd.

De school is in eerste instantie verantwoordelijk voor de begeleiding en opvolging van problematische afwezigheden. De samenwerking met het CLB is daarbij essentieel. Het CLB ondersteunt de school op het vlak van preventie, begeleiding en remediëring. Vanaf 10 halve dagen problematische afwezigheden moet het CLB verplicht ingeschakeld worden in de begeleiding. Als het nodig blijkt, kunnen scholen het CLB ook sneller inschakelen. Het CLB start een traject op met een dubbel doel, het traject moet voorkomen dat de afwezigheden resulteren in een schoolse achterstand en dat de minderjarige leerling niet meer voldoet aan de reglementering inzake de leerplicht⁸³.

Problematische afwezigheden kunnen als gewettigd beschouwd worden als de school de nodige begeleidingsmaatregelen neemt. De verificateurs gaan na of de school de correcte code gebruikt bij een afwezigheid en bekijken of ze voldoende begeleidingsinspanningen leveren. Is dit laatste het geval dan wordt de leerling, ondanks zijn problematische afwezigheden, als regelmatige leerling beschouwd. Dat betekent dat de leerling op 1 februari in aanmerking genomen wordt voor de financiering of subsidiëring en dat hij of zij recht heeft op een diploma of getuigschrift. Naar aanleiding van de controles van de begeleidingsdossiers is tijdens het schooljaar 2009-2010 de regelmatigheid van 24 ingeschreven leerlingen niet aanvaard.

In het besluit over de controle op de inschrijvingen⁸⁴ staat verder vermeld dat een school AgOD/ ervan op de hoogte moet brengen zodra een leerling 30 halve al dan niet opeenvolgende dagen problematisch afwezig is. Die gegevens zijn de belangrijkste informatiebron voor beleidsinformatie over problematische afwezigheden voor het Ministerie van Onderwijs en Vorming. Ze zijn dus belangrijk om het fenomeen 'problematisch schoolverlet' in kaart te brengen en om, indien nodig, aanvullende beleidsmaatregelen te nemen.

Regelmatig aanwezig zijn op school is eveneens een voorwaarde om in aanmerking te komen voor een schooltoelage. Leerlingen die gedurende twee opeenvolgende schooljaren 30 of meer halve schooldagen problematisch afwezig zijn, moeten hun schooltoelage terugbetalen⁸⁵.

82 Besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 15 oktober 2010.

83 Besluit van de Vlaamse Regering van 3 juli 2009 tot vaststelling van de operationele doelstellingen van de Centra voor Leerlingenbegeleiding.

84 Besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 15 oktober 2010.

85 Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, art. 16-18.

Met de invoering van het stelsel van leren en werken⁸⁶ en het daaruit voortvloeiende voltijds engagement⁸⁷ gelden voor de leerlingen van het deeltijds secundair onderwijs dezelfde termijnen wat problematische afwezigheden betreft als voor de leerlingen van het voltijds secundair onderwijs⁸⁸.

Afwezigheden als gevolg van een definitieve uitsluiting

Het onderwijsdecreet II bepaalt dat definitief uitgesloten leerlingen ingeschreven blijven in de uitsluitende school tot er een nieuwe school gevonden is⁸⁹. Vanaf het schooljaar 2009-2010 kan de school een leerling die niet meer leerplichtig is en voor 30 juni definitief wordt uitgesloten, ook uitschrijven vanaf de 30e lesdag volgend op de uitsluiting⁹⁰.

Scholen brengen AgODi op de hoogte van elke definitieve uitsluiting via een elektronische zending.

Net als de voorbije jaren blijft het, ondanks de inspanningen van directies, CLB's of soms het LOP (Lokaal Overlegplatform), moeilijk om een school te vinden voor leerlingen die definitief uitgesloten werden. Dat heeft tot gevolg dat een aantal leerlingen langdurig ingeschreven blijft in een school, terwijl ze, als er geen opvang is, niet langer schoollopen. Omdat een afwezigheid door een tuchtmaatregel een gewettigde afwezigheid is, worden deze afwezigheden niet als problematische afwezigheden geregistreerd. In de praktijk gaat het hier echter wel degelijk om een probleem.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

Problematische afwezigheden

Hierboven vermeldden we al dat de opvolging van afwezigheden in eerste instantie een taak is van de school. Een preventieve aanpak en snel ingrijpen zijn onlosmakelijk verbonden met een correcte registratie die up-to-date is. Van het grootste belang is dat scholen aandacht hebben voor alle afwezigheden en steeds rekening houden met de achterliggende reden van de afwezigheid. Alleen zo kunnen we ook problematische afwezigheden detecteren die misschien op het eerste gezicht aanvaardbaar lijken. Zo kunnen scholen bij de eerste registratie van een problematische afwezigheid onmiddellijk contact opnemen met de ouders en de leerling. Pas dan wordt snel duidelijk wat de reden van de afwezigheid is en kan men er de gepaste actie tegenover plaatsen.

De begeleidingsstappen moeten zo veel mogelijk vanuit de lokale context komen. Wij kunnen wel, ter ondersteuning van de begeleidingsinitiatieven van de school en het CLB, een brief richten aan de ouders van leerplichtige leerlingen die spijbelen, waarin hen op de leerplicht gewezen wordt. Als de school een zorgwekkend dossier⁹¹ meldt aan ons, bekijken we samen met de school en het CLB of we een dergelijke brief versturen. Als het nodig is, bezorgen we het dossier aan het parket.

Zoals we ook al zagen bij de problematische afwezigheden in het basisonderwijs (zie pagina 49), zullen wij ook in het secundair onderwijs vanaf 2010-2011 zorgwekkende dossiers PA van

⁸⁶ Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap van 10 juli 2008.

⁸⁷ Zie glossarium.

⁸⁸ Besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 15 oktober 2010.

⁸⁹ Decreet betreffende het onderwijs-II van 31 juli 1990, art. 74 undecies.

⁹⁰ Decreet betreffende het onderwijs XIX van 8 mei 2009, art. III.12.

⁹¹ Zie glossarium.

leerlingen die wonen in Nederland en schoollopen in België, doorgeven aan de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) van het Nederlandse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Afwezigheden als gevolg van een definitieve uitsluiting

Vanaf schooljaar 2008-2009 is de schriftelijke melding van T-codes vervangen door een elektronische zending. Daarmee kunnen we op een meer systematische manier beleidsinformatie over definitieve uitsluitingen verzamelen.

Ouders of leerlingen die zich niet bereid tonen om een nieuwe school te zoeken, kunnen we op vraag van de school een brief sturen om hen te wijzen op de leerplicht en het leerrecht van de leerling.

2.2. Evaluatie procedure

Problematische afwezigheden

Hieronder ziet u de evolutie van problematische afwezigheden over een tijdsspanne van 5 schooljaren. Tenzij anders aangegeven, gaat het alleen over leerplichtige leerlingen. We baseren ons wat de totale leerlingenpopulatie betreft op de gegevens van de leerplichtige leerlingen die waren ingeschreven op 1 februari.

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Aantal meldingen problematische afwezigheden	3995	4142	4771	5052	5640
% t.o.v. schoolbevolking	1,0%	1,0%	1,2%	1,2%	1,4%

Tabel 52: Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2005-2006 tot en met het schooljaar 2009-2010

Bij de leerplichtige leerlingen zien we een stijging van het aantal leerlingen dat problematisch afwezig is. Ook procentueel is er sprake van een stijging ten opzichte van vorig schooljaar.

Uit onderstaande tabel blijkt dat het aantal meldingen van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen eveneens stijgt ten opzichte van vorig schooljaar, en dit zowel voor het absolute aantal meldingen als voor het percentage meldingen.

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Aantal meldingen problematische afwezigheden	5341	5478	6194	6571	7456
% t.o.v. schoolbevolking	1,2%	1,2%	1,3%	1,4%	1,6%

Tabel 53: Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2005-2006 tot en met het schooljaar 2009-2010

Tijdens de vorige schooljaren werd de stijging van het aantal spijbelaars verklaard door een betere registratie van de afwezigheden. Er zijn de afgelopen jaren inderdaad een aantal initiatieven genomen om de scholen aan te moedigen hier meer aandacht aan te besteden. Zo was er het spijbelactieplan en het protocol dat de minister met de medische sector op 22 maart 2007 heeft afgesloten, wat ertoe heeft bijgedragen dat scholen kritischer omgaan met doktersbriefjes en dixit-attesten steeds als een B-code registreren. Hoewel die inspanningen effect hebben gehad, zien we dat het percentage meldende scholen de laatste drie schooljaren niet langer een stijgende lijn volgt (zie tabel 54). Een betere registratie kan dus niet langer als enige verklaring aangehaald worden voor de stijging van het aantal leerlingen met problematische afwezigheden. Het lijkt erop dat het spijbelgedrag van jongeren de laatste jaren effectief is toegenomen.

In onderstaande tabel zien we de evolutie van het percentage scholen dat problematische afwezigheden meldt.

	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Volgtijds onderwijs	48,8	50,4	55,9	52,5	54,6
Deeltijds onderwijs	95,8	97,9	97,9	97,9	97,9
BuSO	75,7	72,7	73,5	76,1	75,9
Totaal	53,6	54,7	59,5	56,8	58,1

Tabel 54: Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en per schooljaar vanaf het schooljaar 2005-2006 tot en met het schooljaar 2009-2010

Nadat het percentage scholen dat problematische afwezigheden meldt in het schooljaar 2008-2009 gedaald was, was er in het schooljaar 2009-2010 opnieuw sprake van een lichte stijging. Die verschuivingen situeren zich voornamelijk in het gewoon voltijds onderwijs.

In het voltijds onderwijs meldt iets meer dan de helft van de scholen leerlingen met problematische afwezigheden. In het buitengewoon onderwijs melden meer dan drie vierde van de scholen leerlingen met problematische afwezigheden. In het deeltijds onderwijs melden vrijwel alle centra⁹².

Tijdens de jaarlijkse verificatiecontrole gaan de verificateurs aan de hand van de aanwezigheidsregisters na of de scholen de leerlingen met 30 halve dagen B-code ook effectief melden als problematisch afwezig. Nog altijd moeten de verificateurs scholen regelmatig aansporen om de elektronische zending te doen. Er is dus een zekere vorm van controle op het zenden van problematische afwezigheden op het moment van een verificatiebezoek. Het is evenwel mogelijk dat scholen nalaten om bepaalde leerlingen te melden. Dat gebeurt vooral bij leerlingen die na verloop van tijd uitgeschreven worden. Als de verificateur vaststelt dat scholen nalaten alle leerlingen te melden of leerlingen met problematische afwezigheden veel te laat melden, volgt er een bijkomende controle.

In het verleden was het zo dat elke elektronische melding van problematische afwezigheden automatisch beantwoord werd met een standaardbrief naar de ouders vanuit het ministerie. De ervaring heeft ons echter geleerd dat een gestandaardiseerde werkmethode bij deze problematiek weinig effect heeft. Het is beter om in samenspraak met de school en het CLB zo geïndividualiseerd mogelijk te werken. De achterliggende oorzaken en situaties kunnen immers sterk verschillen. Een standaardbrief speelt dan te weinig in op de situatie.

Afwezigheden als gevolg van een definitieve uitsluiting

Sinds het schooljaar 2008-2009 vragen we de gegevens over tucht via een elektronische zending. Voor elke leerling die definitief uitgesloten wordt, moet de school een zending doen.

De onderstaande tabel geeft het aantal meldingen van definitieve uitsluitingen van leerplichtige leerlingen weer tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010.

	2008-2009	2009-2010
Aantal meldingen definitieve uitsluitingen	768	1850
% t.o.v. schoolbevolking	0,2%	0,5%

Tabel 55: Aantal meldingen definitieve uitsluitingen van leerplichtige leerlingen tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010

Het aantal meldingen voor leerplichtige leerlingen is sterk gestegen in vergelijking met vorig schooljaar. De sterke stijging is wellicht te verklaren door het feit dat de scholen vorig schooljaar nog niet voldoende op de hoogte waren van deze zending.

⁹² Een uitzondering hierop is het deeltijds zeevisserijonderwijs.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat er eveneens een stijging is van het aantal meldingen van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen.

	2008-2009	2009-2010
Aantal meldingen definitieve uitsluitingen	867	2137
% t.o.v. schoolbevolking	0,2%	0,5%

Tabel 56: Aantal meldingen definitieve uitsluitingen van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010

Ondanks de sterke stijging zijn deze aantallen waarschijnlijk nog steeds te beschouwen als een onderschatting van het werkelijke aantal definitief uitgesloten leerlingen. De komende jaren zal duidelijk moeten worden of het aantal meldingen blijft stijgen naarmate de elektronische meldingen van definitieve uitsluitingen beter ingeburgerd raken bij de scholen.

In de onderstaande tabel geven we voor de twee laatste schooljaren weer hoeveel scholen definitieve uitsluitingen melden, opgedeeld per hoofdstructuur.

	Aantal meldende scholen	% op totaal aantal scholen
Voltijds onderwijs	21,4	31,7
Deeltijds onderwijs	41,7	42,6
BuSO	35,4	41,1
Totaal	23,7	33,1

Tabel 57: Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en per schooljaar tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010

Vorig schooljaar meldde minder dan een kwart van de scholen definitief uitgesloten leerlingen. Het aantal meldende scholen is in het schooljaar 2009-2010 gestegen tot ongeveer een derde van alle scholen. In het voltijds onderwijs tekenen we de grootste stijging op van scholen die uitgesloten leerlingen melden, van iets meer dan een vijfde in het schooljaar 2008-2009 naar bijna een derde in het schooljaar 2009-2010. In het buitengewoon onderwijs meldden iets meer dan vier scholen op tien leerlingen met een definitieve uitsluiting, tegen meer dan een derde vorig schooljaar. In het deeltijds onderwijs zien we een lichte stijging van het aantal meldende scholen.

3. Resultaten

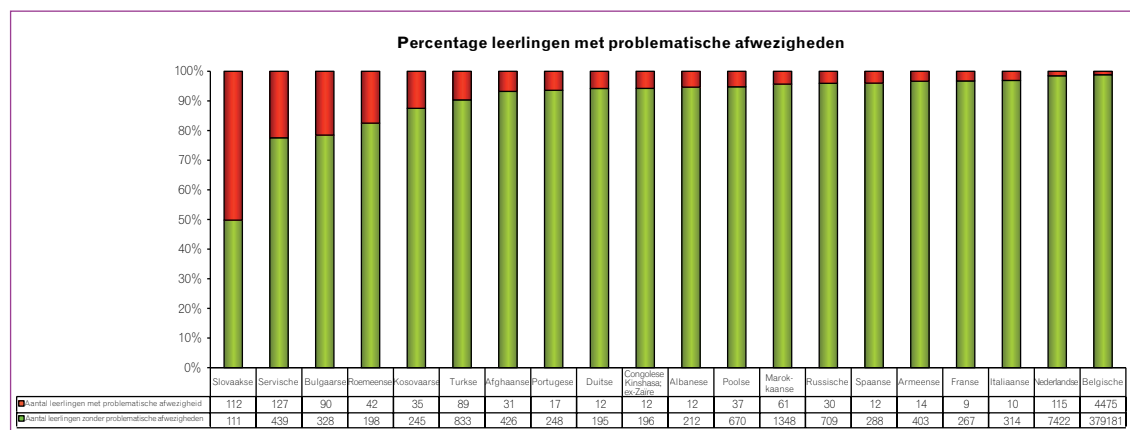
3.1. Problematische afwezigheden

Tenzij anders aangegeven hebben de onderstaande indelingen betrekking op het aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen.

Leerlinggebonden kenmerken van leerlingen die scholen als problematisch afwezig melden

Nationaliteit

Figuur 8: Meldingen problematische afwezigheid per nationaliteit

In de bovenstaande grafiek zijn de leerlingen met problematische afwezigheden ingedeeld volgens hun nationaliteit⁹³. De Belgen omvatten zowel de autochtone als de nieuwe Belgen.

Uit de bovenstaande grafiek kunnen we afleiden dat het percentage meldingen hoger ligt bij leerlingen met een Oost-Europese nationaliteit. Net zoals vorig schooljaar vermoeden we dat het in een aantal gevallen over Roma-jongeren gaat, vaak met Slovaakse nationaliteit. Hier kunnen we dezelfde opmerking maken als voor de problematische afwezigheden in het basisonderwijs, namelijk dat het niet evident is om deze jongeren regelmatig naar school te laten gaan. Ook onder jongeren van verschillende andere nationaliteiten, zoals onder meer de Turkse en de Afghaanse jongeren, ligt het percentage meldingen van problematische afwezigheden hoog.

Geslacht

In de onderstaande tabel ziet men de meldingen ingedeeld volgens het geslacht van de leerling.

Geslacht	Aantal meldingen			% t.o.v. de schoolbevolking		
	Volgtijds	Deeltijds	BuSO	Volgtijds	Deeltijds	BuSO
M	1588	1145	504	0,8	31,5	5,2
V	1465	644	294	0,8	35,2	5,5
Totaal	3053	1789	798	0,8	32,7	5,3

Tabel 58: Meldingen problematische afwezigheden volgens geslacht

Bij sommigen leeft de indruk dat jongens vaker problematisch afwezig zijn dan meisjes. Bovenstaande percentages tonen aan dat dit niet klopt. Zowel in het deeltijds als in het buitengewoon onderwijs is het percentage meisjes dat gemeld wordt groter dan het percentage jongens. In het voltijds onderwijs zijn de percentages voor meisjes en jongens gelijk. In absolute cijfers zijn wel meer jongens dan meisjes problematisch afwezig.

⁹³ We nemen enkel de 20 meest voorkomende nationaliteiten op in deze grafiek.

Geboortejaar

De onderstaande tabel geeft zowel het aantal als het percentage meldingen per geboortejaar weer.

Geboortejaar	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
1997 en later	119	0,2
1996	363	0,5
1995	623	0,9
1994	963	1,4
1993	1441	2,0
1992	2131	3,0
Totaal	5640	1,4

Tabel 59: Meldingen problematische afwezigheden volgens geboortejaar

Uit de bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat het percentage meldingen bij leerplichtige leerlingen stijgt met de leeftijd. De meerderheid van de gemelde leerlingen zijn 16- en 17-jarigen. Dat is een vaststelling die schooljaar na schooljaar dezelfde blijft.

Woonplaats

Uit de onderstaande tabel blijkt of leerlingen die problematisch afwezig zijn vaker in een verstedelijkt gebied wonen.

	Verstedelijkingsgraad ⁹⁴	Aantal meldingen	% t.o.v. school-bevolking
V.L. G.	grootsteden	1559	3,8
	regionale centrumsteden	770	1,5
	kleine steden	1070	1,2
	stedelijke rand	492	0,9
	overgangsgebied	834	0,9
	platteland	472	0,7
B.H.G.		366	4,4
Andere		77	1,2
Totaal		5640	1,4

Tabel 60: Meldingen problematische afwezigheden volgens graad van verstedelijking

Er wonen heel wat meer leerlingen met problematische afwezigheden in de grootsteden Antwerpen en Gent en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het percentage problematische afwezigheden stemt overeen met de verstedelijkingsgraad: in meer verstedelijkte gebieden wonen ook meer leerlingen met problematische afwezigheden.

Indicatoren kansarmoede

De onderstaande tabel geeft weer hoeveel procent van de leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs die scholen melden als problematisch afwezig, beantwoorden aan de kansarmoede-indicatoren. Meer informatie over deze indicatoren vindt u op pagina 31.

Indicator	% leerlingen met problematische afwezigheid	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	33,3	9,0
Laag opleidingsniveau van de moeder	65,2	23,1
Trekkende bevolking	2,6	0,1
Thuisloos	2,8	0,3
Schooltoelage	33,2	25,8

Tabel 61: Percentage leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs met problematische afwezigheden die beantwoorden aan een of meer van de indicatoren voor kansarmoede

⁹⁴ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

De cijfers geven aan dat jongeren met problematische afwezigheden beduidend hoger scoren op de kansarmoede-indicatoren.

De jongeren die scoren op 'thuis taal niet-Nederlands' zijn verhoudingsgewijs oververtegenwoordigd in de groep jongeren met problematische afwezigheden: bij een derde van deze leerlingen is de gezinstaal niet het Nederlands tegenover ongeveer één op tien leerlingen bij de totale schoolbevolking. Er is dus duidelijk sprake van een relatie tussen de gezinstaal en de mate waarin leerlingen problematisch afwezig zijn. Deze relatie ligt in het verlengde van de PISA-resultaten waarin voor Vlaanderen eveneens een kloof werd vastgesteld tussen thuis taal en de onderwijsprestaties (thuis Nederlandssprekende jongeren scoorden duidelijk beter dan jongeren met een andere thuis taal)⁹⁵.

Eenzelfde oververtegenwoordiging zien we voor jongeren van wie de moeder een laag opleidingsniveau heeft: bijna twee derde van de jongeren tegenover minder dan een kwart van de jongeren bij de totale schoolbevolking. Deze vaststelling sluit opnieuw aan bij eerder onderzoek waarin werd aangetoond dat jongeren met laagopgeleide ouders een beduidend kleinere kans hebben om een diploma voltijds secundair onderwijs te behalen, ongeacht hun etnische herkomst⁹⁶.

Het meest uitgesproken is het verschil bij de jongeren die beantwoorden aan de indicator 'trekkende bevolking'. Deze jongeren zijn beduidend meer problematisch afwezig. In verhouding zijn er ook meer problematisch afwezige jongeren die beantwoorden aan de indicatoren 'thuisloos'.

Hetzelfde kan worden gezegd voor leerlingen van wie de ouders een schooltoelage ontvangen. Waar de ouders van iets meer dan een kwart van de schoolgaande jongeren een schooltoelage krijgen, stijgt dat aantal onder de problematisch afwezige leerlingen tot een derde. Er is hier een duidelijk verschil met het basisonderwijs, waar in verhouding minder problematisch afwezige leerlingen scoren op 'schooltoelage'.

Schoolloopbaan van leerplichtige leerlingen die scholen als problematisch afwezig melden

In de onderstaande tabel vindt u het aantal meldingen per hoofdstructuur.

Hoofdstructuur	Aantal	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheid
Voltijds onderwijs	3053	0,8
Deeltijds onderwijs	1789	32,7
Buitengewoon onderwijs	798	5,3
Totaal	5640	1,4

Tabel 62: Meldingen problematische afwezigheden volgens hoofdstructuur

Net als de voorbije schooljaren is er een groot verschil tussen de drie hoofdstructuren voor het percentage meldingen. Het deeltijds onderwijs, waar bijna een derde van de leerlingen als problematisch afwezig gemeld wordt, scoort een stuk hoger dan het voltijds en buitengewoon onderwijs.

95 De Meyer, I. (2007). *Wetenschappelijke vaardigheden voor de toekomst. De eerste resultaten van PISA*. Gent.

96 Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I., & Van Dorsselaer, Y. (2006). *Wit krijgt schrijft beter*. Antwerpen.

De verhoudingen binnen de verschillende onderwijsvormen van het voltijds onderwijs komen naar voren in onderstaande tabel.

Onderwijsvorm	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Eerste graad	813	0,6
ASO	102	0,1
BSO	1549	3,0
TSO	326	0,4
KSO	32	0,6
Modulair	40	3,4
Onthaakklas	191	8,1
Totaal	3053	0,8

Tabel 63: Meldingen problematische afwezigheden volgens onderwijsvorm in het voltijds secundair onderwijs

Meer dan de helft van de meldingen zijn afkomstig uit het beroepsonderwijs. Ook procentueel bekeken zitten er meer leerlingen met problematische afwezigheden in het beroepsonderwijs dan in de andere onderwijsvormen. In tweede instantie volgt het kunstonderwijs. Het percentage leerlingen met problematische afwezigheden in het ASO is zeer klein en ook in het technisch onderwijs ligt dat met 0,4% van de schoolbevolking vrij laag.

De eerste graad, het modulair onderwijs en de onthaakklas werden in deze tabel opgenomen om het totaalbeeld van het voltijds onderwijs te schetsen, maar kunnen niet ondergebracht worden in de verschillende onderwijsvormen. De percentages problematisch afwezige leerlingen van zowel het modulair als het onthaalonderwijs liggen echter vrij hoog.

A- of B-stroom (eerste graad)

De onderstaande tabel geeft het aantal meldingen weer in de eerste graad, opgesplitst in de A- en de B-stroom.

	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
A-stroom	170	0,2
B-stroom	643	2,4

Tabel 64: Meldingen problematische afwezigheden in de eerste graad

Het percentage meldingen in de A-stroom is erg klein. In de B-stroom ligt het percentage een stuk hoger. Ook in absolute cijfers zijn er veel meer meldingen in de B-stroom dan in de A-stroom.

Studiegebied⁹⁷ (tweede en derde graad)

	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Juwelen	7	8,5
Decoratieve technieken	58	4,8
Lichaamsverzorging	245	3,7
Mode	39	2,6
Grafische communicatie en media	36	2,3
Auto	37	2,1
Handel	518	1,9
Maritieme opleidingen	3	1,6
Koeling en warmte	10	1,6
Bouw	59	1,5
Toerisme	27	1,5
Hout	92	1,4
Voeding	66	1,4
Mechanica-elektriciteit	290	1,2

⁹⁷ Zie glossarium.

Personenzorg	373	1,1
Land- en tuinbouw	32	0,8
Beeldende kunsten	27	0,7
Podiumkunsten	5	0,7
Fotografie	1	0,5
Sport	19	0,5
Chemie	6	0,3
Algemeen secundair onderwijs	98	0,2
Totaal	2048	0,8

Tabel 65: Meldingen problematische afwezigheden volgens studiegebied

De studiegebieden Decoratieve technieken en Juwelen worden uitsluitend aangeboden in het BSO en tellen procentueel gezien ook de meeste leerlingen met problematische afwezigheden. Het gaat echter niet om grote absolute aantallen. Dat is analoog met vorige rapporten⁹⁸. De studiegebieden waar weinig of geen leerlingen met problematische afwezigheden zitten zijn het ASO (0,2%) en, binnen het TSO, Chemie (0,3%).

Schoolse vertraging

Het is te verwachten dat leerlingen die vaak problematisch afwezig zijn schoolse vertraging oplopen.

Of er een samenhang is, ziet u in de onderstaande tabel.

	Aantal meldingen	Percentage	Percentage t.o.v. school-bevolking
4 j of meer vertraging	7	0,3	29,2
3 j vertraging	151	5,6	14,2
2 j vertraging	812	30,0	6,6
1 j vertraging	1260	46,5	1,6
Geen vertraging	477	17,6	0,2
Totaal	2707	100,0	0,7

Tabel 66: Schoolse vertraging bij leerlingen die gemeld werden als problematisch afwezig

Uit bovenstaande cijfers blijkt er inderdaad een samenhang te zijn tussen problematische afwezigheden en schoolse vertraging. Meer dan tachtig procent van de leerlingen die gemeld worden als problematisch afwezig heeft ten minste 1 jaar vertraging opgelopen. Ter vergelijking, iets minder dan een kwart van de totale leerplichtige schoolbevolking heeft in het schooljaar 2009-2010 een schoolse vertraging van ten minste 1 jaar opgelopen.

Leerlingen met eerdere meldingen

De onderstaande tabel maakt duidelijk hoeveel leerlingen verschillende schooljaren op rij gemeld worden als problematisch afwezig.

Gemeld in het schooljaar	Aantal meldingen	%
Enkel 2009-2010	3729	66,1
2009-2010 en 2008-2009	1466	26,0
2009-2010, 2008-2009 en 2007-2008	445	7,9
Totaal	5640	100,0

Tabel 67: Verschillende schooljaren op rij gemeld als problematisch afwezig

Meer dan een derde van de gemelde leerlingen wordt meer dan één schooljaar op rij gemeld als problematisch afwezig. Van diegenen onder hen die recht hebben op een schooltoelage wordt de toelage teruggevorderd.

⁹⁸ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*. Brussel.

Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden

Om na te gaan binnen welke termijn leerlingen B-codes bijeenprokkelen, hebben we de spreiding in de tijd bekeken.

maand	1e B-code		10e B-code		30e B-code	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
September	3460	61,3	752	13,3	75	1,3
Oktober	1020	18,1	1505	26,7	419	7,4
November	447	7,9	1032	18,3	530	9,4
December	170	3,0	543	9,6	449	8,0
Januari	333	5,9	852	15,1	847	15,0
Februari	118	2,1	448	7,9	687	12,2
Maart	63	1,1	306	5,4	956	17,0
April	17	0,3	116	2,1	550	9,8
Mei	11	0,2	71	1,3	710	12,6
Juni	1	0,0	15	0,3	417	7,4
Totaal	5640	100,0	5640	100,0	5640	100,0

Tabel 68: Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden

Het is opvallend dat meer dan zes op tien leerlingen met een melding problematische afwezigheden al een eerste B-code laten optekenen in de maand september. Een goede 90% van de leerlingen met een melding problematische afwezigheden is tijdens het eerste trimester een eerste keer onwettig afwezig.

70% van de leerlingen verzamelt in het eerste trimester 10 B-codes. Dat is een cruciaal moment omdat de school verplicht is om vanaf dan het CLB in te schakelen.

Meer dan een kwart van de leerlingen met een melding problematische afwezigheden is in het eerste semester al 30 halve dagen of meer problematisch afwezig geweest. Vanaf januari komen er daar maandelijks nog honderden leerlingen bij. Opvallend is dat er in de laatste maand van het schooljaar in verhouding minder bijkomende leerlingen met 30 B-codes worden gemeld.

Achterliggende oorzaken bij problematische afwezigheden

Als een leerling afwezig is, is het belangrijk dat de school actief op zoek gaat naar de achterliggende oorzaken van die afwezigheid. Afwezigheden die op het eerste gezicht volstrekt verantwoord lijken, bijvoorbeeld omdat ze gewettigd zijn door een doktersattest, kunnen bij nader inzien toch een problematische achtergrond hebben. Door als school te werken aan een goede signaaldetectie kan worden voorkomen dat problemen van leerlingen uitmonden in meer afwezigheden.

In de zending problematische afwezigheden kunnen scholen aanduiden wat volgens hen de achterliggende oorzaak van de afwezigheid is. Ze maken daarbij een selectie uit een lijst van oorzaken en kunnen verschillende oorzaken aanduiden voor één leerling. De lijst waaruit scholen één of meerdere oorzaken kunnen selecteren werd aangepast in het schooljaar 2007-2008. Scholen hebben de mogelijkheid om naast leerlinggerelateerde oorzaken ook school- of maatschappijgerelateerde oorzaken aan te duiden.

De onderstaande tabel geeft weer welke oorzaken scholen het vaakst aanduiden.

Oorzaak	Aantal keer aangeduid	% op het totale aantal meldingen
Zwakke motivatie/schoolmoe	4227	74,9
Laag schools welbevinden	2705	48,0
Opvoedingsonmacht van de ouders	2375	42,1
Problematische gezinssituatie	1852	32,8
Manifeste onwil van de leerling	1619	28,7
Niet of laattijdig ingediende medische attesten	1611	28,6
Schoolloopbaanproblemen	1273	22,6
Geen of verstoord contact ouders-school	981	17,4
Manifeste onwil van de ouders	571	10,1
Slachtoffer van pesten, steaming, geweld op school	389	6,9
Leerling is vermist of spoorloos	366	6,5
Arbeidsmarkt	300	5,3
Dixit-attesten	295	5,2
Relatieproblemen leerling-leerkrachten	216	3,8
Verslavingsproblematiek	198	3,5
Zwangerschap	167	3,0
Vakantie	117	2,1
Samenwerking met het CLB is onvoldoende	114	2,0
Problemen met toezicht	19	0,3
Beschikbaarheid personeel	4	0,1
Andere	632	11,2

Tabel 69: Oorzaken voor problematische afwezigheden zoals gemeld door de school

Hoewel scholen nog het vaakst een verklaring zoeken in een leerlinggebonden oorzaak, met name een zwakke motivatie, scoort 'laag schools welbevinden' eveneens hoog. Dat is niet noodzakelijk een leerlinggebonden oorzaak. Ook pestgedrag wordt vaker dan voorheen gerapporteerd als oorzaak van problematische afwezigheden. Uit wetenschappelijk onderzoek⁹⁹ blijkt dat de 'beleving en tevredenheid op klas- en schoolniveau' de grootste voorspeller is voor welbevinden op school. Zaken als inspraak op school en in de klas, het schoolklimaat, voorzieningen en infrastructuur, regels ... hebben heel wat invloed op het welbevinden van leerlingen op school.

In bijna een derde van de gevallen geven scholen aan dat een problematische gezinssituatie mee aan de basis ligt van de afwezigheden op school. Scholen ervaren ook hoe langer hoe meer dat heel wat ouders niet bij machte zijn om verandering te brengen in de problematische afwezigheden van hun kinderen. Minder vaak hebben scholen te maken met echte onwil van de ouders. Dat wordt in overweging genomen wanneer men maatregelen of sancties neemt t.a.v. ouders van jongeren met problematische afwezigheden. In het spijbelactieplan wordt dan ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen enerzijds de dossiers waar er sprake is van onwil van de ouders en anderzijds de dossiers waar het gaat om een problematische opvoedingssituatie.

Bij 22,6% meldingen geven scholen aan dat schoolloopbaanproblemen aan de grondslag liggen van de problematische afwezigheid. Dat is een stijging ten opzichte van vorig schooljaar.

Doktersattesten liggen nog steeds vaak aan de grondslag van het registreren van een B-code. Ofwel omdat leerlingen nalatig zijn en ze de attesten niet of laattijdig indienen (in meer dan een kwart van de meldingen), ofwel omdat het gaat om dixit-attesten. Het protocol met de medische sector dat afgesloten werd op 22 maart 2007 wil er voor zorgen dat er geen misbruik meer gemaakt wordt van doktersbriefjes. Vanaf het schooljaar 2007-2008 registreren scholen attesten die een niet-medische reden vermelden voor een afwezigheid consequent als een problematische afwezigheid.

⁹⁹ Engels, N., Aelterman, A., Schepens, A. & Van Petegem, K. (2003). Het welbevinden in de schoolsituatie bij leerlingen secundair onderwijs: de ontwikkeling van een bevragsingsinstrument. *Pedagogische Studiën*, 80 (3), 192-209.

Vorig schooljaar was het aantal meldingen waarin sprake was van spoorloze of vermiste leerlingen verdubbeld ten opzichte van het jaar daarvoor. Dit hogere aantal wordt in het schooljaar 2009-2010 bevestigd, in 6,5% van de gevallen geven scholen aan dat het gaat om vermiste of spoorloze leerlingen.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat scholen meer dan vroeger oorzaken signaleren die niet louter leerlinggebonden zijn.

Betrokken externen bij problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen

De achtergrond van problematische afwezigheden kan zodanig complex of ernstig zijn dat een zeer intensieve en meer gespecialiseerde begeleiding door externen vereist is.

Het CLB staat, door zijn draaischijffunctie, in voor de inschakeling van externen voor de begeleiding van leerlingen met problematische afwezigheden. In welke mate externen betrokken zijn, hangt onder meer af van het hulpverleningsaanbod in de betrokken regio.

Een van de acties van het spijbelactieplan is erop gericht om het lokale netwerk beter uit te bouwen. Een concreet voorbeeld daarvan zijn de lokale afspraken met justitie en politie. Ook de parketcriminologen jeugd en gezin zorgen ervoor dat de kloof tussen de school en het parket kleiner wordt.

Scholen duiden in de zending problematische afwezigheden aan welke externen naast het CLB betrokken zijn bij de begeleiding van de spijbelende leerling. De onderstaande tabel geeft aan welke externen scholen het vaakst aanduiden voor hun betrokkenheid bij de begeleiding van leerlingen met problematische afwezigheden.

Betrokken externen	Aantal maal aangeduid	% op het totale aantal meldingen
Familie, sociaal netwerk	1428	25,3
Politie	1375	24,4
Justitie	826	14,6
Comité Bijzondere Jeugdzorg, bemiddelingscommissie	632	11,2
Gezins- en thuisbegeleidingsdiensten	546	9,7
Samenwerkingsverbanden	396	7,0
(Para-)medisch personeel	337	6,0
Time-outproject, project zorgboerderij	190	3,4
OCMW	178	3,2
Centrum voor geestelijke gezondheidszorg	107	1,9
Centrum voor algemeen welzijn, JAC's	82	1,5
Asielcentrum, migrantencentrum, onthaalbureau	67	1,2
Centrum voor drughulpverlening	50	0,9
Lokaal overlegplatform	23	0,4
Beroepscommissie	2	0,0
Commissie Leerlingenrechten	1	0,0
Andere	325	5,8

Tabel 70: Betrokken externen bij de begeleiding van problematische afwezigheden zoals gemeld door de school

De familie of het sociaal netwerk van de jongere is in eerste instantie betrokken bij de begeleiding van spijbelgedrag. Daarna is de politie het vaakst betrokken bij de opvolging van spijbelende leerlingen.

Spijbelen kan een eerste signaal zijn van een problematische opvoedingssituatie. In dit geval kan het CLB doorverwijzen naar het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg. Dit gaat weliswaar altijd om vrijwillige hulpverlening. Als vrijwillige hulpverlening geen uitkomst biedt, wordt via de bemiddelingscommissie een beroep gedaan op de jeugdrechtbank. Scholen duiden de bemiddelingscommissie echter niet zo vaak aan als betrokken partij bij de begeleiding. Justitie wordt in iets minder dan 15% van de gevallen ingeschakeld.

Niet alle jongeren bij wie er sprake is van een problematische opvoedingssituatie worden doorgegeven als problematisch afwezig. Jongeren die onderworpen zijn aan maatregelen opgelegd in het kader van de bijzondere jeugdzorg of jeugdbescherming worden niet beschouwd als problematisch afwezig. Hun afwezigheden zijn van rechtswege gewettigd omdat ze op het moment van hun afwezigheid begeleid worden. Vergelijkbaar zijn jongeren die deelnemen aan een schoolvervangend project zoals time-out. Ook zij zijn, na akkoord van de directie van de school waar ze ingeschreven zijn, gewettigd afwezig. Dat is wellicht ook de verklaring waarom scholen time-out minder vaak aanduiden als betrokken partij bij problematische afwezigheden.

Medisch personeel zoals huisartsen zijn regelmatig betrokken partij bij de begeleiding. De rol die artsen spelen bij problematische afwezigheden is niet eenduidig. Enerzijds heeft de arts een vertrouwensrol, anderzijds zorgt een aantal artsen soms ook voor een attest wanneer een leerling problematisch afwezig is. Het cijfer in de tabel maakt hier geen onderscheid, en moet dus niet enkel bekeken worden als een cijfer dat aangeeft hoe vaak medici bij de begeleiding van de leerling met problematische afwezigheden betrokken werden. De regelgeving¹⁰⁰ stelt dat doktersbriefjes waarrond twijfel bestaat of die onaanvaardbaar zijn, door de school gesignaleerd kunnen worden aan de schoolarts, die het best geplaatst is om, rekening houdend met de deontologische artsencode, deze zaak verder op te volgen. De schoolarts zal dat echter bij voorkeur doen vanuit een constructieve vraag naar samenwerking in het belang van (de begeleiding van) de problematisch afwezige jongere, en niet vanuit de positie van 'controlearts' voor zijn collega.

Andere opgesomde externen in de tabel worden minder vaak betrokken.

Externen hoeven weliswaar niet alleen ingeschakeld te worden voor begeleiding. Ze kunnen ook een preventieve taak op zich nemen. Het CLB heeft bij dit preventieve beleid een schoolondersteunende taak. Het kan verrijkend zijn voor het afwezigheidsbeleid van een school om in dialoog te treden met niet-onderwijsorganisaties, denken we maar aan onthaalbureaus, minderheden-centra, verenigingen waar armen het woord nemen enzovoort. Een belangrijk forum om scholen in contact te brengen met deze externe partners is het Lokaal Overlegplatform¹⁰¹. Binnen de LOP's kan het overleg tussen scholen en externen over de problematische afwezigheden op de agenda worden gezet. Het LOP kan eveneens een plaats zijn om goede praktijkvoorbeelden op het vlak van spijbelproblematiek uit te wisselen. In het spijbelactieplan¹⁰² zijn een aantal extra taken toegekend aan de LOP's om de spijbelproblematiek tegen te gaan.

3.2. Zorgwekkende dossiers in het kader van problematische afwezigheden

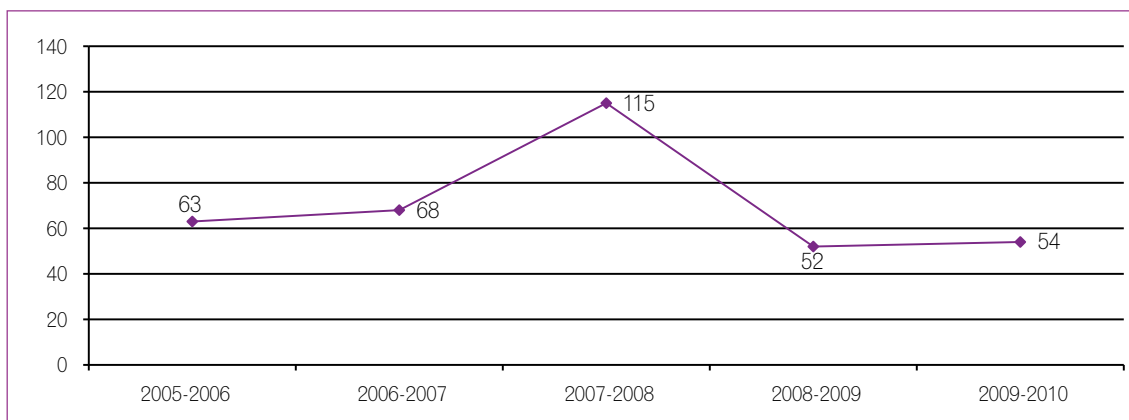
Onder zorgwekkende dossiers verstaan we die dossiers waarbij elke vorm van vrijwillige begeleiding uitgeput is en waarbij er sprake is van totale onwil bij de ouders en/of de leerling. Als er volgens de school of het CLB sprake is van een zorgwekkend dossier, heeft men de mogelijkheid om het dossier aan AgODi over te maken. Het dossier omvat een chronologisch overzicht met de stappen van de school, het CLB en eventuele externe hulpverleningsdiensten alsook een individuele registratiefiche van de afwezigheden.

Na het bekijken van het dossier wordt in overleg met de school of het CLB eerst een waarschuwende brief verstuurd. Daarin wijzen we de ouders op de eventuele strafrechtelijke sancties als ze zich blijven onttrekken aan de wet op de leerplicht.

100 Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, d.d. 08/07/2005.

101 Zie glossarium.

102 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim (p. 75-76). Brussel.

Figuur 9: Evolutie aantal zorgwekkende dossiers

In 2009-2010 bedroeg het aantal ingestuurde dossiers 54. Tijdens het schooljaar 2007-2008 was er sprake van een indrukwekkende piek in het aantal dossiers. Vorig schooljaar stelden we een terugval vast, het aantal dossiers lag zelfs lager dan voor de piek. Dit schooljaar zijn er ongeveer even veel dossiers ingestuurd als vorig schooljaar.

Het aantal zorgwekkende dossiers blijft zeer beperkt (1,0%) ten opzichte van het totale aantal leerlingen met problematische afwezigheden. Zoals al in het vorig rapport vermeld werd¹⁰³, is de piek tijdens het schooljaar 2007-2008 mogelijk te verklaren door de sensibilisering die tijdens dat schooljaar gevoerd werd rond het zenden van problematische afwezigheden en het insturen van zorgwekkende dossiers.¹⁰⁴

Hoofdstructuur	Aantal dossiers	%
Volijds onderwijs	36	1,2
Deeltijds onderwijs	8	0,4
BuSO	8	1,0
Andere ¹⁰⁴	2	-
Totaal	54	1,0

Tabel 71: Zorgwekkende dossiers per hoofdstructuur

Voor zorgwekkende dossiers geldt dat zij het best zo veel mogelijk lokaal opgevolgd worden en dat er regionaal goede contacten zijn tussen scholen, CLB's, hulpverleningsinstanties en ook politie en justitie. Het uitbreiden en versterken van deze lokale netwerken is een van de acties waaraan gewerkt wordt in het kader van het spijbelactieplan.

Voor al deze dossiers versturen we brieven naar de ouders of andere betrokkenen. Zowel het CLB als de school brengen we op de hoogte van de ondernomen stappen en we bezorgen hun een kopie van de verstuurd brieven.

De dossiers waarbij, na overleg met de school of het CLB, geen vooruitgang wordt vastgesteld, maken we over aan de parketten. Er zijn uiteindelijk 10 dossiers aan de procureurs overgemaakt.

¹⁰³ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*. Brussel.

¹⁰⁴ Deze leerlingen waren ingeschreven in het Franstalig onderwijs.

Geboortejaar	Aantal dossiers	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheden
1997	2	1,7
1996	8	2,2
1995	7	1,1
1994	15	1,6
1993	15	1,0
1992	7	0,3
Totaal	54	1,0

Tabel 72: Zorgwekkende dossiers per geboortejaar

In verhouding tot de meldingen van problematische afwezigheden gaat het bij zorgwekkende dossiers vaker om jongere kinderen. Het aantal meldingen problematische afwezigheden stijgt naarmate de leerlingen ouder worden, zowel in absolute cijfers als in verhouding tot de totale schoolbevolking. Vorig schooljaar maakten in verhouding vooral 13- en 14-jarigen onderwerp uit van een zorgwekkend dossier. Die trend wordt dit schooljaar bevestigd, al zijn er ook vrij veel 16-jarige leerlingen voor wie een zorgwekkend dossier wordt verstuurd.

3.3. Definitieve uitsluitingen

Zoals we eerder aangaven zijn leerlingen die definitief uitgesloten worden in theorie gewettigd afwezig. In de praktijk gaat het echter vaak om leerlingen die voor een langere periode geen lessen volgen en waarbij er in elk geval sprake is van een problematische schoolloopbaan.

Wegens de eerder vermelde redenen moeten we de gegevens m.b.t. definitieve uitsluitingen die scholen aan AgODi doorgaven voorzichtig interpreteren (zie hoofdstuk drie, p. 60). We proberen toch een aantal tendensen mee te geven.

Leerlinggebonden kenmerken

Nationaliteit

Nationaliteit	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de school-bevolking
Belgische	1 637	0,4
Niet-Belgische	213	1,0
Totaal	1 850	0,5

Tabel 73: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per nationaliteit

In verhouding tot de leerlingenpopulatie worden er meer niet-Belgen definitief uitgesloten van school.

Geslacht

Geslacht	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de school-bevolking
M	1 399	0,7
V	451	0,2
Totaal	1 850	0,5

Tabel 74: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per geslacht

Deze cijfers tonen aan dat in verhouding meer dan drie keer zoveel jongens als meisjes definitief worden uitgesloten.

Geboortjaar

	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de schoolbevolking
1997	81	0,1
1996	247	0,4
1995	384	0,6
1994	389	0,6
1993	414	0,6
1992	335	0,5
Totaal	1 850	0,5

Tabel 75: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per geslacht

Uit de bovenstaande cijfers blijkt dat het aantal definitieve uitsluitingen in verhouding relatief gelijkmatig is verdeeld. Enkel bij de 12-jarigen zijn er beduidend minder leerlingen die met een tuchtmaatregel van school verwijderd worden.

Woonplaats

Gewest	Verstedelijkingsgraad ¹⁰⁵	Aantal meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. schoolbevolking
VL. G.	grootsteden	441	1,1
	regionale centrumsteden	357	0,7
	kleine steden	307	0,4
	stedelijke rand	200	0,4
	overgangsgebied	255	0,3
	platteland	182	0,3
B.H.G.		79	0,9
andere		29	0,5
Totaal		1 850	0,5

Tabel 76: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten volgens verstedelijkingsgraad

In de regionale centrumsteden, de grootsteden en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen verhoudingsgewijs meer leerlingen die definitief uitgesloten worden.

Schoolloopbaan van leerlingen van wie scholen melden dat ze definitief uitgesloten werden

Hoofdstructuur

Hoofdstructuur	Aantal meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de schoolbevolking
Voltijds onderwijs	1 616	0,4
Deeltijds onderwijs	72	1,3
BuSO	162	1,1
Totaal	1 850	0,5

Tabel 77: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per hoofdstructuur

Het hoogste percentage leerlingen dat definitief uitgesloten wordt, zit in het deeltijds onderwijs. Ook het buitengewoon onderwijs scoort hoger dan het gewoon voltijds onderwijs.

¹⁰⁵ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Onderwijsvorm

Hieronder bekijken we het aantal meldingen van definitief uitgesloten leerlingen in het voltijds onderwijs, opgesplitst naar de verschillende onderwijsvormen. Voor de volledigheid geven we ook de cijfers voor de onthaalklas en de eerste graad.

Onderwijsvorm	Aantal	% t.o.v. schoolbevolking
Eerste graad	654	0,5
ASO	34	0,0
BSO	689	1,4
TSO	212	0,3
KSO	3	0,1
Modulair	8	0,7
Onthaalklas	16	0,7
Totaal	1 616	0,4

Tabel 78: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten in het voltijds onderwijs

De meeste leerlingen die definitief uitgesloten worden (zowel in relatieve als in absolute cijfers), zitten in het BSO.

Datum van uitsluiting

Van de uitsluitingen gebeurt 32,4% vóór 1 februari en 67,6% na 1 februari.

4. Besluit

Relatief gezien gaat maar een zeer beperkt deel van de leerlingen in het secundair onderwijs niet regelmatig naar school. Dit neemt niet weg dat het over een vrij groot aantal leerlingen gaat, in het schooljaar 2009-2010 werden ons 5 640 (1,4%) leerplichtige jongeren gemeld die ten minste 30 halve dagen ongewettigd afwezig bleven van school. We zien dus, zowel in relatieve als in absolute cijfers, een stijging in vergelijking met vorig schooljaar.

De opdracht van de overheid bij de aanpak van relatief schoolverzuim bij individuele leerlingen blijft beperkt. Het is immers van cruciaal belang dat deze leerlingen zo veel mogelijk lokaal en in eerste instantie door de school en het CLB opgevolgd worden. Onze taak bestaat vooral uit het goed in kaart brengen van deze problematiek.

Ook dit schooljaar ontvingen we van de scholen een stijgend aantal meldingen van problematische afwezigheden. Voorheen zochten we de reden daarvoor vooral bij een betere bekendheid met en registratie van de meldingen. We zien echter dat het percentage meldende scholen niet langer stijgt. Dat wijst erop dat het aantal spijbelaars over de jaren heen effectief toeneemt. Met de gegevens waarover wij beschikken, kunnen we echter geen uitspraken doen over de mogelijke oorzaken van deze vaststelling.

Wel kunnen we het profiel beschrijven van de leerlingen die problematisch afwezig blijven van school. Over de jaren heen zien we dat het steeds gaat om leerlingen met hetzelfde profiel die ongewettigd afwezig blijven. Zo zijn leerlingen die niet de Belgische nationaliteit hebben procentueel gezien meer problematisch afwezig dan Belgen. Dat geldt vooral voor leerlingen met een Oost-Europese nationaliteit.

Meisjes uit het deeltijds en buitengewoon secundair onderwijs zijn procentueel gezien vaker afwezig dan hun mannelijke medeleerlingen.

De gemelde leerlingen zijn vooral 17- tot 18-jarigen en ze wonen voornamelijk in Brussel, Gent of Antwerpen.

In het deeltijds secundair onderwijs blijft bijna een derde van de leerlingen problematisch afwezig. Binnen het voltijds onderwijs zien we vooral problematische afwezigheden in het beroeps-onderwijs en de B-stroom van de eerste graad, het onthaalonderwijs en het modulair onderwijs.

Er is een duidelijk verband tussen problematisch afwezig blijven van school en schoolse vertraging. Scholen zien schoolmoeheid als belangrijkste reden voor het problematisch afwezig zijn. Daarnaast worden een laag welbevinden op school en de opvoedingsonmacht van ouders het vaakst aangeduid als achterliggende redenen. Uiteraard gaat het hier om de perceptie van de school. Achter de problematische afwezigheden schuilt vaak een complexe problematiek, waar de school en het CLB geen afdoend antwoord op kunnen bieden. Dan worden ook externen ingeschakeld. In het merendeel van de gevallen worden de politie en de familie of het sociaal netwerk van de leerling ingeschakeld.

Waar mogelijk proberen we scholen en CLB's te ondersteunen in die dossiers die werkelijk vastgelopen zijn. Zowel bij leerlingen van wie de afwezigheden als zorgwekkend beschouwd worden als bij leerlingen die na een definitieve uitsluiting niet opnieuw inschrijven, sturen we op vraag van de school of het CLB een brief naar de ouders of maken we het dossier over aan het parket.

Het aantal dergelijke dossiers blijft zeer beperkt.

In het schooljaar 2008-2009 werden meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden voor het eerst elektronisch aan AgODi gemeld. Deze nieuwe manier van melden van definitieve uitsluitingen is duidelijk al wat meer ingeburgerd; het aantal meldingen van uitgesloten leerplichtige leerlingen is in het schooljaar 2009-2010 bijna verdubbeld. Er worden voornamelijk jongens uitgesloten. Het aantal meldingen ligt eveneens hoger in het deeltijds onderwijs en onder jongeren die wonen in een stedelijk gebied.

Regelmatig gaat het om jongeren met zo complexe problematieken dat binnen een schoolse context geen oplossing meer voorhanden is. Door de wachtlijsten in de bijzondere jeugdbijstand en psychiatrie kan hun nood aan bijstand niet ingevuld worden. Voor deze jongeren zijn de opvangmogelijkheden vaak zeer beperkt.

Aanbevelingen

- Een belangrijk verschijnsel in het secundair onderwijs is 'schoolshoppen'. Door de samenhang ervan met schoolachterstand, problematische afwezigheden en tucht lijkt het de moeite waard om na te gaan hoe dat kan worden vermeden. In de besprekingen over de hervorming van het secundair onderwijs is er heel wat aandacht voor een goede studieoriëntering. Vanuit de cijfers die in dit rapport naar voren komen, willen we hier nog eens extra de nadruk op leggen.
- Over de uitwisseling van gegevens met Nederland over de zorgwekkende dossiers problematische afwezigheden (zie hoofdstuk 3) zijn al de nodige afspraken gemaakt. Daarvoor is een vertrouwelijkheidscontract afgesloten tussen het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgOD) en het Nederlandse Ministerie van Onderwijs. De uitwisseling van gegevens over leerplichtigen die ingeschreven zijn in een Nederlandse school, is het volgende dat moet worden opgenomen. Ook voor Frankrijk, Duitsland en Luxemburg, onze andere buurlanden, moet deze piste nog onderzocht worden.
- In alle hoofdstukken van dit rapport zien we dat kinderen en jongeren van Oost-Europese nationaliteit hoog scoren op schoolverzuim. Wij vermoeden dat het hier vooral om Roma gaat. Uit contacten met het parket blijkt bovendien dat er weinig ondernomen wordt in dossiers betreffende Roma. Het lijkt ons dan ook aangewezen dat er aangepaste maatregelen komen om deze kinderen en jongeren regelmatig naar school te laten gaan en zo hun leerrecht veilig te stellen. Door Vlaams minister van Inburgering Geert Bourgeois werd een Actieplan Roma voorgesteld, Onderwijs zal hierbij aansluiten.
- We hernemen ook een aanbeveling uit het vorige rapport¹⁰⁶:

Leerlingen die nergens ingeschreven zijn, worden minder begeleid dan leerlingen die problematisch afwezig zijn. Doordat CLB's verbonden zijn aan een bepaalde school, is het voor leerlingen die niet in een school zijn ingeschreven moeilijk om aansluiting te vinden bij de begeleiding die het CLB biedt. Bij de huidige controle op de inschrijvingen spelen de CLB's dan ook momenteel geen enkele rol. Het is aangewezen om na te gaan in welke mate dat wel kan.

¹⁰⁶ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*, Brussel: auteur.

Glossarium

A-stroom: Leerlingen van de eerste graad die in het eerste leerjaar A en het 2e leerjaar van de 1e graad zitten.

absoluut schoolverzuim: Schoolverzuim waarbij een leerling niet in een school of onderwijsinstelling is ingeschreven en ook geen huisonderwijs volgt.

ambtshalve afschrijving: De gemeente en/of politie heeft sterke vermoedens dat een gezin definitief uit de gemeente is vertrokken, maar weet niet waar het verblijft. Het gezin wordt dan geschrapt uit het bevolkingsregister van de gemeente.

andere instellingen (cfr. leerplicht): Instellingen die niet behoren tot de gefinancierde of gesubsidieerde scholen. Daaronder vallen onder meer de erkende scholen, de Europese scholen, de internationale scholen, de private scholen, de Syntra, de centra voor deeltijdse vorming en de instellingen en voorzieningen bijzondere jeugdzorg.

antwoord toereikend (controle op de inschrijvingen): Ofwel hebben we deze leerlingen teruggevonden in de bestanden met ingeschreven leerlingen ofwel hebben we een antwoord ontvangen van ouders of gemeenten waaruit blijkt dat de leerlingen aan de leerplicht voldoet.

antwoord niet toereikend (controle op de leerplicht): Deze leerlingen hebben we noch teruggevonden in onze bestanden, noch hebben wij van ouders of gemeente een antwoord ontvangen waaruit blijkt dat de leerlingen aan de leerplicht voldoen.

B-stroom: Leerlingen van de 1e graad die in het 1e leerjaar B en het beroepsvoorbereidend leerjaar zitten.

bemiddelingscommissie: Een bemiddelingscommissie is opgericht in elk gerechtelijk arrondissement. De hoofdpdracht bestaat uit het bemiddelen tussen de betrokkenen, als de vrijwillige hulpverlening vanuit het Comité Bijzondere Jeugdzorg vastloopt.

centrum deeltijdse vorming: Een centrum ingericht door een vzw, actief in het vormings- en jeugdwerk, waar vormingsprogramma's worden aangeboden aan jongeren die door diverse omstandigheden (sociale, persoonlijke, maatschappelijke...) niet meer kunnen participeren aan het bestaande schoolse systeem.

code B: Registratiecode voor problematische afwezigheden.

code T: Registratiecode voor afwezigheden ten gevolge van een tijdelijke of definitieve uitsluiting.

collectief huisonderwijs: Zie huisonderwijs.

Comité Bijzondere Jeugdzorg: Het Comité Bijzondere Jeugdzorg is een overheidsinstelling die hulp biedt aan ouders en kinderen in problematische opvoedingssituaties. De hulpverlening is vrijwillig, in tegenstelling tot de jeugdrechtbank, waar de hulpverlening gedwongen is. Naast

die opdracht van zorg en bijstand aan jongeren en gezinnen, bestaat de tweede opdracht van het Comité in het uitwerken van preventieprogramma's.

Commissie voor Advies Buitengewoon Onderwijs (CABO): In elke provincie is een commissie van advies voor het buitengewoon onderwijs opgericht. Die commissie is bevoegd voor de leerlingen die onderwijs- en/of opvoedingsactiviteiten volgen in scholen die in de provincie gelegen zijn en voor de kinderen in die provincie die vanwege een ernstige handicap geen onderwijs op school kunnen volgen. Eén van de bevoegdheden van de CABO behelst de vrijstelling van de leerplicht: de CABO neemt, op verzoek van de ouders, binnen vijftien werkdagen een gemotiveerde beslissing over een tijdelijke of permanente vrijstelling van de leerplicht voor een jongere of de opheffing van die vrijstelling. Zie ook 'vrijstelling van de leerplicht'.

deeltijds secundair onderwijs: Het onderwijs dat minder weken per jaar of minder lessen per week omvat dan bepaald voor het voltijds secundair onderwijs (zie definitie voltijds secundair onderwijs).

huisonderwijs: Onderwijs dat verstrekt wordt aan leerplichtigen van wie de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in rechte of in feite de minderjarige leerling onder hun bewaring hebben, beslist hebben zelf dit onderwijs te organiseren en te bekostigen. Het huisonderwijs moet aan twee minimumeisen voldoen: enerzijds moet het gericht zijn op de ontplooiing van de volledige persoonlijkheid en de talenten van de jongere en op de voorbereiding op een actief leven als volwassene; anderzijds moet het respect voor de grondrechten van de mens en voor de culturele waarden van de jongere zelf en van anderen bevorderen; andere inhoudelijke voorwaarden worden niet opgelegd. Huisonderwijs kan hetzij individueel gegeven worden (individueel huisonderwijs) hetzij in een organisatie of instelling al dan niet gebaseerd op een zekere rechtsvorm (collectief huisonderwijs). De wettelijke, decretale en reglementaire bepalingen maken geen onderscheid tussen verschillende vormen van huisonderwijs.

hoofdstructuur: Dit is het niveau, soort onderwijs en soort programma waar de leerling les volgt: gewoon kleuteronderwijs, buitengewoon kleuteronderwijs, gewoon lager onderwijs, buitengewoon lager onderwijs, gewoon voltijds secundair onderwijs, deeltijds beroepssecundair onderwijs, buitengewoon secundair onderwijs.

instelling voor niet-schoolgaanden: Instelling waar kinderen worden opgevangen die, wegens medische redenen, niet in staat zijn om naar een school te gaan.

individueel huisonderwijs: Zie huisonderwijs.

laattijdige inschrijving: Binnen het bestek van dit rapport wordt hiermee de term bedoeld zoals gebruikt in de procedure in- en uitschrijvingen, namelijk 'een inschrijving na 1 oktober'. Dat komt doordat de opvolging van de in- en uitschrijvingen start vanaf 1 oktober. In een bredere context echter is elke inschrijving na de eerste schooldag een laattijdige inschrijving.

leerplichtcontrole (controle op de inschrijvingen): Controle uitgevoerd door het Agentschap voor Onderwijsdiensten, waarbij wordt bekeken of alle leerplichtige kinderen, woonachtig in het Vlaams Gewest, ook daadwerkelijk aan de leerplicht voldoen.

nationaliteit: Hiermee bedoelen we de nationaliteit zoals geregistreerd in het rijksregister. Personen met de Belgische nationaliteit beschouwen we als Belgen, personen die niet de Belgische nationaliteit hebben beschouwen we als vreemdelingen of niet-Belgen. Bij de Belgen kunnen we een onderscheid maken tussen autochtone Belgen (personen die als Belg geboren zijn) en allochtone of Nieuwe Belgen (personen die niet als Belg geboren zijn).

onderwijsnetten: Traditioneel worden er drie netten onderscheiden: het Gemeenschapsonderwijs (met als inrichtende macht het Gemeenschapsonderwijs, een Vlaamse openbare instelling met rechtspersoonlijkheid), het gesubsidieerd officieel onderwijs (omvat de gemeentescholen,

stedelijke scholen en provinciale scholen, als inrichtende macht achtereenvolgens gemeentebesturen, stadsbesturen en provinciebesturen) en het gesubsidieerd vrij onderwijs (georganiseerd op privé-initiatief, door een privépersoon of een privéorganisatie, de inrichtende macht is vaak een vzw).

onderwijsniveau: Indeling van het leerplichtonderwijs in kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs.

onderwijsvormen (opdeling in de 2e, 3e en 4e graad secundair onderwijs): Het algemeen secundair onderwijs, het beroepssecundair onderwijs, het kunstsecundair onderwijs en het technisch secundair onderwijs.

onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers in het secundair onderwijs (OKAN): Dit onderwijs heeft tot doel Nederlandsonkundige leerlingen, die onlangs in België zijn aangekomen, op te vangen, zo snel mogelijk Nederlands te leren en hen te integreren in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij de individuele capaciteiten van deze anderstalige nieuwkomer. Het onthaalonderwijs bevat daarom eerst een onthaaljaar, waarbij de leerling gedurende een schooljaar intensief Nederlands (minimum 28u/week) krijgt. Na het onthaaljaar worden deze leerlingen verder ondersteund, begeleid en opgevolgd.

opleidingsvorm: Op het niveau van het buitengewoon secundair onderwijs, de algemene aard en de doelstelling van het verstrekte onderwijs. Volgende opleidingsvormen kunnen worden ingericht volgens het type van buitengewoon onderwijs en volgens de mogelijkheden van de leerlingen:

- het buitengewoon secundair onderwijs tot sociale aanpassing (OV 1);
- het buitengewoon secundair onderwijs tot sociale aanpassing en arbeidsgeschiedtmaking (OV 2);
- het buitengewoon secundair beroepsonderwijs (OV 3);
- het secundair algemeen, technisch, kunst- en beroepsonderwijs met doorstromingsafdeling of met kwalificatieafdeling (OV 4).

problematische afwezigheid: Een afwezigheid waarvoor ofwel geen, ofwel laattijdig een geldige verantwoording (medisch attest, briefje ouders...) werd ingediend. Dit wordt in het aanwezigheidsregister geregistreerd met een code B. Als een leerling 30 halve dagen B-code verzameld heeft, meldt de school dat aan AgODi.

Bij dergelijke afwezigheden moet er een begeleiding opgestart worden, ook voor niet-leerplichtige leerlingen. Ongeacht het aantal problematische afwezigheden wordt van scholen, in samenwerking met het betrokken CLB, verwacht dat ze de leerlingen gedurende het volledige schooljaar intensief begeleiden. Als de school kan aantonen dat ze ernstige inspanningen geleverd heeft om de vastgelopen situatie te deblokken betekent dit dat, na overheidsverificatie, de leerlingen op 1 februari in aanmerking genomen worden voor toepassing van de schoolbevolkingsnormen en dat de leerlingen recht hebben op een officiële studiebekrachtiging.

regelmatige leerling: (algemeen) Leerling die voldoet aan de toelatingsvoorwaarden en die het geheel van de vorming van het leerjaar waarvoor hij is ingeschreven werkelijk en regelmatig volgt voor de hele duur van het schooljaar, behalve in geval van gewettigde afwezigheid. Een regelmatige leerling komt in aanmerking voor financiering/subsidiëring, schoolbevolkingsnormen en voor het behalen van een officieel studiebewijs.

basisonderwijs: Een regelmatige leerling is een leerling die:

- 1° voldoet aan de toelatingsvoorwaarden zoals bepaald in de artikelen 12, 13, 15, of 16 van het decreet basisonderwijs of die daarvan afwijkt bij toepassing van de artikelen 17, 18 of 19;

2° maar in één school is ingeschreven. In het lager onderwijs, of als leerplichtige in het kleuter-onderwijs, moet de leerling daarenboven voldoen aan de volgende voorwaarden:

1° aanwezig zijn, behoudens gewettigde afwezigheid;

2° deelnemen aan alle onderwijsactiviteiten die voor hem of zijn leergroep worden georganiseerd, behoudens vrijstelling bedoeld in de artikelen 29 en 30 van het decreet basisonderwijs.

gewoon secundair onderwijs: De leerling die:

a) hetzij aan alle onderstaande voorwaarden voldoet:

1) beantwoorden aan de toelatingsvoorwaarden tot het leerjaar waarin de leerling is ingeschreven;

2) het geheel van de vorming van dit leerjaar werkelijk en regelmatig volgen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid;

b) hetzij aan alle onderstaande voorwaarden voldoet :

1) voldoen aan de toelatingsvoorwaarden tot een eerste leerjaar van de eerste graad van het secundair onderwijs, zoals bepaald in hoofdstuk III van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs;

2) het leerprogramma dat voor hem of haar individueel is bepaald door de klassenraad werkelijk en regelmatig volgen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid;

3) onder het toepassingsgebied vallen van het besluit van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 betreffende de integratie van leerlingen met een matige of ernstige verstandelijke handicap in het gewoon lager en secundair onderwijs.

Leerlingen die niet beantwoorden aan het onder a) of b) gestelde, worden beschouwd als vrije leerlingen.

buitengewoon secundair onderwijs: De leerling die beantwoordt aan de toelatingsvoorwaarden en, waar het voorzien is, aan de overgangsvoorwaarden, en die regelmatig de activiteiten volgt in functie van zijn opvoedingsbehoeften.

schoolse vertraging: Het niet meer op leeftijd zitten van een leerling in het betrokken leerjaar. Uitgedrukt in aantal jaren is dat de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar. Wie ouder is dan de 'normale' leeftijd om in een bepaald leerjaar te zitten heeft schoolse vertraging.

studiegebied: Een groep van structuuronderdelen op basis van een inhoudelijke verwantschap en, in het technisch en beroepssecundair onderwijs, eveneens op basis van een behoefte aan eenzelfde onderwijsinfrastructuur en een uitweg naar eenzelfde beroepssector. De meerderheid van de studiegebieden zijn TSO- en BSO-overschrijdend.

Syntra: Opleidingsnetwerk voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen, gesubsidieerd door de overheid. Hun aanbod omvat opleiding, vorming en begeleiding. Binnen het Syntra-aanbod situeren de opleidingsprogramma's zich in de leertijd, ook wel middenstandsopleiding of leercontract genoemd.

Thuislozen: Onder thuislozen worden de leerlingen verstaan die tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband opgenomen zijn door een gezin of persoon, een voorziening of sociale dienst, vermeld in de gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand en in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, met uitzondering van de internaten, gefinancierd of gesubsidieerd door het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming.

Time-out: Methode waarbij jongeren tijdelijk uit het secundair onderwijs worden genomen met de bedoeling hen opnieuw in het secundair onderwijs op te nemen. De jongeren die daarvoor in aanmerking komen, zijn jongeren bij wie schooluitval dreigt en voor wie de school en het CLB zelf al een maximum aan begeleidingsinspanningen hebben geleverd om de probleemsituatie te kenteren, maar die zodanig met problemen geconfronteerd worden dat interventie van buitenaf noodzakelijk is. De doelstelling van Time-out is enerzijds het reïntegreren van de jongere in de bestaande onderwijsvoorzieningen, bij voorkeur in de school en de onderwijsvorm of studierichting waar de jongere ingeschreven was, behalve als in het belang van de jongere andere keuzes wenselijk zijn. Anderzijds heeft Time-out tot doel bij de scholen veranderingsstrategieën te stimuleren die schooluitval moeten voorkomen.

trekkende bevolking: De binnenschippers, de kermis- en circusexploitanten en -artiesten en de woonwagewoners bedoeld in artikel 2, 3°, van het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden.

verstedelijkingsgraad: Voor de indeling van de gemeenten van het Vlaams Gewest volgens de graad van verstedelijking baseren we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Dat is een classificatie op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, met opsplitsing van het buitengebied op basis van het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie waarbij het ruraal overgangsgebied en het ruraal gebied als platteland wordt geclassificeerd. De resterende gemeenten uit het buitengebied worden als overgangsgebied geclassificeerd. Zo krijgen we de volgende indeling:

Grootsteden: Antwerpen, Gent

Regionale centrumsteden: Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout

Kleine steden: Aarschot, Asse, Beringen, Beveren, Bilzen, Blankenberge, Boom, Bree, Deinze, Dendermonde, Diest, Diksmuide, Eeklo, Geel, Geraardsbergen, Halle, Heist-op-den-berg, Herentals, Hoogstraten, Ieper, Knokke-Heist, Leopoldsburg, Lier, Lokeren, Lommel, Maaseik, Maasmechelen, Menen, Mol, Neerpelt, Ninove, Oudenaarde, Overpelt, Poperinge, Ronse, Sint-Truiden, Temse, Tielt, Tienen, Tongeren, Torhout, Veurne, Vilvoorde, Waregem, Wetteren, Zottegem

Stedelijke rand: Aartselaar, Beerse, Beersel, Boechout, Borsbeek, Bredene, Damme, De Pinte, Deerlijk, Denderleeuw, Destelbergen, Diepenbeek, Dilbeek, Drogenbos, Edegem, Evergem, Grimbergen, Harelbeke, Hemiksem, Hove, Ingelmunster, Izegem, Jabbeke, Kontich, Kraainem, Kuurne, Linkebeek, Lint, Machelen, Melle, Merelbeke, Middelkerke, Mortsel, Niel, Oostkamp, Oud-Turnhout, Schelle, Sint-Genesius-Rode, Sint-Katelijne-Waver, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vosselaar, Wemmel, Wevelgem, Wezembeek-Opem, Wijnegem, Wommelgem, Zaventem, Zedelgem, Zonhoven, Zwevegem, Zwijndrecht

Overgangsgebied: Affligem, Arendonk, As, Balen, Begijnendijk, Berlaar, Berlare, Bierbeek, Bonheiden, Boortmeerbeek, Bornem, Brasschaat, Buggenhout, De Panne, Dessel, Dilsen-Stokkem, Duffel, Erpe-Mere, Grobbendonk, Haacht, Haaltert, Halen, Ham, Hamme, Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Herent, Herenthout, Herk-de-Stad, Herselt, Heusden-Zolder, Hoeilaart, Hoeselt, Houthalen-Helchteren, Hulshout, Kalmthout, Kampenhout, Kapellen, Kapelle-Op-Den-Bos, Kasterlee, Keerbergen, Koksijde, Kortenberg, Kruike, Laakdal, Lanaken, Lebbeke, Lede, Lennik, Liedekerke, Lille, Londerzeel, Lovendegem, Lubbeek, Lummen, Malle, Meeuwen-Gruitrode, Meise, Nijlen, Olen, Opplabbeek, Opwijk, Oud-Heverlee, Overijse, Putte, Puurs, Ranst, Retie, Roosdaal, Rotselaar, Rumst, Scherpenheuvel-Zichem, Schilde, Schoten, Sint-Amands, Sint-Martens-Latem, Stabroek, Steenokkerzeel, Stekene, Ternat, Tessengerlo, Tielt-Winge, Tremelo, Vorselaar, Waasmunster, Wellen, Westerlo, Wichelen, Wielsbeke, Willebroek, Zandhoven, Zele, Zelzate, Zemst, Zoersel, Zutendaal

Platteland: Aalter, Alken, Alveringem, Anzegem, Ardoorie, Assenede, Avelgem, Baarle-Hertog, Beernem, Bekkevoort, Bertem, Bever, Bocholt, Borgloon, Boutersem, Brakel, Brecht, De Haan, Dentergem, Essen, Galmaarden, Gavere, Geetbets, Gingelom, Gistel, Glabbeek, Gooik, Heers, Herne, Herstappe, Herzele, Heuvelland, Hoegaarden, Holsbeek, Hooglede, Horebeke, Houthulst, Huldenberg, Ichtegem, Kaprijke, Kinrooi, Kluisbergen, Knesselare, Koekelare, Kortemark, Kortenaken, Kortesseem, Kruishoutem, Laarne, Landen, Langemark-Poelkapelle, Ledegem, Lendeledede, Lichtervelde, Lierde, Linter, Lochristi, Lo-reninge, Maarkedal, Maldegem, Meerhout, Merchtem, Merksplas, Mesen, Meulebeke, Moerbeke, Moorslede, Nazareth, Nevele, Nieuwerkerken, Nieuwpoort, Oosterzele, Oostrozebeke, Oudenburg, Peer, Pepingen, Pittem, Ravels, Riemst, Rijkevorsel, Ruiselede, Sint-Gillis-Waas, Sint-Laureins, Sint-Lievens-Houtem, Spiere-Helkijn, Staden, Vleteren, Voeren, Waarschoot, Wachtebeke, Wervik, Wingene, Wortegem-Petegem, Wuustwezel, Zingem, Zomergem, Zonnebeke, Zoutleeuw, Zuienkerke, Zulte, Zwalm

(zie ook VRIND-classificatie op <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/2009-07-01-vrind2009.aspx>).

voltijds engagement: Combinatie van leren en werkplekleren voor de leerlingen van het DBSO en de leertijd. De combinatie van beide componenten bedraagt minimaal 28 uur per week. De component leren kan worden ingevuld via het DBSO of via de theoretische vorming binnen de leertijd. De invulling van de component werkplekleren is afhankelijk van de invulling van de component leren. In het DBSO kan de component werkplekleren worden ingevuld via arbeidsdeelname, via een brugproject of via een voortraject. In het DBSO kunnen beide componenten vervangen worden door een persoonlijk ontwikkelingstraject.

voltijds secundair onderwijs: Het onderwijs dat aan regelmatige leerlingen wordt verstrekt gedurende veertig weken per jaar naar rata van ten minste achtentwintig wekelijkse lessen en rekening houdend met het maximum aantal wekelijkse lessen vastgesteld in artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 2 van 21 augustus 1978 tot vaststelling van het maximale aantal lestijden per week in het voltijds secundair onderwijs. In afwijking van het hiervoor gestelde, wordt wat de opties psychiatrische verpleegkunde en ziekenhuisverpleegkunde van de vierde graad betreft, het voltijds secundair onderwijs verstrekt gedurende veertig weken per jaar naar rata van ten minste zesendertig wekelijkse lessen en rekening houdend met het maximum vastgesteld in hetzelfde koninklijk besluit.

vrije leerling (secundair onderwijs): Leerling die niet voldoet aan de voorwaarden van regelmatige leerling (zie definitie regelmatige leerling). De inschrijving van een vrije leerling is niet onderworpen aan door de Vlaamse overheid bepaalde normen en omvat dan ook uitsluitend een onderlinge overeenkomst tussen de betrokken inrichtende macht of de schooldirectie en de ouders of de meerderjarige leerling zelf. Een vrije leerling komt noch in aanmerking voor financiering/subsidiëring, schoolbevolkingsnormen noch voor het behalen van een officieel studiebewijs. Een vrije leerling beantwoordt wel aan de bepalingen inzake de leerplicht op voorwaarde dat, zoals een regelmatige leerling, het geheel van de vorming wordt gevolgd.

vrijstelling van de leerplicht: Bij een fysieke of mentale handicap van een jongere, kan de Commissie voor Advies Buitengewoon onderwijs, op vraag van de ouders, beslissen om een tijdelijke of definitieve vrijstelling van de leerplicht te geven.

Daarnaast hebben ook de jongeren die al een diploma van secundair onderwijs, een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad BSO of een kwalificatiegetuigschrift van opleidingsvorm 3 van het buitengewoon onderwijs behaalden, een vrijstelling van de leerplicht.

Zending derde schooldag: Voor alle leerlingen die op de eerste, tweede of derde schooldag zijn ingeschreven, stuurt de school via EDISON de identificatie- en aanwezigheidsgegevens op.

Buiten de hoofdstructuur en het instellingsnummer geven de scholen in deze zending geen inschrijvingsgegevens (onderwijsvorm, graad, leerjaar, studiegebied en studierichting) op.

zorgwekkend dossier: Dossier waarbij elke vorm van vrijwillige begeleiding uitgeput is en waarbij er sprake is van totale onwil bij de ouders en/of de leerling. Wanneer de school een zorgwekkend dossier meldt aan AgODi wordt samen met de school en het CLB bekeken of er een brief verstuurd wordt. Als het nodig is, bezorgt AgODi het dossier aan het parket.

Afkortingenlijst

AgODi: Agentschap voor Onderwijsdiensten

ASO: Algemeen Secundair Onderwijs

BaO: Basisonderwijs

BSO: Beroepssecundair Onderwijs

BuSO: Buitengewoon Secundair Onderwijs

CABO: Commissie van Advies voor het Buitengewoon Onderwijs

CDV: Centra Deeltijdse Vorming

CLB: Centra voor Leerlingenbegeleiding

CMP: Centraal Meldpunt

DBSO: Deeltijds Beroepssecundair Onderwijs

EDISON: Elektronisch Doorgeven van Informatie tussen Schoolinstellingen en Onderwijs

GO: Gemeenschapsonderwijs

KSO: Kunstsecundair Onderwijs

LOP: Lokaal Overlegplatform

OKAN: Onthaalklas (onthaalonderwijs) voor Anderstalige Nieuwkomers

OV: Opleidingsvorm

PA: Problematische Afwezigheid

SES: Sociaal Economische Status

SO: Secundair Onderwijs

TSO: Technisch Secundair Onderwijs

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding

Overzicht van tabellen

Tabel 1: Overzicht procedurestappen controle op inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest	13
Tabel 2: Overzicht toereikend antwoord van de ouders bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	14
Tabel 3: Overzicht toereikend antwoord van de gemeente bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	15
Tabel 4: Overzicht tijdstip doorsturen van dossiers naar parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	15
Tabel 5: Overzicht feedback van parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	16
Tabel 6: Overzicht van het resultaat van de controle op de inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest voor schooljaar 2008-2009	18
Tabel 7: Terugggevonden inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest volgens onderscheid Belgische nationaliteit / niet-Belgische nationaliteit	19
Tabel 8: Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geslacht	19
Tabel 9: Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geboortjaar	20
Tabel 10: Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens graad van verstedelijking	21
Tabel 11: Overzicht van het aantal verstuurde brieven bij de opvolging van in- en uitschrijvingen	26
Tabel 12: Evolutie in het aantal leerplichtige leerlingen dat zich tijdig of laattijdig inschrijft.	28
Tabel 13: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geslacht (niet-OKAN)	30
Tabel 14: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geboortjaar (niet-OKAN)	30
Tabel 15: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens graad van verstedelijking (niet-OKAN)	30

Tabel 16: Leerlingen uit het gewoon onderwijs die scoren op één of meer kansarmoede-indicatoren volgens tijdigheid van inschrijving (niet-OKAN)	32
Tabel 17: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens hoofdstructuur (niet-OKAN)	33
Tabel 18: Tijdige en laattijdige inschrijvingen in de eerste graad volgens de A- of B-stroom	33
Tabel 19: Tijdige en laattijdige inschrijvingen per onderwijsvorm in het gewoon voltijds onderwijs	34
Tabel 20: Tijdige en laattijdige inschrijvingen per studiegebied in de tweede en derde graad van het gewoon voltijds onderwijs	35
Tabel 21: Tijdige en laattijdige inschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar (niet-OKAN)	34
Tabel 22: De schoolse vertraging van leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen).	35
Tabel 23: leerlingen die zich verschillende keren uitschrijven en weer inschrijven in 2009-2010 volgens de frequentie van schoolveranderingen.	37
Tabel 24: leerlingen die zich uitschrijven maar niet onmiddellijk terug inschrijven volgens het aantal dagen schoolverzuim	37
Tabel 25: leerlingen die zich uit- en inschrijven volgens de soort van wijziging	38
Tabel 26: leerlingen die zich na een uitschrijving niet opnieuw terug inschrijven volgens het moment van uitschrijving	39
Tabel 27: Leerlingen die in de maand van uitschrijven meerderjarig zijn of worden volgens de maand van uitschrijving	39
Tabel 28: Evolutie van in- en uitschrijvingen	40
Tabel 29: In- en uitschrijvingen volgens geslacht	41
Tabel 30: In- en uitschrijvingen volgens geboortjaar	41
Tabel 31: In- en uitschrijvingen volgens woonplaats	42
Tabel 32: In- en uitschrijvingen in het gewoon secundair onderwijs volgens de kansarmoede-indicatoren	42
Tabel 33: In- en uitschrijvingen volgens hoofdstructuur	43
Tabel 34: In- en uitschrijvingen volgens A- of B-stroom	43
Tabel 35: In- en uitschrijvingen volgens onderwijsvorm	44
Tabel 36: In- en uitschrijvingen volgens studiegebied	45
Tabel 37: In- en uitschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar	45

Tabel 38: De schoolse vertraging van leerlingen die in- en uitschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen).	45
Tabel 39: Uitschrijvingen wegens van definitieve uitsluiting	46
Tabel 40: Relatie tussen tijdigheid/laattijdigheid van de inschrijving en het verloop van het schooljaar	46
Tabel 41: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden	50
Tabel 42: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden in kleuter- en lager onderwijs	50
Tabel 43: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geslacht	51
Tabel 44: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geboortjaar	51
Tabel 45: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, naar verstedelijkingsgraad van de woonplaats	52
Tabel 46: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden die beantwoorden aan een of meer van de 4 indicatoren voor kansarmoede	52
Tabel 47: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden, opgedeeld naar hoofdstructuur	53
Tabel 48: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden in het gewoon lager onderwijs, naar leerjaar	53
Tabel 49: Spreiding in de tijd van de problematische afwezigheden	54
Tabel 50: Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar hoofdstructuur	54
Tabel 51: Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar geboortjaar	55
Tabel 52: Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2005-2006 tot en met het schooljaar 2009-2010	58
Tabel 53: Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2005-2006 tot en met het schooljaar 2009-2010	58
Tabel 54: Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en per schooljaar vanaf het schooljaar 2005-2006 tot en met het schooljaar 2009-2010	59
Tabel 55: Aantal meldingen definitieve uitsluitingen van leerplichtige leerlingen tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010	59
Tabel 56: Aantal meldingen definitieve uitsluitingen van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010	60
Tabel 57: Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en per schooljaar tijdens de schooljaren 2008-2009 en 2009-2010	60

Tabel 58: Meldingen problematische afwezigheden volgens geslacht	61
Tabel 59: Meldingen problematische afwezigheden volgens geboortejaar	62
Tabel 60: Meldingen problematische afwezigheden volgens graad van verstedelijking	62
Tabel 61: Percentage leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs met problematische afwezigheden die beantwoorden aan een of meer van de indicatoren voor kansarmoede	62
Tabel 62: Meldingen problematische afwezigheden volgens hoofdstructuur	63
Tabel 63: Meldingen problematische afwezigheden volgens onderwijsvorm in het voltijds secundair onderwijs	64
Tabel 64: Meldingen problematische afwezigheden in de eerste graad	64
Tabel 65: Meldingen problematische afwezigheden volgens studiegebied	65
Tabel 66: Schoolse vertraging bij leerlingen die gemeld werden als problematisch afwezig	65
Tabel 67: Verschillende schooljaren op rij gemeld als problematisch afwezig	65
Tabel 68: Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden	66
Tabel 69: Oorzaken voor problematische afwezigheden zoals gemeld door de school	67
Tabel 70: Betrokken externen bij de begeleiding van problematische afwezigheden zoals gemeld door de school	68
Tabel 71: Zorgwekkende dossiers per hoofdstructuur	70
Tabel 72: Zorgwekkende dossiers per geboortejaar	71
Tabel 73: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per nationaliteit	71
Tabel 74: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per geslacht	71
Tabel 75: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per geslacht	72
Tabel 76: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten volgens verstedelijkingsgraad	72
Tabel 77: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten per hoofdstructuur	72
Tabel 78: Meldingen van leerlingen die definitief werden uitgesloten in het voltijds onderwijs	73

Overzicht van figuren

Figuur 1: Schematisch overzicht van de verschillende stappen bij de controle van de inschrijvingen	12
Figuur 2: Schematisch overzicht van de verschillende stappen bij de opvolging van in- en uitschrijvingen	25
Figuur 3: Indeling van ingeschreven leerlingen in tijdig en laattijdig ingeschreven leerlingen	28
Figuur 4: Percentage laattijdige of tijdige inschrijvingen volgens nationaliteit (niet-OKAN)	29
Figuur 5: Indeling van ingeschreven leerlingen volgens verschillende categorieën	36
Figuur 6: Percentage in- en uitschrijvingen volgens nationaliteit	40
Figuur 7: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden volgens nationaliteit	51
Figuur 8: Meldingen problematische afwezigheid per nationaliteit	61
Figuur 9: Evolutie aantal zorgwekkende dossiers	70

Bibliografie

- De Meyer, I. (2007). 'Wetenschappelijke vaardigheden voor de toekomst. De eerste resultaten van PISA'. Gent.
- Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen I. & Van Dorsselaer, Y. (2006). *Wit krijgt schrijft beter*. Antwerpen: Garant, 41.
- Engels, N., Aelterman, A., Schepens, A. & Van Petegem, K. (2003). Het welbevinden in de schoolsituatie bij leerlingen secundair onderwijs: de ontwikkeling van een bevraginginstrument. *Pedagogische Studieën*, 80 (3), 192-209.
- European Commission, Eurydice, & Eurostat (2005). *Key data on education in Europe 2005*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). *Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim*. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2007). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006*. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2006-2007*. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2010). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2008-2009*. Brussel: auteur.
- Perquy, J. (1995-1996). Leerplicht vanuit de sociale dimensie. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en -Beleid*, 5-6, 281-282.
- Vettenburg, N. & Verschelden, G. (2006) Over een aanpak van spijbelen en schoolverzuim: van controlerende naar ondersteunende tussenkomst en terug...? *Welwijs*, 17 (2), 12-17.
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20/11/1989.

Regelgeving

- Wet betreffende de leerplicht van 29 juni 1983.
- Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997.
- Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering, gewijzigd door het Onderwijsdecreet XIX van 8 mei 2009.
- Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding van 1 december 1998.
- Decreet betreffende het onderwijs II van 31 juli 1990.
- Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap van 10 juli 2008.
- Decreet op het onderwijs XIX van 8 mei 2009.
- Koninklijk besluit houdende de omschrijving van de types en de organisatie van het buitengewoon onderwijs en vaststellende de toelatings- en behoudsvoorwaarden in de diverse niveaus van het buitengewoon onderwijs van 28 juni 1978.
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs van 16 september 1997, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2008.
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs van 12 november 1997, laatst gewijzigd bij besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 2007.
- Besluit van de Vlaamse Regering van 28/08/2000 tot vaststelling van de operationele doelstellingen van jongeren met leerplichtproblemen in de centra voor leerlingenbegeleiding.
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de studiegebieden en structuuronderdelen in het secundair onderwijs van 7 september 1999.
- Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs.

Ministeriële omzendbrieven:

- SO 60 over het studieaanbod voltijds secundair onderwijs, 05/02/1999;
- SO 68 over de leerplicht, 01/03/2000;
- SO 70 over de registratie van leerlingen secundair onderwijs, 03/07/2000;
- SO/2002/05/busover afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs, 15/8/2002;
- BaO/2002/11 over de afwezigheden van leerlingen in het basisonderwijs, 16/08/2002.
- BaO/2001/10 over de toelatingsvoorwaarden in het gewoon basisonderwijs, 10/08/2001.
- SO/2005/04 over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, 08/07/2005;
- SO/2007/05 over zendingen van leerlingengegevens in het secundair onderwijs, 30/08/2007;
- SO/2008/08 over het stelsel van leren en werken, 08/08/2008.

Databanken

- Databank huisonderwijs, AgODi;
- Databank in- en uitschrijvingen, AgODi;
- Databank tuchtmeldingen, AgODi;
- Databank leerplichtcontrole, AgODi;
- Databank problematische afwezigheden, AgODi;
- Inschrijvings- en leerlingendatabank, Ministerie van Onderwijs en Vorming;
- Studiedienst van de Vlaamse Regering (demografische gegevens), <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/default.aspx>.

